

TOMIS

Preț, 1,50 lei

ANUL VII, nr. 17 (83), 10 noiembrie 1972

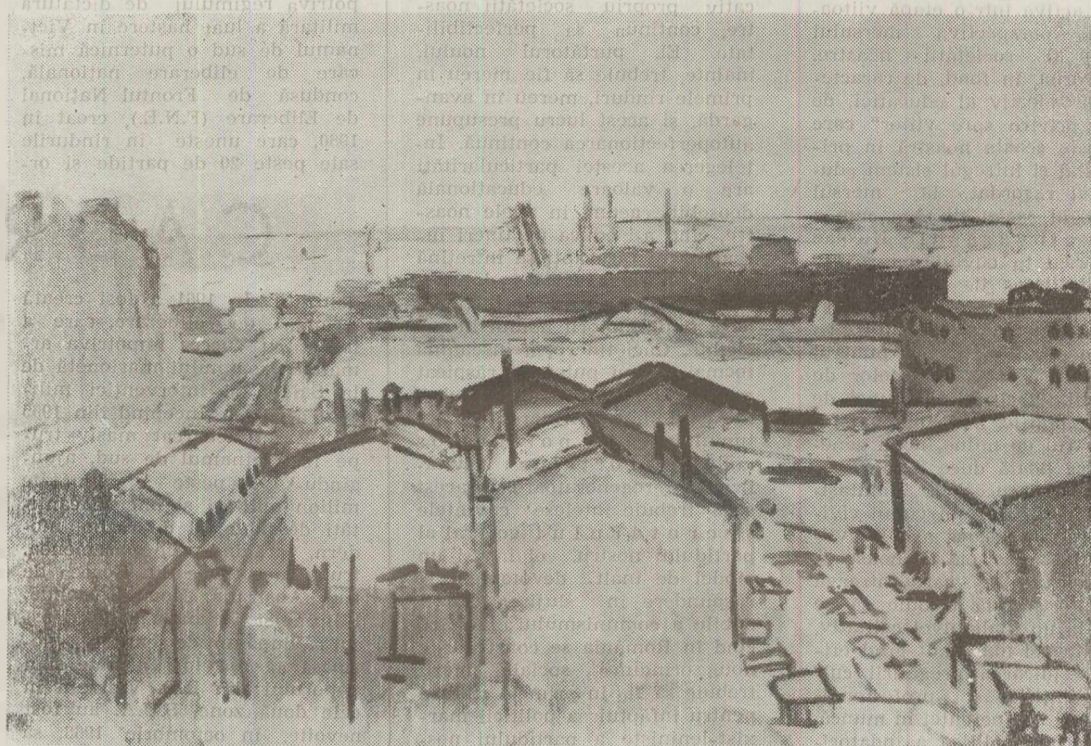
PASIUNE ȘI IDEAL

Între sentimentele care innobilează eforturile omului de-a lungul istoriei, cel care revine ca un leit-motiv, ca un punct de sprijin și ca o atitudine — este pasiunea. Pasiunea de a descoperi adevărul, pasiunea de a înfrunța binele înfruntând răul, pasiunea pentru frumos, iată câteva fațete ale unei aceleiași tensiuni a afirmării omului. În miezul atitor descoperiri, în respirația atitor fapte mărețe, în strălucirea de miracol a atitor invenții, se află caratele dăruirii, cutezanței, setei de împlinire, sacrificiului de sine. În încheștarea cu natura, în înfruntarea vicisitudinilor istoriei, în afirmarea temerară a noului, în depășirea inerțiilor — pasiunea a fost și rămâne o condiție necesară. În substanța acestui sentiment înalt și dens și cuprinzător este și aripa visului și ochiul lucid al previziunii și pulsul febril al așteptării, este și vâpaia încrederii și fructul generozității. Dar fiecare în parte și toate laolaltă nu explică avatarurile omului și mersul înainte al omenirii decât dacă înțelegem pasiunea ținând către ideal. Acesta este sensul adevărat al pasiunii, acela de slujire a unui ideal, al omului și umanității deopotrivă, din prezent către viitor. Nici o pasiune autentică nu a fost singulară, ci ea s-a rostit ca răspuns al unei aspirații plene. La flacăra unor asemenea pasiuni omniprezente s-au modelat mitul prometeic sau dedalic, Galileo Galilei nu a uitat să spună „e pur si muove“, Columb a exclamat: „pământ!“; Marx a prezis „exproprierea expropriatorilor“, astăzi au văzut Terra în culbărea albastră a visului. Nici o pasiune autentică nu s-a mistuit în van. Fiecare descoperire reprezintă o încrengătură de pasiuni. Fiecare pas înainte al omenirii implică o conjugare de tensiuni social-umane, de pasiuni desfășurate. Pasiunea nu obosește niciodată.

ION LUNGU

(Continuare în pag. 2)

● EUGEN ATANASIU ● JEAN BADEA ● ION BĂDICĂ ● VOICU BUGARIU ● VICTOR EFTIMIU ● OCTAVIAN GEORGESCU ● CONSTANTIN NOVAC ● IOANICHIE OLTEANU ● TRAIAN PODGOREANU ● CORNEL REGMAN ● MIRELA ROZNOVEANU ● GRIGORE SĂLCEANU ● ALEX. ȘTEFĂNESCU ● NICOLAE ȚĂRANU ● G. G. URSU ● AUREL VINCENTIU

Ilustrația numărului: AL. CIUCURENCU

Portul Constanța

AUREL DUMITRESCU

sufletul țării

Domol își unduiește umbrele, inserarea,
peste murmur de val sonoros, peste țărml
obosit de veghile patrulării la pontice

fruntarii,
nici un pescăruș nu se mai leagănă pe
lunte de vint,
acum la ceasul cind muribunde meduze
s-au întins peste catifeaua indoliată a plajei,
mutindu-și ultimul licăr de viață la
stele subțiri.

Pământul respiră. Respiră un duh
bun dinspre ape,

amestecindu-l cu stele în unda jilavă
și-o liniște naltă-i cit noaptea,
de-auzi cum spre mare
se scurge-n fluvii, tainic, sufletul țării,
din piscuri carpatine, din inimi de dumbravă.

Aici, noaptea umbra lui Mircea e trează,
precum neclintit în soclu de stincă
țărml veghează;
nu-i umbră, ci însăși istoria vie și cu
ea deseori,
vine din hronic, proaspăt mereu,
voievodul bătrîn,
de-și spală fața-n dulceața luminii din zori.

VIRGIL TEODORESCU

accelerare

Suind mereu în fluier o melodie
scade

Ca orele întemnițate-n turn,
Ca volta unui fluture nocturn,
Sau ca virtejul marilor cascade.

Ceva din noi coboară, în urcuș,
Spre vale curg particule din noi,
Ca gilgăitul unui trist șuvoi
Care-și îngroapă notele în pluș.

Priveliștile toate stau să-nghită,
Ca pe o pradă, mistuită lent,
Acel nemaivăzut eveniment
Care-a țîșnit în globul din orbită.

poeme de mihai beniuc

pag. 8—9

„niciodată n-a crezut
că va muri”

de romulus guga

pag. 8—9

poveste de iarnă

de mihnea gheorghiu

pag. 12

mikele dufrenne :

„deci, să vorbim despre
om”

pag. 16

carnet de scriitor

SENTIMENTUL PORTULUI

de
NICOLAE MOTOC

Cred că există un sentiment al portului, așa cum există unul al Mării sau al patriei. Pentru mine acest sentiment a urcat, în timp, trei trepte.

E una, mai întâi, a portului unde printre stivele de cherestea, bateam „mingea“, de fapt o cutie de conserve, sau întirziam fascinați de jocul cu limonii și bile de oțel, unde printre saci de ciment și lăzi sparte, ticsite cu portocale, printre boturile negre, somnoroase, ale vapoarelor trase la cheiuri, printre dealuri de curmale și lingouri de aluminiu sau plumb, abia descărcate din cale sau din burțile vagoanelor, ne orbea cite un petec murdar, uleios, de Mare... Dimensiune a jocului. Timp al copilăriei.

Nălucește apoi o treaptă în sufletul meu a timpului cind, de oriunde îl priveam, — după cum izbuteam să pătrund în el — de pe uscat : coborînd pe poteca tăiată în malul de pământ galben, sau trecînd pe sub arcul de funingine al tunelului, într-o cabină de vagon de marfă, sau venind de pe Mare, cuibărit într-un cuter, seara, cu cele două faruri, roșu și verde, la stînga și la dreapta — ceea ce mă emoționa erau catargele... Catargele care, așa cum păreau

spînzurate pe uriașul perete albastru al Mării ca niște pendule ale unor orologii cosmice, catargele care, pentru mine măsurau un timp al Mării. Dimensiune a poeziei. Timp al tinereții...

Și iată, în sfîrșit, urc acum încă o treaptă cu acest sentiment, mai viu și mai puternic, deși nu definitiv conturat, în sensul că se întîmplă o îmbogățire a lui permanentă — cînd portul capătă pentru mine o dimensiune socială. Copilul și tînărul, care nu m-au părăsit, iau act cu emoție de formidabilă existență, privită dintr-un unghi foarte de sus, fizică, materială a portului, înțelegă ca un întreg, ca un corp uriaș în care totul se mișcă după legi stricte, se încintă, participă la uluitoarea lui expansiune ilustrată fie de înmulțirea brațelor de macarale, fie de lărgirea și prelungirea brațelor de diguri care cuprind noi bazine, cheiuri... Imaginea actuală, imaginea viitoare, în curs de edificare, a portului, vorbesc despre un destin care coincide firesc cu cel al patriei. Dimensiune a construcției. Timp al maturității. Trei trepte și tot atîtea dimensiuni, prin care se definește pentru mine, în timp, sentimentul portului...

modelul educativ — comunistul

Cerințele de dezvoltare a României socialiste, științific exprimate în documentele programatice ale partidului, pun în fața școlii sarcini de mare responsabilitate socială legate de educarea tineretului. Școlii îi revine îndatorirea temerară de a asigura viitorul socialist și comunist al patriei, generații de oameni multilateral pregătiți, apti de a se integra într-o societate nouă, de un deosebit dinamism. Formarea unei personalități armonioase — scop fundamental al practicii sociale și educative — iată idealul uman concret al școlii noastre socialiste.

Modelul educativ — termen prin care pedagogia își afirmă totala adeziune la actul istoric al partidului, dezvoltarea multilaterală a societății noastre — îl constituie tipul uman socialist, militant, integrat pe deplin în contemporaneitate, slujitor, — cu toată ființa sa — al marilor idealuri ale patriei. Definirea modelului educativ al societății noastre se întinde într-un mod fericit cu definiția comunistului; sensul educației coincide astfel cu țelul fundamental al ideologiei noastre, al întregii activități ideologice desfășurate de partid. „Formarea unui om multilateral pregătit — spune tovarășul Nicolae Ceaușescu — cu o concepție avansată despre lume și societate, educat în spiritul patriotismului și internaționalismului proletar, cu o înaltă moralitate și o bogată viață spirituală constituie o necesitate obiectivă, o cerință logică a progresului societății socialiste și totodată obiectivul fundamental al activității ideologice a partidului”.

Există, în această definiție, o precizare clară a dimensiunilor esenței umane, ideologice, morale și civice, culturale. Formulările privitoare la calitățile indispensabile unui comunist — din documentele Conferinței Naționale a partidului — au o rezonanță educativă deosebită, în munca de pregătire a tinerei generații. Valorile societății noastre, idealurile care animă întreaga colectivitate socialistă, învățătura marxist-leninistă înfrunțată în politica partidului nostru, spiritul de răspundere și de dăruire constituie și vor constitui și în viitor temelia procesului educativ.

Obiectivul fundamental pe care-l vizează îmbunătățirea muncii politico-educative este intensificarea participării comunistilor, a tuturor oamenilor muncii, a întregului popor — deci și a tineretului — la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, care implică atât ridicarea gradului de civilizație a României cât și formarea unui om nou, cu înaltă conștiință socialistă. Făurirea omului nou, a

conștiinței socialiste nu este un proces întâmplător, ci legic, cerut de însăși existența orinduirii noastre, a cărei supremă valoare o reprezintă omul. Sistemul de valori al societății noastre are ca punct principal de plecare omul ca realitate concretă, vie, de unde rezidă de altfel și finalizarea sistemului nostru de valori, eficiența sa socială. În noua orinduire omul nu este o noțiune abstractă, fiecare om reprezintă o individualitate cu datorii și aspirațiile sale, integrată în societatea pe care o servește. Eficiența socială a educației constă în virtutea ei fundamentală, de a crea și plămăsi tipuri umane care să înțeleagă și să satisfacă cerințele etapei istorice date, slujitori ai progresului, ai pirghilor de dezvoltare ale acestei etape. Chipul comunistului înmănușează trăsături ale omului zilelor noastre, dar și calitățile necesare omului ce va activa într-o etapă viitoare, în perspectiva mersului înainte al societății noastre. Este vorba, în fond, de caracterul prospectiv al educației, de acea „privire spre viitor” care definește școala noastră în primul rind și întregul sistem educațional racordat la mersul înainte al societății. Așa cum a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea rostită la festivitatea de deschidere a noului an universitar, la Cluj: „Avem datoria să pregătim tinăra generație atât din punctul de vedere al cunoștințelor de specialitate, cât și din punct de vedere politic, ideologic, astfel ca, tinărul de mâine, noua generație, să poată duce în mod sigur înainte cuceririle înaintașilor, să ridice pe noi culmi civilizația socialistă, să asigure viitorul luminos al patriei noastre”.

În condițiile în care întreaga activitate socială trebuie să se ridice la un înalt nivel calitativ, să fie în cel mai înalt grad eficientă, ridicarea pregătirii culturale-științifice și profesional-tehnice, a competenței în muncă, înțelegerea politică a îndatoririlor, devotamentul, înaltul civicism socialist, sînt cerințe imperioase, obligatorii. Făurirea societății socialiste reclamă exigențe sporite față de nivelul de conștiință și de cultură al oamenilor muncii, cerințe noi de comportare în relațiile reciproce dintre oameni, în raportul dintre individ și societate, dintre cetățean și stat.

Trebuie subliniat în acest sens o particularitate foarte importantă a orinduirii noastre și anume faptul că în conținutul relațiilor sociale omului îi este intens solicitată atitudinea creatoare. Înalta democrație ce caracterizează România socialistă implică colaborarea fiecărui individ — la nivelul cel mai înalt al potențelor sale spiri-

tuale — la perfecționarea permanentă a vieții și activităților sociale. În acest mod factorilor educaționali — școală, organizații de tineret, familie — le vine în ajutor însuși sensul, esența orinduirii noastre: acțiunea liberă a omului în funcțiile sale esențial umane, și în primul rind în muncă, în activitatea creatoare — terenul cel mai fertil al modelării personalității umane. Societatea noastră creează un cadru amplu de afirmare a tuturor posibilităților creatoare, căci prin însăși natura sa socialismul are în vedere o personalitate multilaterală, plenar dezvoltată. Idealul de personalitate — comunistul — își găsește o deplină corespondență în idealul de societate — societatea în care el activează și aspiră.

Ni se pare, de asemenea, important a sublinia caracterul nobil al modelului educativ propriu societății noastre, continua sa perfectibilitate. El, purtătorul noului, înainte, trebuie să fie mereu în primele rinduri, mereu în avangardă, și acest lucru presupune autoperfecționarea continuă. Înțelegerea acestei particularități are o valoare educațională deosebită, acum, în zilele noastre, cînd a-i educa pe tineri înseamnă ai face apti să întrețină mereu aprinsă ilacăra dorinței imperioase de a se perfecționa, de a fi promotorii noului în societate. Căci tinerețea înseamnă tocmai un nu puternic, răspicat spus vechiului, retrogradului, depășitului, o afirmare tot mai tumultuoasă a potențelor noi, a forțelor revitalizeatoare, regeneratoare. În acest sens, trebuie înțelese cuvintele secretarului general al partidului nostru, el însuși un model de înalt devotament și răspundere în slujirea cauzei nobile a comunismului: „Astăzi, cînd în România se construiește noua orinduire socială, tinerii trebuie să fie în primele rinduri pentru înfăptuirea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru victoria comunismului. Ei înșiși, tinerii, trebuie să acționeze cu toată fermitatea pentru lichidarea tuturor neajunsurilor din activitatea educativă; organizațiile lor trebuie să devină colective de luptă pentru educarea comunistă. Numai așa tineretul nostru, luîndu-și — ca să spun așa — soarta în propriile mâini și acționînd sub conducerea partidului, de pe poziții comuniste, își va aduce contribuția la dezvoltarea societății noastre”. Este o înaltă chemare adresată tineretului patriei noastre, de a urma cu fidelitate exemplul celui mai desăvîrșit model educativ: comunistul.

M. F.

Conferința internațională de la Geneva din 1954 a adoptat o serie de acorduri prin care se recunoșteau independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Vietnamului, Laosului și Cambodgiei și se restabliea pacea în Indochina.

Potrivit acordului privitor la încetarea operațiilor militare, în Vietnam se stabilea o linie provizorie de demarcație la sud de paralela 17; se prevedea de asemenea unificarea țării pe baze pașnice și democratice, prin organizarea în 1956 a unor alegeri generale. În vederea lichidării scindării țării guvernul R.D. Vietnam a făcut în repetate rinduri propuneri cu privire la unificarea pașnică a țării pe baze democratice, dar autoritățile sud-vietnameze, sprijinite de cercurile reacționare din S.U.A. au respins aceste propuneri. Ignorînd acordul de la Geneva privitor la alegerile generale, autoritățile sud-vietnameze au proclamat în 1955 în Vietnamul de sud, o „republică independentă” în frunte cu Ngo Dinh-Diem. Acesta a instaurat în țară un regim dictatorial, care a dus o politică antipopulară, de teroare în interior și de subminare și de încălcare a acordului de la Geneva, înlesnind o largă imixtiune politică, economică și mai ales militară a S.U.A. Impotriva regimului de dictatură militară a luat naștere în Vietnamul de sud o puternică mișcare de eliberare națională, condusă de Frontul Național de Eliberare (F.N.E.), creat în 1960, care unește în rindurile sale peste 20 de partide și or-

astfel un eșec serios politicii de „vietnamizare” a războiului. F.N.E. din Vietnamul de sud a eliberat aproape patru cincimi din suprafață și peste 12 milioane locuitori avînd tot mai mult sprijinul populației din sud. Pentru a face să progreseze negocierile, în cursul întîlnirii particulare din 8 oct. 1972, partea R.D. Vietnam a luat o inițiativă nouă, extrem de importantă. Ea a înaintat un „Proiect de acord privind încetarea războiului și restabilirea păcii în R.D. Vietnam” și a propus ca Guvernul R.D. Vietnam cu acordul Guvernului Revoluționar Provizoriu al Republicii Vietnamului de sud și guvernul Statelor Unite, cu acordul Republicii Vietnam, să se înțeleagă pentru a semna imediat acest acord în vederea restabilirii rapide a păcii în Vietnam. În cadrul întrevederilor secrete desfășurate în octombrie a.c. timp de patru zile la Paris, reprezentanții guvernului R.D. Vietnam și cei ai guvernului S.U.A. au ajuns la o înțelegere cu privire la un acord menit să pună capăt îndelungatului război din Vietnam și să restabilească pacea în această parte a lumii. Cele nouă puncte ale acordului stabilit prezentate prin „Declarația Guvernului R.D. Vietnam privind stadiul actual al negocierilor în problema vietnameză” reprezintă un mînușchi de măsuri concrete, a căror aplicare vizează încetarea focului și a tuturor celorlalte activități militare, retragerea totală a trupelor americane din Vietnam și crearea tuturor condițiilor necesare pentru

CADRAN

ganizații. În 1961 a fost creată Armata de eliberare, care a luptat cu succes împotriva armatelor regimului marionetă de la Saigon și intervenției militare a S.U.A. Începînd din 1965 S.U.A. au debarcat masiv trupe în Vietnamul de sud, ajungîndu-se la peste o jumătate milion militari și imense cantități de material de război modern, atrăgînd de asemenea, trupe mercenare din Coreea de sud, Australia, Noua Zeelandă, Filipine și Tailanda. Este cunoscut că după ani de rezistență glorioasă a forțelor armate și a poporului din R.D. Vietnam în cele două zone, S.U.A. au fost nevoite, în octombrie 1968, să înceteze bombardamentele împotriva R.D.V. și să accepte înerea unei conferințe cvadripartite la Paris. Această situație deschise perspectivele unei restabilirii a păcii în Vietnam. Dar Administrația Nixon a optat pentru angajarea pe calea „vietnamizării” războiului și a unor negocieri de pe poziții de forță, ceea ce a dus la prelungirea, intensificarea și extinderea războiului de agresiune american în Vietnam și la stagnarea negocierilor de pace asupra Vietnamului. În cursul ultimilor patru ani, poporul vietnamez, curajos și de neînfrînt, și-a intensificat lupta sa justă pe fronturile militare, politice și diplomatice, re-purtînd victorii fără precedent, în special începînd cu primăvara anului 1972, provocînd

ca poporul vietnamez să-și poată hotări singur soarta, în mod suveran și independent, fără vreun amestec străin. Se convenise asupra datei de 31 octombrie 1972 pentru semnarea oficială a acordului de către miniștrii afacerilor externe ai celor două țări la Paris, dată cu care urma să înceapă întregul proces de normalizare a situației.

Opinia publică mondială a luat act că din cauza părții americane, data prevăzută pentru semnarea acordului nu a fost respectată, aviația S.U.A. a continuat raidurile și bombardamentele în nordul și sudul Vietnamului.

Pozițiile adoptate de R.D. Vietnam și Guvernul Revoluționar Provizoriu al Vietnamului de sud au întipănit sprijinul și simpatia tuturor forțelor progresiste din lume, a numeroase guverne, personalități. Poporul român, salutînd acordul intervenit ca pe un document deosebit de important, nutrește convingerea că, în cel mai scurt timp, vor fi găsite modalități și căile necesare depășirii tuturor obstacolelor. România Socialistă consideră că în prezent, cînd s-a conturat o perspectivă privind stingerea conflictului, pe baza unei soluții politice, este imperios necesar să se dea dovadă de luciditate și realism, să se semneze grabnic acordul pentru a contribui la consolidarea păcii în Asia și în lume.

NICOLAE ȚĂRANU

(Urmare din pag. 1)

Ea nu are sfîrșit. Este opusul stagnării. Este dușmanul a tot ce înseamnă stagnare, ea spune „nu” indiferenței, blazării, scepticismului, contemplației sterile, pasivității. Ea este mereu generoasă, este în permanență deschisă, ea apropie continuu distanțele dintre aspirație și posibilitate, durînd mereu alte punți către viitor.

Rostirea românească, și nu numai ea, deosebește pasiunea ca dăruire unui ideal, de patimă, care poate fi exacerbară instinctuală, poftă hidoasă, meschină, pornire egoistă și mistificatoare. Nu-i este indiferent adevărului pasiuni nici cărui ideal i se dedică. Nu poate fi considerată pasiune decît aceea îndreptată către un ideal al umanității înțelese în evoluția ei. Orice alt aspect străin de esența aspirațiilor umane este lipsit de lumină și repudiat ca o maladie. Istoria, cu faptele ei semnificative, literatură, cu imaginile ei plastice, ne oferă atîtea exemple. Shylock, Gobseck, Hagi Tudose — iată cîteva figuri ale patimii aurului. Ei sînt niște excrescențe, caracteristice desigur unor societăți bazate pe inechitate, dar nimeni și niciodată nu le-a considerat ca modele. Vedem astfel repudiate avaritia și rapacitatea, subînțelese munca, onestitatea, lipsa

pasiune și ideal

de egoism, la o scară de valori prin care umanitatea nu și-a trădat niciodată esența. Sînt nenumărate pildele și faptele care ilustrează pasiuni adevărate, și ele sînt cu atît mai frumoase și mai demne de prețuire cu cît aureolează răspîntii ale istoriei. O generație de visători erau cei care au făurit Proclamația de la Islaz sau Actul Unirii. Ei „convorbeau cu idealuri” ale unui întreg popor, ale acestei țări, și „vedeau prin veacuri a ei înălțare”. Visători, temerari, dîrzi, continuatori ai aspirațiilor poporului, stegarii ai celui mai înalt ideal, așa ne apar comunistii, în anii crînceni ai ilegalității. Punînd la temelia faptelor abnegația și dăruirea, încrederea nestrămutată în viitor. Viitor pe care-l vedem astăzi desfășurîndu-se cu plenitudine și la a cărui înfăptuire ne-au făcut părtași. De aceea vorbim astăzi despre pasiune și ideal, despre semnificațiile luminoase ale pasiunii și despre măreția idealurilor noastre. Nici o societate nu a acordat o atît de mare prețuire pasiunii, niciodată în istorie nu s-a făcut din pasiune un țel. Pasiunea a avut de înfruntat un cortegiu imens de opreliști și absurdități. Astăzi ea este cerută și stimulată ca o însușire de a fi. După

cum niciodată idealul nu a fost conceput ca real și o întreagă societate chemată să-și înmănușeze pasiunile în înfăptuirea acestui ideal. Un asemenea ideal al unei întregi societăți conștiente de destinul ei în lume își pune amprenta asupra fiecăruia.

Vorbim, ades, despre un nou umanism și ne minădăm cu faptul că acest umanism își află fundamentarea în noile relații, socialiste, care s-au stabilit între oameni, în societatea noastră. Dictonul latin: „nihil humani a me alienum puto”, pe care Marx și-l însușise ca pe o deviză, ne aparține tuturor, deopotrivă. Putem vorbi astăzi despre o adevărată pasiune a umanului. Documentele partidului nostru trasează ca pe un obiectiv central continua perfecționare a omului și a relațiilor dintre oameni. Sintem pătrunși de răspunderea față de destinul omului, al poporului nostru, al întregii omeniri. Vrem să ridicăm neconținut stacheta exigențelor noastre. Să dezvoltăm oameni cu o personalitate multilaterală, armonios constituiți, profund angajați în viața socială și cu o individualitate neștirbită. Această pasiune de a modela oameni, de a perfecționa oameni, la scara întregii societăți, este parte integrantă din politica partidului, linie a dezvoltării societății noastre.

DESPRE ECHITATE

Imperativele progresului economic și spiritual, cer valorificarea la cota cea mai înaltă a resurselor umane, în sensul profund democratic al participării, în cadrul larg de afirmare pe care-l asigură societatea socialistă. Se știe că omul este produs al relațiilor sociale. Conștiința mea trebuie înțeleasă în relațiile mele cu mediul meu, arăta Marx. Transformările din baza economică influențează în chip determinant transformările din conștiință. În condițiile înlăturării vechilor relații de inechitate socială, ale înlocuirii acestor relații cu relații socialiste, de colaborare și ajutor reciproc, vorbim despre un nou tip de conștiință, conștiința socialistă. După cum este cunoscut, întregul program stabilit de recenta Conferință Națională a partidului are în vedere dezvoltarea susținută a forțelor de producție, perfecționarea relațiilor, adăncirea și dezvoltarea democrației socialiste etc. În acest context general, avem de-a face cu un proces continuu de creștere a conștiinței socialiste, care nu este spontan și care se realizează îndco-sebi prin muncă, prin educație, prin perfecționarea relațiilor ce stau la baza activității dintre oameni. În acest sens se cere așezarea relațiilor pe principiile ecnității socialiste. Analizind factorii care asigură echitatea în societatea noastră trebuie să subliniem faptul că victoria socialismului, creind relații noi, socialiste, de producție, a determinat o poziție egală pentru toți membrii societății asupra mijloacelor de producție. Acesta reprezintă factorul fundamental, din care decurg ceilalți factori. Un al doilea factor îl constituie repartitia socialistă, care se cere să fie echitabilă și desigur că se realizează în mod echitabil pe criteriile privind cantitatea, calitatea și responsabilitatea muncii sociale. Recentele măsuri luate de partid și guvern asigură o apropiere tot mai evidentă între salariile mici

și cele mari, urmărindu-se nu egalizarea veniturilor, ci un echilibru stimulat, corespunzător etapei în care ne aflăm. Scopul general este asigurarea unor condiții tot mai bune de trai membrilor societății. Un al treilea factor care contribuie la realizarea echității îl constituie continua dezvoltare și perfecționare a democrației socialiste. Avem în vedere asigurarea participării efective a oamenilor muncii la conducerea treburilor statului, la dezbaterile celor mai importante probleme. Măsurile luate în această direcție (între care am aminti comitetele oamenilor muncii, adunarea generală a salariaților, comisiile de control obștesc) creează posibilitatea extinderii formelor de participare a oamenilor muncii la treburile de conducere. Se impune, în perspectivă, perfecționarea neîntreruptă a modalităților de afirmare a democrației socialiste, în pas cu cerințele dezvoltării socialiste, cu însăși natura socialismului. S-ar putea, de pildă, studia posibilitatea statuirii într-un fel sau altul a opiniei publice. Sau: înțelegerea și aprofundarea semnificației ce o implică dubla calitate a muncitorului de producător și proprietar al mijloacelor de producție și, în acest sens, asigurarea unor competențe mai largi. Al patrulea factor este legislația socialistă. Ea vine în apărarea și consolidarea principiilor eticii și echității în societatea noastră. Ea sancționează manifestările dăunătoare și reprobabile, mentalitățile și apucăturile generate de secolele de exploatare în care „omul era lup pentru om”, în care aveam de a face cu un individualism excesiv. Este vorba de o „moștenire” tot atât de nefastă ca și analfabetismul și ignoranța: tendința de căpătuire prin mijloace necinstite, de cștig fără muncă, este una din aceste tare. Un al cincilea factor care asigură echitatea în societatea noastră îl constituie accesul egal la va-

lorile învățămîntului, culturii și științei. Anii socialismului au creat largi posibilități tuturor copiilor de a învăța, de a se realiza, pe toate treptele școlii. Se știe că oamenii se nasc diferiți, cu posibilități psiho-biologice diferite. Societatea, însă, dă aceleași șanse fiecărui individ, urmînd ca acesta, în funcție de înclinațiile și aptitudinile sale, să se poată realiza. Al șaselea factor constă în promovarea socială echitabilă. Este vorba de promovarea oamenilor în diferite munci de răspundere, urmărindu-se ca pe scara socială să se stimuleze valorile și să se evite accesul celor necompetenți în conducere. Un al șaptelea factor este posibilitatea participării la decizia socială (aspect al democrației socialiste, denumit de noi mai sus) care

virtuțile spectacolului de brigadă (I)

În programul săptămînii **Ponica '72**, la 25 octombrie, la clubul D.N.M., sub genericul **Brigada are cuvîntul!** s-au prezentat programe ale celor mai bune brigăzi de agitație din oraș și județ. Anunțată ca schimb de experiență, această trecere în revistă a celor unsprezece colective participante

plaudată cu satisfacție. Sînt cazuri însă, cînd brigada evidențiază mai mult laturi pozitive și lasă pe un plan secund sublinierea și satirizarea lipsurilor. Un asemenea exemplu ne-a oferit brigada I.H.R. Eforie care găsește forme pozitive ca să sublinieze realizările pe litoral ale statului nostru, dar ocolește carențele foarte serioase în comportarea multora dintre angajații întreprinderii care, în loc să-și îndeplinească serviciul cu conștiinciozitate, în loc să impună respect turștilor prin corectitudinea și demnitatea comportării lor, lasă acestora amintiri neplăcute, prin atitudinea lor condamnată care nu o dată a făcut obiectul analizelor în publicațiile noastre. În asemenea cazuri, lauda sună fals.

Neajunsul își are originea în insuficiența documentării. Textele sînt, de cele mai multe ori, opera unor scriitori amatori — mai mult sau mai puțin talentați — din afara întreprinderii și care, fără să cerceteze și să observe direct viața colectivului despre care scriu, se mulțumesc cu date culese de la diferiți informatori — mai mult sau mai puțin autorizați — date pe care apoi le îmbină, le... „înfloresc” conform unei anume rețete. De aici, texte slabe și spectacole lipsite de nerv și eficacitate. În spectacolul brigăzii D.N.M., pentru ironizarea chiulului, scheciul cu cîteva replici sărace în substanță satirică a fost completat cu cîntecul franțuzesc **Madelon**, pentru că locul unde chiulangii se duc să petreacă în timpul programului e o berărie, a cărei ospătărită a fost transformată în „rușinoasă” Madelon, numai pentru că — probabil — servește bere... blondă. Lăpitura se simte de la mare distanță și aceasta imprimă scenei o notă de artificialitate. Multe din carențele textului de brigadă pot fi evitate dacă nu numai autorii dar și interpreții ar fi angajați în munca de documentare. Interpreții sînt membri ai colectivului la care se referă textul. Ei sînt în măsură să cunoască mult mai bine munca, viața, comportarea oamenilor din colectiv. De aceea, ei pot fi cei mai autorizați colaboratori la alcătuirea textului sau a scenariului. În situația aceasta, interpretarea, dacă va beneficia și de puțin talent și de puțină pasiune pentru arta scenică, poate influența substanțial calitatea spectacolului.

ION BĂDICĂ

VICTOR EFTIMIU

mihalcea hîncul

Mihalcea Hincul a pornit
răscoală
În anii Ducăi-Vodă
Arbănașul.
Și cit pe-aci era să-și afle
nașul
Cel hrăpăreț venit cu mina
goală !
A părăsit în mare grabă
Iașul
Să nu-l culeagă oamenii
din oală...
Norodul, stors de foame
și de boală

Sătul să fie-ntr-una
păgubașul.
Cu mii și mii de oaste
țărănească
Știu să se ridice, să
pornească,
De-atitea ori, în țările
amindouă.
De nu i-a fost
izbinda-neununată,
Credința i-a rămas
nezdruncinată
Și-a biruit țirziu, în vremea
nouă.

implică, însă, o pregătire multilaterală a fiecărui membru al societății. Vom defini în continuare alți factori asupra cărora nu vom insista, din motive de spațiu : accesul la muncă, posibilitatea egală a tuturor de a munci ; repartizarea judicioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării ; egalitatea deplină între români și naționalitățile conlocuitoare ; posibilitatea desfășurării criticii și autocriticii etc. În fine, mai mulți dintre

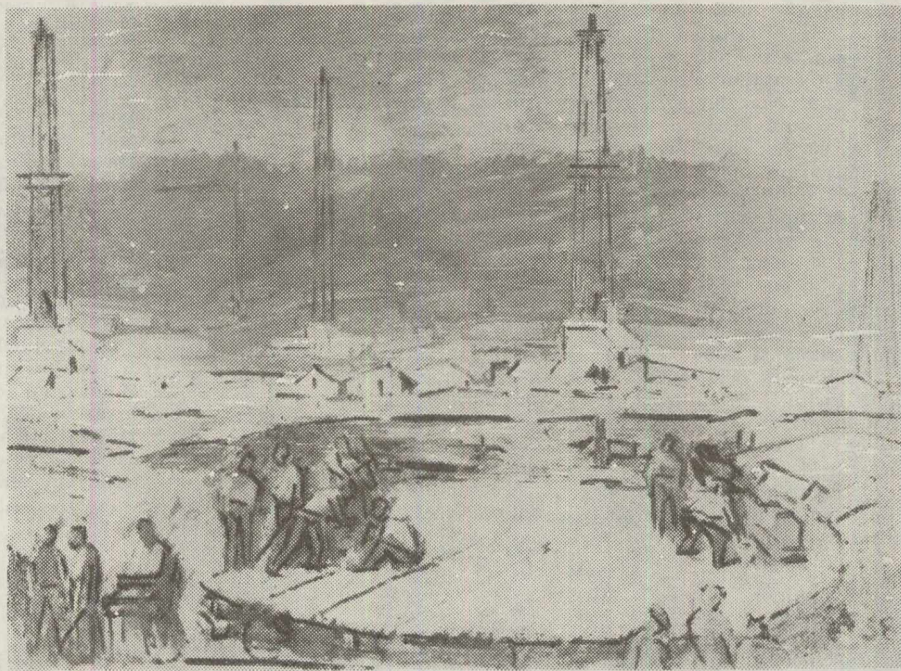
AUREL VINCENTIU

(Continuare în pag. 10)

a constituit un spectacol interesant. Schimbul de experiență — rămas deocamdată sub zodia intențiilor — ar fi presupus organizarea cu realizatorii (textieri, instructori, interpreți) măcar a unei discuții despre modalitatea documentării, despre cerințele textului — sau scenariului — despre criteriile transunerii scenice, despre recuzită, repetiții, eficiența spectacolului etc.

Considerațiile, prilejuite de această manifestare, constituie și o invitație la dezbateri despre virtuțile spectacolului de brigadă de agitație, dezbateri căreia Tomisul este gata să-i dea cuvenita găzduire.

Brigada de agitație aduce în fața spectatorilor aspecte pozitive și negative din propria lor viață și activitate. Aici, critica și lauda se împletesc și astfel, fiecare latură este mai pregnant subliniată dacă este pusă față-n față cu cea opusă ei. De exemplu, în spectacolul brigăzii de la I.T.C. scheciul **Linii... linii...** ilustrat de o planșă care prezenta prin linii ascendente curba succeselor și, prin linii coboritoare, imaginea insucceselor, realizează ingenios această cerință. Textul, simplu, îmbracă totul într-o notă de umor, de veselie, încît critica — fără să fie îndulcită — este înțeleasă și acceptată de cei vizați, iar lauda este a-

Sediul

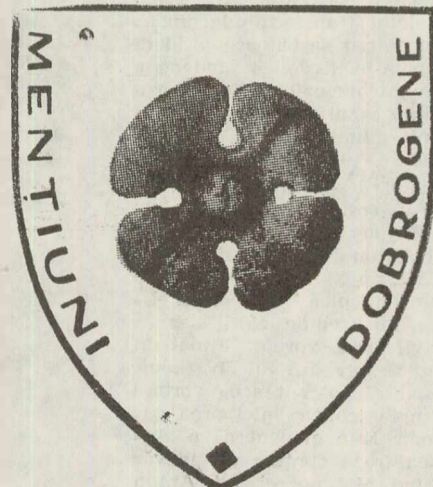
I.A.S. Mogoșoaia

de la amsterdam, cu 320 de ani în urmă

La Biblioteca municipală din Constanța, a fost inaugurată (în cei 40 de ani de existență) prima expoziție bibliofilă. Întîlnirea cu cele cîteva zeci de volume rare este emoționantă, pentru că cititorul de azi este adus înaintea primelor manifestări editoriale românești, înaintea celor dintîi ediții ale operelor clasicilor noștri și ale unor valoroase tipărituri apărute în alte țări. Așa se explică de ce în această sală de lectură unde a fost deschisă expoziția, nimeni nu rostește nici un cuvînt. Nimeni nu întreabă nimic. Se merge în virful picioarelor, de la o carte la alta. De la *Evangelia* tipărită la București în 1682 la ediția de buzunar a operei în trei volume a marelui latin exilat pe pămînturile românești — Publius Ovidius Naso, ediție tipărită la Amsterdam în urmă cu 320 de ani. Vizitatorii văd și lucrarea „De obște gheografie”, datată 1795, și află că este vorba de unul dintre primele manuale ti-

părite în Moldova. Se află printre aceste comori și una dintre cele mai luminate cărți — „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”, trecută prin tipar la București, în anul 1843, ca și monumentul de înțelepciune românească, adunată de Anton Pann sub titlul „Povestea vorbeii”, datată : București 1847. Și din același an, „Magazinul istoric pentru Dacia”, una dintre cele dintîi publicații periodice românești. Fără îndoială că întîlnirea cu edițiile princeps purtînd numele lui Dimitrie Bolintineanu, Mihail Eminescu, Titu Maiorescu, Ion Creangă, Alexandru Macedonski, Odobescu, Immanuel Kant sau cărțile dăruite cu autograf de August Treboniu Laurian, Nicolae Filimon, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Mircea Eliade, Grigore Antipa... sînt momente de rară satisfacție spirituală și emoție estetică. Paginile lor sînt mîngiate numai cu privirea dar bucuria de a trece pe dinaintea cărților rare, păstrătoare de lumină, înțelepciune și sensibilitate omenească rămîne întreagă. Expoziția bibliofilă este un prilej de aleasă bucurie și de mîndrie.

SICĂ POPĂSCU

Cartea de recitare (ed. Cartea Românească, 1972) cuprinde, în primul rând, articole omagiale consacrate unor personalități ale literaturii române: Dimitrie Cantemir, Ienăchiță Văcărescu, Anton Pann, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cîrlova, Dimitrie Bolintineanu, Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Mihail Sadoveanu, George Bacovia și Tudor Arghezi. Totodată, sint incluse aici evocările lirice ale lui Alexandru Ioan Cuza, Nicolae Bălcescu și Vasile Pârvan ca și câteva considerații asupra limbajului.

În mod inevitabil, textele care privesc operele unor scriitori sînt moduri de reconsiderare estetică și adoptă condiția criticii. Într-un capitol introductiv, Nichita Stănescu insistă de altfel asupra ideii că lectura poate fi consemnată abia după ce a fost anulată de conștiința lecturii: „A trebuit să vin a doua oară ca să-mi dau seama că prima oară nu există niciodată”. Aceasta este, în fond, deosebirea dintre cititor și critic: cititorul citește ingenuu, iar criticul — conștient; cititorul ia convenția cărții drept realitate, iar criticul caută în realitatea cărții convenția; în timp ce cititorul se emoționează, criticul se studiază emoționându-se și încearcă să se explice.

Transcriind și reflecțiile asupra literaturii, Nichita Stănescu recurge la două moduri de formulare. Primul, precar, constă în folosirea pasivă a limbajului critic. În acest caz, poetul pare un timid profesor de limba română care, pentru a da autoritate prelegerii, uzează de expresii caracteristice manualului. În *Temenea la Anton Pann*, de exemplu, referințele care situează *Povestea vorbii* în context european sînt neașteptat de banale: „Anul 1831, pentru istoria mondială a literaturii, a fost un an de pomină. Acum, în acest an, au văzut lumina tiparului unele dintre cele mai de seamă capodopere ale culturii umane.”; „Faust este o piatră de fundament. Nu însă a unui curent, ci a întregii culturi, mai întâi germane și mai apoi universale. Poemele lui Poe, deși au stîrnit simbolismul, sînt mai presus de simbolism, și ele reprezintă temelia sensibilității moderne”. Considerațiile de genul acesta se află de obicei la începutul unor articole sau al unor pasaje independente. Totodată se observă că au fost redactate neglijent ca și cum în timpul redactării autorul s-ar fi gândit la cu totul altceva. Și ceea ce urmează confirmă presupunerea: ele doar inițiază, prin exersarea unor automatisme, actul scrierii. Nichita Stănescu se vedește inapt de a întrebuița limbajul așa-zisei critici „științifice”, limbajul logic în general. Ori de cite ori încearcă să se exprime convențional, el se agită cu stîngăcie de câteva elemente și raporturi comune și rătăcește dezorientat pînă cînd intră în raza limbajului propriu; atunci redevine el însuși și cuvintele i se supun traducîndu-i euforica libertate. Sensuri unice, inexprimabile prin folosirea cuvîntoasă a limbii, se revelă scinteietor transformînd comentariul într-o sărbătoare a ideii. Acesta este al doilea mod de a formula concluzii critice și prezintă cazul particular al unui anumit limbaj — limbajul poetic.

Articolul despre Anton Pann, din care au fost extrase exemplele de mai sus, se încheie astfel: „Lui Anton Pann îi bănuiesc că i s-ar fi potrivit acea vorbă: e frumos de pică! Despre inteligența lui trebuie că i s-ar fi potrivit acea vorbă: e dat în paște! Despre sufletul lui trebuie că s-ar fi potrivit acea vorbă: nici prea iconom, nici prea galanton.” Este evident că o asemenea frază conține un adevăr profund al operei lui Anton Pann și că, în același timp, acest adevăr s-ar fi dizolvat în terminologia critică curentă. Nu

trebuie însă înțeles că pe calea aceasta Nichita Stănescu abandonează poziția criticului situîndu-se pe cea a poetului. Ca și realitatea, realitatea artei poate fi interpretată logic dar și poetic și există destui mari critici care s-au străduit nu numai să reducă opera la principii generale, ci și s-o definească inconfundabil creîndu-și propriul limbaj. Asemeni unui obiect, o formulare critică inefabilă nu poate fi desființată prin altă. Iată, de exemplu, cum concepe Nichita Stănescu universul bacovian: „El (Bacovia, n.n.) sugerează perfecțiunea rupînd brațele minunatei Venus din Mîllo, sugerează frumusețea ochiului rîndindu-i vederea. Mediul suav-paradisial, aspirația către fericire se resimte acut prin absența ei. Există o putere absorbantă a absențelor. A înlocui fericirea cu vidul înseamnă poate a o supraestima. Dar a-i acorda spațiul gol din interiorul unei amfore înseamnă a sugera rapidă ei umplere.” Cine contestă o asemenea reprezentare nu o și desființează. Adevărul ei e întruchipat și invulnerabil. În schimb, mîtînd disputa pe terenul abstracțiilor, aserțiunea *Bacovia e un naiv* poate fi oricînd anulată prin aserțiunea *Bacovia e un rafinat* ș.a.m.d. (Aici se include și opinia lui Nichita Stănescu că arhaismul nu umbrește sensurile „poeziei” lui Cantemir, ușor de neutralizat prin una opusă: arhaismul dă sensuri „poeziei” lui Cantemir; și oricînd se poate demonstra, sofistic, că în absența rezonanței străvechi cuvintele lui Cantemir ar suna prozaic.)

La un moment dat, interpretînd legenda întemeierii mănăstirii Putna, Nichita Stănescu conchide (făcînd poate aluzie și la raportul dintre critică și literatură) că *ideea* celui care are *ideea* este întotdeauna mai puternică decît *ideea* celui care i-a înțeles *ideea*. Se poate spune însă că, în măsura în care o exprimă original, cel care a înțeles *ideea* are deja o altă idee. De altfel, însăși *Cartea de recitare* este, în cea mai mare parte, o altă carte unică despre cărți unice.

☆

Prin capacitatea de a crea un limbaj și de a-l impune în conștiința publică, Nichita Stănescu se situează în categoria marilor poeți, chiar dacă nu tot ceea ce scrie are o valoare estetică certă. Caracterul inegal al operei sale este consecința condiției ei de improvizație. Nichita Stănescu nu compune arhitectonic, ci discursiv, mobilul său nu este de a scrie, ci de a vorbi cu naturalețe într-o limbă pe care interlocutorul o învață spontan, avînd impresia că a mai cunoscut-o cîndva, într-o copilărie îndepărtată. Cei mai mulți dintre versificatorii care inundă cu producțiile lor publicațiile literare își închipuie că poezia e o con-

stringere a cuvintelor, o deviere de la convenție; de aceea, textele lor au o dicție chinuită, ca și cum ar fi rostite cu zîmbetul silnic al îndrăgostitului pe care-l string insuportabil pantofii. Pentru autorul celor *11 elegii* poezia reprezintă, dimpotrivă, o emancipare a cuvintelor în interiorul convenției, o resuscitare a sensurilor lor primare, obscure, inhibitate de practica îndelungă a comunicării. În acest sens, *Belgradul în cinci prieteni* (ed. Dacia, 1972) constituie un bun argument. De data aceasta, improvizația a antrenat și a destrămat orice nucleu de organizare stabilă. Adresîndu-se unor parteneri convenabili, poetul nu mai face concesii prejudecăților asupra limbajului, nu mai trece treptat de la proză la lirism, nu mai are în vedere, la fiecare etapă, ansamblul. Atitudinea sa este a unui visător care își include publicul în propriul vis.

O asemenea poezie nu imortalizează, ci desfășoară idei. Aparent absența a structurii este de fapt o structură în mișcare, un ceremonial al prieteniei oficiat cu o simplitate care îi dă o deschidere cosmică. Exprîmîndu-și, într-o limbă care este a sa și, imediat, a tuturor, tandrețea, poetul exprimă o tandrețe a tuturor, o difuzie de iubire între formele existenței: „Încet! Mergeți încet! / Nu vedeți? Piatra e obosită. / Ea doarme. Doamne; ea doarme. / Piatra e foarte obosită. / Îndepărtați caii! / Și tu, ce faci acolo, tu... / Cu tine vorbesc! Fii atent! / Face prea mult zgomot răsărirea aceasta de soare.” — *Semnal*.

Uneori monologul are o ordine evidentă, dar de fiecare dată este vorba de o ordine muzicală. Poemele lui Nichita Stănescu se bazează pe ritm, nu pe plastică, pe orălitate, nu pe grafie, pe dialectică, nu pe configurație. De aceea, nici nu pot fi cuprinse dintr-o privire, din nesfîrșita derulare păstrîndu-se doar secvența de-o clipă și rezonanța în care se naște următoarea secvență. O astfel de ordine contrapunctică este proprie, printre altele, poeziei intitulate *Frica*, în care candoarea iubirii alternează cu o tentație vinovată: „Eu aș putea s-o omor/ cu o singură lovitură/ Ea ride spre mine/ ea suride/ Ea ridică spre ochii mei/ ochii ei strălucitori/ Ea întinde mina spre mine/ ea scutură surizînd, rîzînd/ pletele negre/ Dar eu aș putea s-o omor/ cu o singură lovitură/ Acum, ea începe să spună cuvinte/ suave, naive, de joc/ Se uită curioasă la mine/ se încrunță o clipă/ și iarăși/ suride, ride/ Se uită în ochii mei/ cu ochii ei lucitori/ În timp ce eu o contempul/ și aș putea s-o omor/ cu o singură lovitură.” Caracterul de improvizație totală al culegerii *Belgradul în cinci prieteni* aduce la suprafață, exagerat și vizibil, modul intim

în care se realizează poezia lui Nichita Stănescu. De aceea, culegerea are în primul rând o valoare demonstrativă, poate servi ca argument, poate iniția într-un univers liric în care improvizația este de obicei un cod genetic, și nu o evidență somatică.

Ca valoare estetică însă diferite poeme suferă din cauza acestei dezvăluiri. Ezităriile de moment, recurgerea, în disperare de cauză, la termeni aproximativi sau improprii, efluvii de afectivitate necenzurată, toate aceste carențe care izvorăsc dintr-un imperativ al discursului liber — continuitate cu orice preț — se măresc la a doua lectură ca privesc prin lupă. Desăvîrșindu-se ca document al prieteniei, volumul (cu nimic mai prejos ca prezentare grafică decît cel apărut într-o apreciată ediție bilingvă în Iugoslavia) se încheie cu poeme dedicate lui Nichita Stănescu de către conlocutori. Dintre Anghel Dumbrăveanu, Petre Stoica, Srba Ignjatović și Adam Puslojić, acesta din urmă a înțeles cel mai bine capacitatea poetului român de a crea prin limbaj: „În timp ce doarme Satana/ Nichita e treaz. Treaz este/ și-atuncea cînd Domnul tace./ Ne scoală/ din relele vise/ Poeziile lui scriu alte poezii, — /nasc stele și pietre,/ oameni vii, șerpi vii/ și tot ce mai rămîne.” — *Cîntec fără titlu, fără sfîrșit*.

☆

În legătură cu Nichita Stănescu persistă o prejudecată ridicolă datorată în primul rînd incapacității criticii de a înfrînge inerția marelui public: cu ocazia unor întîlniri, interviuri, anchete etc. diferiți cititori își exprimă opinia că poezia sa ar fi complicată, dificilă, excentrică, absurdă, fără sens sau, dimpotrivă, cu un sens prea obscur, constîtîndu-se într-o adevărată emblema a stupefianței orientării „moderne” în lirică. A afirma însă despre poezia lui Nichita Stănescu că este complicată înseamnă a-ți recunoaște un mod de gîndire complicat; e ca și cum un matematician, familiarizat cu formule etajate și rigide, ar considera enigmatică, de nedescifrat, pura unduire a apei. Experiența de zi cu zi fixează limbajul în formule stereotipe, îl face prompt, manevrabil, exact, îl domesticește tăindu-i incomodul penaj de iradiatii semantice: cuvintele se asamblează astfel într-un mecanism care funcționează cu precizie, fără întîrzieri, fără dispensii de forțe. Poezia este însă un limbaj de duminică, o eliberare a cuvintelor din rolurile lor cotidiene. Întîlnind, de exemplu, la Nichita Stănescu, îndemnul „Să curgem la vale, la sine...”, gîndirea are un moment de șoc pentru că se prăbușește din complicație în cea mai amețitoare simplitate. De-a lungul anilor, practica a consacrat folosirea verbului a *curge* doar în

relație cu substantive care denumesc elemente fluide; și deodată, același verb, încălcînd restricția unanim acceptată, se aplică, liber, faptic, umane. După momentul de contrarietate, o înțelegere tainică și fericită se stabilește între cititor și poet.

Această înțelegere ascunde și voluptatea unei vinovății, deoarece o normă, eficientă dar și dură, asemeni unui corsaj, a fost ca prin farmec înlăturată. Cititorul a mai avut uneori, în momente de contemplație, sentimentul alunecării spre esența lumii, al comuniunii cu formele existenței; dar nu a îndrăznit să-l exprime. Poetul i se substituie și îi îndeplinește nemăriturita dorință rostînd un miraculos *Sesam deschide-te*.

Același exemplu ilustrează și valoarea de act de cunoaștere a poeziei lui Nichita Stănescu. „Să curgem la vale, la sine...” nu este doar o prestidigitatie cu cuvinte, o sublimare a unor impulsuri lingvistice refutate, ci și o lărgire a nivelului de înțelegere. Printr-un singur vers, existenței umane, cu sediul în conștiință, i se atribuie fluentă și diafanitate, descendență din mediul acvatic, propensiune spre primordial, participare indestructibilă la univers.

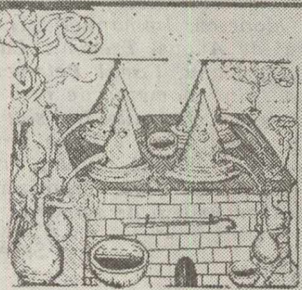
Reprezentînd episodul unui discurs, volumul *Măreția frigului* (apărut în condiții grafice excelente la ed. Junimea) nu poate fi separat de creația de pînă acum a lui Nichita Stănescu. Poetul este același inconsecvent, același dezinteresat de forma definitivă a versurilor. Și probabil că nici nu e posibil o asemenea formă, probabil că principiile criticii trebuie adaptate aptitudinii lui Nichita Stănescu de a crea în flux și reflux, prin declanșarea manifestării libere a limbajului. O temă fundamentală, perpetuată și de volumul *Măreția frigului*, este încercarea de a da răspuns unor întrebări ontologice prin confundarea cu lucrurile și ființele care populează anonim universul. Poetul se confundă cu ele pentru a se distinge pe sine din altă perspectivă, se contopește pentru a se defini. În acest proteism, în această familiaritate cu lumea constă caracterul profund românesc al operei sale ca și umanismul care o deschide altor tipuri de spiritualitate. Iată câteva exemple, oarecum simplificate prin separarea de context: „Nu uitați: acum nu mi-e foame/ nu mi-e sete/ Punctul meu de vedere e punctul pietrei/ Nu sînt obosit, nu, nu sînt obosit...”; „O, niciodată n-o să treacă această pasăre zburînd/ prin geamul existenței mele/ picat cu ingeri la o sărbătoare...”; „Dacă-mi este somn mă fac mișos/ Nicăieri nu se doarme mai bine/ decît în nările cînelui de vinătoare.”; „Dacă păsările ar fi ca aerul/ numai pe ele le-am respira/ numai pe ele...”; „Și dacă valurile/ ar fi ca mările/ ah cum ne-am duce/ ah cum ne-am mai duce.” etc.

De asemenea, se reia elogiul artei ca limbaj, care are nu numai forța de a crea („Mai întîi îți stringi umerii/ mai apoi te

ALEX. ȘTEFĂNESCU

(Continuare în pag. 10)

NICHITA STĂNESCU CARTEA DE RECITIRE

nichita
stănescu
măreția
frigului

românul unui sentiment

Nichita Stănescu

ÎN CINCI
PRIETENI

cincinat pavelescu

În primăvara anului 1927 l-am văzut pe Cincinat Pavelescu pe una din aleile centrale ale grădinii publice birlădene, purtându-și silueta distinsă de om de lume, pitorească trubadurescă, nobila lui pleșuvie, cum o numește E. Lovinescu în memoriile lui. Avea o sprinteneală a gesturilor, o locvacitate spumoasă, răspindea o stare euforică, vizibilă pe chipul admiratorilor ce-l însoțeau în atmosfera însoțită a parcului.

Cincinat Pavelescu se interesa de mișcarea literară din Birlad, polarizată în acea epocă, în jurul societății literare „Academia birlădeană”, condusă de poetul George Tutoveanu, avind ca vicepreședinte pe poetul George Pallady (1872-1940) cu care era bun prieten. Născuți în același an, centenarul lor îi adună pe tustrei în lumina de argint a amintirii. Preocuparea lui Cincinat era cu atât mai insistentă cu cât copilul teribil al cercului literar birlădean era Mircea Pavelescu, nepotul său, pe-atunci într-un mare elan de creație lirică, pasionat de forma lapidară a sonetului, dar și improvizator de fine epigrame, în linia ilustrului său unchi.

Eram elevi ai gloriosului așezământ cultural, liceul de mare tradiție „Gheorghe Roșca Codreanu”, la care învățase Al. Philippide, Al. Vlahuță, Paul Bujor, G. Ibrăileanu, Vasile Părvan, N. Tonitza și eram mindri de asemenea mari înaintași, ideale modele pentru toate generațiile. Mircea Pavelescu, care a absolvit liceul în anul 1927, era un tânăr înalt, subțire, zvelt, foarte febril, de-o agerime rară, inițindu-ne în intimitatea fermecătoare a lui Cincinat.

Activam cu zel la societatea „Stroc Belloescu” (aceasta fusese un dascăl ardelean entuziast, ctitor de așezăminte culturale birlădene, prototip al profesorului de matematică ce apare în romanul Adela al lui Ibrăileanu), societate a elevilor de la liceul „Codreanu” și-mi aduc bine aminte de o memorabilă sedință a acestui cerc condus de elevi, când Mircea Pavelescu a prezentat un duel epigramatic dintre Cincinat și el, nepotul imberb. Epigrama lui Mircea Pavelescu exprima fineasca infatuare a virstei, el fiind cel ce ataca primul: „Mi-au spus-o mulți într-un cuvânt: / Să-i dai la cap lui Cincinat, / Dar eu răspuns-am indignat: / În viața mea n-am dat în vînt.”

Răspunsul lui Cincinat era o punere la punct a prezumției juvenile: „Fiindcă-ai făcut un spirit trist, / Te crezi și tu epigramist, / Și cărbușul, bunăoară, / Se crede pasăre cînd zboară”. La Birlad, reședința lui Cincinat era la fratele său Virgiliu Pavelescu, inspector general financiar al Moldovei, care locuia în clădirea Administrației financiare, peste drum de somptuosul Palat administrativ, astăzi Teatrul de Stat „Victor Ion Popa”. E interesant că un alt frate care a murit tînr se numea Flaminii: numele lor de rezonanță latină, Cincinat, Flaminii și Virgiliu, au fost alese de trei buni prieteni ai tatălui (care a fost inginer profesor), anume Anghel Demetrescu, Ștefan Mihăilescu și Dimitrie Laurian, primul adversar, ultimul amic al lui Eminescu, toți profesori și publiciști recunoscuți.

Ar fi un prim indiciu al unui destin de poet clasic. De altfel formația sa clasică, o declară însuși Cincinat, în mărturisirile lui: „Virgiliu, Horațius și Homer fuseseră profesorii mei. Scandarea versurilor latinești și grecești a fost încîntarea vieții mele de licean. Eminentii mei profesori de la Sava — Barbu și Gheorghian — după ce le scandam 50 de hexametre virgiliene sau o odă polimetrică de Horațiu, rareori mă mai puneau să

le traduc. Eu m-am început să scriu versuri decît după ce absorbisem cu nesaț mai pe toți clasicii”.

O altă experiență literară a prezentat-o Parisul, unde a cunoscut pe poeții Paul Fort, Maurice Magre, dar și pe Mallarmé în care vede mai mult pe admiratorul fluidității muzicale a poeziei verlainiene decît pe întemeietorul unui limbaj poetic complet izolat de limbajul obișnuit în care nu era nici un loc pentru sentiment, un limbaj esențial capabil de a incorpora ideile pure, eliberate de imaginile concrete.

Un sentimental cu o cultură impregnată de clasicism, un discipol al lui Epicur din Samos, dominat de doctrina plăcerii senzuale și spirituale, fără deosebire, un autor de romanțe, cantilene, liederuri, epitalamuri, madrigale și serenade, acesta a fost Cincinat Pavelescu. Poetul Adrian Maniu spunea despre el: „O floare vestedă rămasă într-o scrisoare de dragoste de acum o jumătate de veac prețuia pentru Cincinat mai mult decît bogățiile legendarului Oresus”.

De aici, preferința pentru forme fixe ale poeziei, pentru sonet, rondel, pantum.

În 1927, am putut vedea la Birlad un manuscris al poetului rămas aproape necunoscut, deși publicat în revista „Graiul nostru”, o poezie intitulată „Sonet” și dedicată „Lui Mircea”. În seara asta parcă din sicriu / S-au deșteptat smintitele-mi păcate, — / Ca niște morți, din gropile uitate / Și cer, plîngînd, regretul meu tîrziu ! / Sunt clipe cînd pe inimă s-abat / Imagini ce răsar, fără să știu / Și se desprind din șirul străvezii / Al moartelor ce dorm neîngropate ! / Maria, Lucia, Irena, Marta, / Tot ce-am iubit odată, tot ce arta / A conturat mai cald și mai divin. // Nemișcată vă port eternul doliu ! / Și-n van mă lupt în dragoste și-n vin / Să uit. Voi mă chemați de sub lințoliu !”.

Mai tîrziu, prin 1932, ca student la Facultatea de litere a Universității din Iași, am ascultat la un seminar condus de neuitatul nostru profesor, G. Ibrăileanu, cuvinte de prețuire pentru „Serenada” lui Cincinat, mai ales pentru galanteria unei strofe: „Iar în părul tău cel blond / Caldul soare vagabond, / Raza vînt să-și poleiască, / S-a-ncurcat în adevăr / Și-n zadar vrea să ghi-cească / Din al buclelor teaur, / Care-i raza lui de aur, / Care-i firul tău de păr !”.

Clasicist prin substanță și factură, e nepotrivit a judeca astăzi versurile lui Cincinat Pavelescu cu exigențele esteticii moderne. O supunere la obiect ar putea releva acele sonorități și imagini ce nu s-au veștjit. Ediția „Poezii” (1911) a fost primită cu căldură de critica literară. Eugen Lovinescu publica în „Convorbiri literare” (1911, nr. 1) un articol elogios despre „Poetul Cincinat Pavelescu.” Versurile erau „exemplare”, unele „minunate”, „cu icoane fragede”, „cu o sentimentalitate duioasă”. Erau anii cînd Lovinescu nu se atașase încă de poezia modernă, nouă prin intelectualizarea mijloacelor de expresie a emoției, prin spiritualizarea lirismului. Este demn de remarcat că George Călinescu, cu toată severitatea caracteristică în judecățile de valoare, a apreciat lirica lui Cincinat mai mult decît epigramele lui, recunoscîndu-i grația și fantezia, chiar o vibrație profundă sub o „aparență ușurință ștremgărească”.

Iată de ce ne bucură faptul că Editura Minerva a pregătit o reeditare masivă, în seria „Restitutie”, a versurilor și epigramele lui Cincinat Pavelescu, figură populară a peisajului nostru literar de altădată, poet de largă audiență, omul depășind poetul, iar poetul innobilînd omul.

G. G. URSU

EVOCARE

Au trecut 20 de ani și, într-o dimineață de iarnă, fiind în București și intrînd în redacția „Convorbirilor literare”, am tresărit, văzîndu-l în cabinetul lui I. E. Torouțiu, directorul revistei. I-am fost prezentat și am rămas uluit, auzîndu-i numele: George Tutoveanu. Prezentimentul că era un academician, nu mă înșelase. Nu era un membru al Academiei române, dar era președintele Academiei birlădene și unul dintre întemeietorii Societății Scriitorilor Români. Părăsînd redacția, am pornit amîndoi pe Calea Victoriei. Stările de vis în care mă adîncise, în timpul adolescenței, volumul său de poezii „Albastru”, îmi reveneau și îl priveam prin vălul imaginilor de atunci, mergeam alături de el și, totuși, îl simțeam departe, învăluit în atmosfera trecutului, în peisajul poetic al Moldovei. „Mergeam, cum spune Byron, cu ochii deschiși printr-un vis”. La o răspîntie, m-am despărțit de el cu regretul că acele momente trecuseră atît de repede. Urmărindu-l, simțeam cum se desprinde ceva din mine, de demult, adolescența mea, cu dorurile ei, exprimate de el în volumașul de versuri „Albastru”.

Nu mică mi-a fost surpriza, cînd, fiind în Constanța, am primit din Birlad o scrisoare din partea lui. Ne-am scris mult, ani de-a rîndul și păstrez cu pietate plicurile lui. Într-o zi, am primit următoarele rînduri: „Mult iubiiți noștri, / În clipa cînd vă scriu rîndurile aceste, o privighetoare cîntă-n liliacul de la fereastra mea; și sunt copleșit de bucuria că mai pot s-auscult încă această minune a minunilor”. În același plic, era și un sonet: „Privighetoare, tu, privighetoare, / Mă chemi și-acum, în codru-nținerit / Să mai rămîn, ca-n alte vremi, uimit, / La glasul tău de lacrimi și de soare... / Aduni în gușa ta clocotitoare / Flori de stepă, cer nemărginit / Și arșiți din pustiul incropit / Și zvon de lunci și murmur de izvoare. // Aduni misterul farmecelor firii / Purtat pe vraja plingerii de vînt / Și tot ce știe cîntecul iubirii // Dela-nceputul vieții pe pămînt... / Și nu gindești că toate-s trecătoare, / Privighetoare, tu, privighetoare.”

În pasărea măiastră, el vede simbolul fericirii depline, deoarece ea stringe în cîntecul său toate farmecele firii, fără să știe însă că viața e trecătoare. Cu toată „bucuria că mai poate asculta cîntecul ei”, am simțit că era trist la gîndul că e trecător prin lumea aceasta. S-a trezit în mine imboldul de a-i reaminti certitudinea nemuririi prin operă. Spre a-l zmulge din această depresiune sufletească, i-am tradus poezia în limba franceză, făcîndu-l să vadă că există cineva care, nu numai că îl apreciază, dar se gindește să-i facă cunoscută poezia dincolo de frontieră. Efectul acestei traduceri a întrecut așteptările mele. A arătat-o lui Sadoveanu transmițîndu-mi impresia lui. S-a înviorat. Scrisorile au început să emane speranță în perpetuare, prin ceea ce lăsăm în urma noastră. Atras ca de un miraj de viziunea unor cititori atît de îndepărtați ai poeziei sale, Tutoveanu mi-a trimis într-o zi, pateticul său sonet: „Moldova mea”, însoțit de expresia discretă a dorinței de a-l auzi cum ar suna în limba lui Musset. Cum să rezisti în fața unei asemenea dorinți, venite din partea cui? din partea uneia dintre cele mai delicate ființe, pe care am cunoscut-o vreodată: George Tutoveanu! Și, într-o zi, „Moldova mea” a prins viață în graiul lui Musset. Și acum, cînd se încheie un veac de la venirea lui pe lume, ca un simbol al credinței mele în nemurire, prin operă, îi închin aceste versuri:

Din depărtări albastre, din Moldova,
Pe anticele țărîmurilor dune,
Tu ai făcut. Maestre, să-ți răsune
Nostalgică, tulburătoare, slova.

Sub scînteierea liniștitei lune,
Sonetul tău plutește-n cet ca
Unei tăcute năvi spre Terra
prova
Nova,
În dangăte prelungi de
rugăciune.
Ne-ai legănat, suav, ca o
poveste,
Ne-ai înălțat pe luminoase
creste...
Iar tu și-a ta Moldova
minunată,

Străfulgerați pe-a versului
talazuri,
Ca un tablou de visuri și
topazuri,
Ce nu se va mai stinge
niciodată!

GRIGORE SĂLCEANU

GEORGE TUTOVEANU

POETUL, AȘA CUM L-AM CUNOSCUȚ

Deși diferența de vîrstă era mare, m-a legat de poetul George Tutoveanu o mare prietenie literară, din 1926 pînă la stingerea lui din viață în 1957, amicitie bazată pe unele afinități sufletești și preocupări comune. atestată de sutele de scrisori păstrate la Biblioteca Academiei R.S.R. sau în arhiva mea proprie, de inițiative duse la bun sfîrșit într-o strînsă colaborare, pe unele încercînd să le evoc în aceste pagini de amintire, cu subiectivitatea inerentă a fluxului memorial, dar și cu elocvența faptelor înseși, cînd ne supunem la obiect. Toamna și iarna anului 1926 m-au apropiat de Tutoveanu așa de mult că nu era săptămînă să nu mă duc la el acasă. Păstrez de-atunci în bibliotecă volumul său de versuri „Tinerete” (1924) cu dedicația așa de măgulitoare pentru un elev de 15 ani: „Prietenului meu G. Ursu, nețărîmurită dragoste. G. Tutoveanu. Birlad. 5 Noiembrie 1926”.

Puțini scriitori s-au aplecat cu mai multă dragoste și răbdare asupra manuscriselor celor începători, transmițînd tineretii entuziasmul său pentru viață și creație. Sedințele Academiei birlădene erau adesea pline de tumult, dar Tutoveanu domina exuberanța noastră cu măsura și distincția tinutei lui maioreciene. Învățase la școala parnasiană cultul forme perfectă și ne atrăgea atenția mereu că „arta trebuie să fie îmbrăcată în aur, purpură sau mătase”.

Simțeam că dacă n-a lăsat o poezie de tonuri majore, el a cîntat frumos pe două strune care au scos sunete autentice, — bucuria de a trăi și nostalgia pămîntului natal. Îmi aduc aminte de „Zi de vară”, (am ales-o și-n Antologia scriitorilor birlădeni) o poezie bine șlefuită în care senzualitatea ia proporții cosmice.

„Deasupra mării limpezi și rotunde / S-așează cerul tînr stînd a glumă / Și ea tresare dornic și-l pătrunde / Cu strînsul cald al brațelor de spumă”. Poezia (Tutoveanu ne spunea că i-a plăcut lui D. Anghel) se încheie c-un îndemn fierbinte la dragoste pămînteană: „Și tu mai stai visînd epitalamuri / Pe cîmp de flori și-n aerul fierbinte, / Din sălcii cad

perdele lungi de ramuri / Și iarba-i moale, naltă și cuminte”. A judeca poezia lui G. Tutoveanu cu exigențele poeziei moderne ar fi un nonsens. M-am bucurat cînd în 1968, Editura pentru literatură a tipărit sub îngrijirea lui Ion Popescu și cu o prefață a subsemnatului, o culegere substanțială a poeziei lui Tutoveanu, așa de legată de formula clasică a versului cantabil și limpede, simplu și direct. Sensibilitatea lui optimistă a vibrat în mai toate poeziile cuminți, fie că a făcut elogiul tinereții veșnice, învăluind în candoarea albastrului tot universul lui poetic, fie că a cîntat anotimpurile luminoase ale Moldovei noastre.

Se vorbește foarte mult despre revista „Făt-Frumos” și pe drept, dar am credința că una dintre cele mai reușite reviste birlădene a fost „Scrișul nostru” (1929—1931). Această publicație, cu o ideologie literară echilibrată, care ținea cumpănă între „tradiționalism” și „modernism”, celebra dispută în epoca dintre cele două războaie, a apărut din inițiativa lui G. Tutoveanu. Nu poate fi considerată ca semănătoristă o revistă care făcea elogiul lui Ibrăileanu, animatorul cercului ieșean de la Viața Românească, prezentîndu-l ca pe un mucenic al vieții de cărturar (eram studentul lui la Iași, pe-atunci), o revistă care considera pe Blaga un inovator, reproșînd unei anumite critici neconsacrarea definitivă a lui Argeșii, o revistă care a închinat un număr lui Mistral, remarcat de presa franceză, o revistă care a făcut elogiul viziunii artistice, profund realiste, deloc idilice-semănătoriste, a lui Reboreanu etc. Pentru a întregi profilul etic al lui Tutoveanu, citez două „răspunsuri” caracteristice, publicate în „Scrișul nostru”: „Un director de bancă, din cei care se prăpădesc de dragul democrației, a spus unui țăran: „Dacă nu-ți poți plăti acum polița... spînzură-te! Vaj celor care pregătesc spînzurătorii pentru alții!” Sau: „Da, fac parte din Liga contra cametei, pentru că sint convins că nu este-o chemare mai înaltă a vieții noastre decît lupta împotriva suferinței”. Una din conferințele lui purta titlul „Pentru cei mulți”.

După Eliberare, Tutoveanu a publicat versuri în „Viața Românească” și „Iașul literar”, a avut satisfacția, el care fusese alături de Emil Gîrleanu, întemeietor al Societății scriitorilor, să conducă dezbaterile, ca președinte de vîrstă al adunării generale a scriitorilor, pînă ce a fost ales ca președinte activ Victor Eftimiu. Cu vechiul lui entuziasm a urat noului comitet o activitate superioară, cu alte rezultate decît în trecut. I. Valerian care l-a auzit, își amintește cîteva fraze rostite de poetul septuagenar cu acel prilej: „De-acum sint sigur că n-o să mai văd poeți trăind numai cu un ceai pe zi, ca Ștefan Petică. Munca scriitorului va fi răsplătită ca și a muncitorului din uzină, ca și a plugarului pe ogor”.

La 18 august 1957, două telegrame îmi anunțau sfîrșitul lui: erau ale Eugeniei Tutoveanu și George Constandache, ei înșiși astăzi duși. În gara Birlad, prietenul cu suflet cald, George Constandache, mă aștepta să-mi comunice ultimele cuvinte ale lui Tutoveanu, definitorii pentru sensul optimist al vieții lui întregi: „nu vreau să mor, luați-mă cu voi !”.

G. U.

În ultimul timp la noi, și nu numai la noi, critica literară a luat o amploare deosebită. Nu este vorba acum de a discuta cauzele acestui fenomen obiectiv (cît timp există reviste, ziare, edituri nimeni nu va putea să frîneze altfel, decît artificial, un proces real de expansiune pe care critica îl parcurge în actualitate). Este interesant însă de constatat că în interiorul acestei activități intense se fac deja simțite unele contradicții, se simt deja orientări diferite, care se cuvîna a fi consemnate și discutate. Nu mă refer, pomenind de orientări diferite, la faptul că, în legătură cu critica de azi, se pot face diferite clasificări (arhetipală, psihanalitică, sociologică etc., sau explicativă, didactică, foiletonistică, impresionistă etc.), ci la un aspect despre care s-a discutat foarte puțin la noi, aproape deloc. Este vorba, pe scurt spus, de cele două atitudini pe care critica le ia față de faptele de literatură pe care le comentează. Aceste atitudini, foarte diferite în esența lor, sînt de obicei unificate în conceptul unic de critică, nefăcîndu-se vreo deosebire între ceea ce se scrie despre o carte de proză, poezie sau teatru și ceea ce se scrie despre o carte de critică, indiferent de nuanța acesteia din urmă. În volume, în reviste, aceste două categorii de contribuții critice se află laterală, cei mai mulți dintre critici scriu cu egală dezinvoltură despre o carte de poezie și despre o carte de critică a poeziei. Există însă o serie de deosebiri fundamentale între cele două atitudini. Cuvîntul „despre” prin care ele pot fi caracterizate în egală măsură nu este unul și același. Într-un fel se scrie despre o carte de poezie, în alt fel se scrie despre o carte de critică a poeziei, chiar dacă în aparență discursul critic decurge în același fel. Nu este vorba numai despre o serie de noi concepte care trebuie să intervină atunci cînd se discută un text critic, ci și despre, mai ales, o nouă atitudine și, de ce n-am spune-o, o nouă altitudine. În legătură cu această altitudine vom încerca să facem cîteva precizări pe care le socotim necesare.

Mai toate revistele noastre literare și de cultură au organizat în ultimii ani mese rotunde, anchete, dezbateri în legătură cu problemele criticii literare. Chiar rubrica în cadrul căreia apare prezentul articol este rodul unor preocupări similare. Aceste inițiative sînt pornite cu convingerea nemărturisită că despre critică se poate discuta relativ ușor, că este, realmente, la îndemînă să dezbăți principiile criticii literare. O convingere similară o au, de bună seamă, revistele și ziarele cînd publică recenzii la cărți de critică

fără să se intereseze în mod deosebit de nivelul lor. S-a ivit, în felul acesta, situația despre care pomeneam mai sus: modul de a scrie despre literatura propriu-zisă tinde să se întrepătrundă sub pana unora cu acela de a scrie despre poezie sau proză. Situația este în egală măsură neliniștitoare și paradoxală. Neliniștitoare pentru că o serie de concepte ale criticii se află în suferință, cei ce nu le cunosc încercînd, în bună măsură fără să vrea, să le dizolve într-o ploaie de accepții simpliste sau improprii; paradoxală pentru că nu poți să pretinzi cuiva talent în a scrie despre o carte de critică, înainte de a-i cere să aibă anumite cunoștințe.

principii critice

CEI DOI „DESPRE”

Într-un anume sens se poate spune că această conjunctură reproduce analogic raportul în care literatura se afla față de critică în urmă cu vreo 150 de ani. Atunci literatura era o *terra incognita* și nu erau prea numeroși aceia care o străbătuseră cu intenția de a scrie critică literară. Acum, în zilele noastre, critica a devenit o țară necunoscută. Literaturii propriu-zise i s-au descoperit structurile, toate straturile i-au fost cercetate și comentate. Rezultatele acestor nesfîrșite

investigații care s-au făcut asupra literaturii au devenit ele însele un domeniu foarte puțin cunoscut, un domeniu în care se orientează cu ușurință destul de puțini. Ceea ce lipsește unora dintre cei ce scriu despre cărți de critică sau despre diferite aspecte teoretice legate de critică nu este deci neapărat cultura literară în sensul tradițional al acestei noțiuni, ci ceea ce am putea numi cultură critică. După cum cultura obținută din cunoașterea unui mare număr de cărți de poezie, de proză, de teatru nu este ceva ce se poate întreprinde de azi pe mîine, tot astfel nici ceea ce am numit cultură critică nu este ceva ce se poate suplini prin improvizații.

Se pare să această situație pe care încercăm să o descriem are două surse. Pe de o parte, în facultățile de filologie noțiunea de literatură universală include încă mai ales opere ce țin de literatura propriu-zisă și de abia în al doilea rînd acele scrieri ce comentează aceste opere. Această optică aflată, fără îndoială într-o rapidă evoluție, avînd în vedere numărul remarcabil de lucrări de critică și istorie literară traduse la noi în ultimii ani, face ca cel ce termină facultatea să cunoască mai ales opere literare și doar în al doilea rînd opere critice. Pe de altă parte, există un sacrificiu necesar pe care cei mai mulți dintre critici ezită să-l facă sau din orgoliul de „a citi tot” sau pentru că nu se pot decide, nu pot opta. Acest sacrificiu necesar este preferarea hotărîtă a cărților și articolelor de critică (prefera-

VOICU BUGARIU

(Continuare în pag. 10)

VICTORIA ANA TĂUȘAN: restituire

Victoria Ana Tăușan este autoarea unei antologii comentate Ion Pillat, și lucrul nu e întîmplător: există la această poetă unele afinități, dar mai ales unele consonanțe de ton cu lirica celui împătimit de mare și de țărîm clasic, de peisaj în genere, care, la poetul „Asfodelei”, al „Țărîmului pierdut”, devin țevile unei orgi bine stăpînite spre a-i mijloci stările de spirit și meditative, o melancolie, singurătatea. Presimțind în altul procesul rigori poetice, al decantării duse pînă la efecte de rafinement, poeta obține la rîndu-i versuri de o aleasă emisie, chiar dacă uneori prizoniere: „...și vîntul se constrînge pînă la un sfert de Lună”, sau: „o gură, brațul tandru, o coapsă ori o tîmplă”, sau și: „Cu dragostea alături am rătăcit în tine / O vară cît o mie de ani, ori cît o stea. / Cînd, cenușie, marea alături ne aduse / un roșiatic soare, nu bănuiam a fi / pe inimile noastre, ca în cetăți apuse, / simbol de vînturi care vor veni”. La deprinderea de a interoga natura, semnele, se adaugă o alta, aceasta de sorginte mai mult argheziană și, poate, doi-nașiană: mătăsurile elegiace, expresia ineluctabilului, constatarea a ceva ce-ar fi putut fi și nu s-a împlinit, sau îndemnurile adresate sieși la o prudentă sufletească, spre a evita risipa inutilă: „Nu plăti cu cîntecele tale. / Cui plătești și pentru ce le-ai da?” sau: „Cum să găsesc un nume la ceea ce se-ntîmplă? / Cu crenșile-mi te mîngii, dar frunzele mă dor”, și încă: „Priveliștea ne place, ne îmbătăm cu do-rul / că sîntem din vecie și pentru veci de veci. / Veni-va

oare clipa cînd vom sfîrși izvorul, / cînd valurile toate izbi-vor pietre reci? / De va veni odată, tu știi că nici o brumă / și nici un ger de vină la stingere, ci noi: / eu — frunză pentru vîntul care mă cre-de glumă, / tu — floare cu petale cîzînd de-atîtea ploii...”. Acestea și altele sînt sau ar putea fi lucruri bune în noul volum cu care Victoria Ana Tăușan își sporește zestrea de poeme. În genere, poeta aspiră spre atitudini și registre cît mai variate, pe cît se poate ample, de soprană dramatică; din păcate, însă, ea nu prinde totdeauna și cîntecul pe măsură, sau nota potrivită. Și aici începe deziluzia — versuri emfatică, găunoase („Lumina mi se face în suflet Apuseni”), pretexte de poezie provocate artificial și nesănătos („Ci mai presus de toate tu, Eminescu meu, / redă-mi cuvîntul sacru...”; „Louise Labé, eterno, îmi plec genunchii, iată, (...). Și dă-mi o Elegie din nemurierea ta”; „Bunul, preasfîntul meu Domn François” — preasfîntul fiind François Villon! etc.), imagini ce se contrazic („Pescăruși, o frații mei, culoare, / marmură de suflet cu aripe / Scoici zburînd cu avîsm de mare”), incoerență, capete de sfori la tot pasul, cînd ai vrea poemul întreg, fără hiaturi. Și mai ales — cum s-a și văzut — mult ieftin, dintr-o categorie pe care o credeam abolită. Limbuția filozofantă („Eternitatea-i asta: o vară de absență din carne și din oase...”), utilizarea în grămezi a oraltăților și formațiilor galeș-dulcege în maniera Eugen Frunză („mi te dez-mierd”, „alte n-o să fie”, „nu mi-i”, „a toate mai presus”), creații lexicale dubioase (unicornic, ritualnic), butaforia abundentă (stînci, munți, păduri, nisip, furtuni) avînd a intermedia, în formele alegoriei primare, niște trăiri fără nuanțe, fără devenire, reduse la o retorică demonstrativă: „O, soartă, nu-mi da astre: nu-mi sînt de trebuință / Nici mari păduri: nu pot să mă ascund. / Nici ape limpezi: marea suferință / nu e asemeni pietrelor de prund. / Nu-mi da nici o putere. E de prisos să-mi dai, / de vreme ce mîndria de-a exista mi-ai dat”, etc., etc., sînt numai cîteva din manifestările acestei nestăpîniri despre care poeta își face o greșită idee, din moment ce poate scrie satisfăcută: „Te bucură că scriu mai scurt, mai clar, / că nu mai sînt torentul, ci lacul din oglindă. / că nu mai am podoabe crezute în zadar”.

CORNEL REGMAN

Femeile citind

cartea de proză

maria-luiza cristescu: CASTELUL VRĂJITOARELOR

Castelul vrăjitoarelor (Cartea românească, 1972) este o culegere de nuvele fantastice în care găsim cu predilecție atmosfera cejoasă a unui ev mediu germanic. Ele își pot găsi afinități, mai nou, pe plan european, cu o parte din proza fantastică, parabolic-medievală a lui Dino Buzzati. În limitele genului, fiecare narațiune conține o întîmplare enigmatică: un astrolog chinuit de o crudă prințesă ce-l ține în preajmă printr-un soi de

hipnoză, se sinucide pentru a nu se dezice de la horoscopul ce-i indicase, dintr-o eroare misterioasă, moartea grabnică; delicatul Reinhold moare inexplicabil ca sub puterea unui blestem fatal după cele trei preafrumoase surori ale sale, împodobit cu maldăre de flori; tinăra Delia moare într-o noapte de vrăjitoarească nebunie a florilor ce-o năpădesc demonic în castelul doamnei Chloris; o pantofărească vrea să se împotrivească unei prevestiri rele dar totul e în zadar pentru că, într-un mod drăcesc, destinul se împlinește etc. Densități tăioase a misterului i se adaugă o cruzime specifică genului care uzează în general de diverse mijloace pentru a mări sentimentul groazei, dar și unei ferocități a autoarei ce preferă cruzimile în locul faptelor delicate. Conștiința medievală în care se declanșează resorturile fantasticului este înțeleasă subtil. Dogmatismul, fanatismul, intoleranța sînt extrem de

favorabile fantasticului, decît pozitivismului omului modern. De altfel, autoarea pare că prin nuvelele ei se și eliberează de spaime ale copilăriei sau adolescenței superstițioase cînd umbrele altor tărîmuri flutură în preajmă cu atîta ușurință. Într-un ton alert și rece, se derulează o lume uitată în care circulă draci, vrăjitoare, spiriduși ce-și păstrează întreaga seducție datorită talentului narativ al autoarei. Uneori nehotărîtă, Maria-Luiza Cristescu încalcă domeniul basmului ca în *Povestea crudei prințese* unde fantasticul ține mai mult de feerie decît de enigmă, de accidentul ce tulbură o ordine a lucrurilor.

Povestirile din *Castelul vrăjitoarelor* corespund unor tipare consacrate în care autoarea creează cu o putere de invenție epică excepțională. Ca și în cărțile anterioare ea se arată atentă la comunicarea cît mai simplă a ideii artistice, a pîldei în acest caz, și nu la invenția formală.

radu mareș: ANNA SAU PASĂREA PARADISULUI

Așa cum în poezie există un limbaj standard alcătuit dintr-o mulțime de șabloane metaforice la care s-a ajuns în acest deceniu de pildă, grație unor experiențe poetice prestigioase, astfel și în proză circulă, ca un bun comun, o mică zestre de asemenea procedee prin intermediul cărora — dublat de o oarecare îndeminare — se poate mima cu ușurință. Semnificativ pentru acești „mimi” este lipsa de idei și faptul că ei duc pînă la ultimele consecințe, fetișizînd, acele mijloace

MIRELA ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 10)

AUREL TITA

triptic

Din lutul nostru s-au iviț sub soare
trei cioplitori cu dălți nepieritoare

ce-aveau să scrie faima românească
în zarea lumii, — lumea s-o citească.

BRÂNCUȘI, blajinul, a cioplit în stei
scoțind din bezne chipuri și idei ;

ENESCU în tăcere a cioplit
să scoată — aur — cîntecul mornit ;

iar EMINESCU — tălecurilor strajă —
din grai a scos izvoare noi de vrajă...

TRAIAN LALESCU

hai să pornim

Hai să pornim.

Ni-s căile deschise,
De rod bogat se încovoie ramuri .
Printre mușcate, rid copii la geamuri,
Să-i luăm cu noi la vast cules de vise.

Hai să pornim.

Sub purpură de flămuri
Să navigăm, cutezători Ulisse,
Spre țărnuț împlinirilor prezise
De bravi nuntași în vechi epitalamuri.

Hai să pornim.

Din razele de soare
Să împletim o scară de mătasă
Suind în slăvi spre Marea Sărbătoare.

Hai să pornim.

Ce mindră ne e Țara,
Din zi în zi mereu tot mai aleasă.
Și preamărim, în iarnă, Primăvara !

GABRIEL GEORGESCU

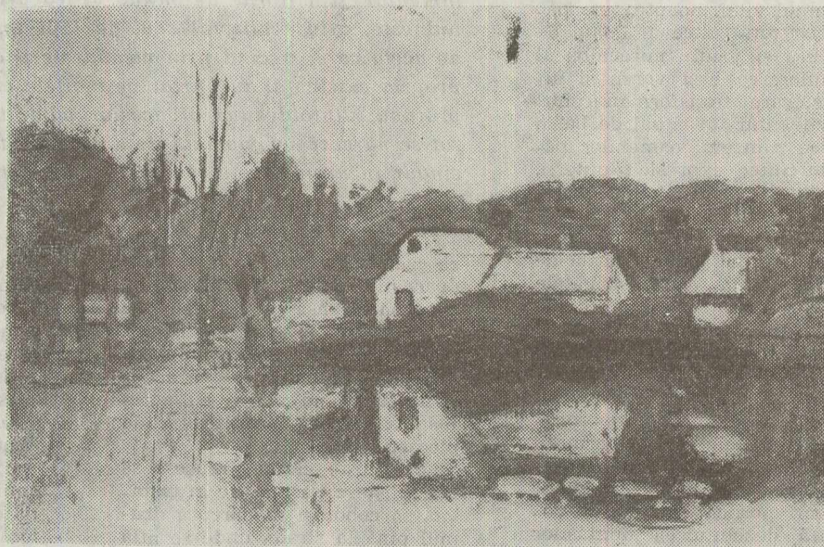
timpul unei singure patrii

E timpul florilor de mai ;
rezemați-vă fruntea de piramidele
solare — am ridicat toți Zeii
acestui pământ în vîrfuri
coloanelor de lumină.

E timpul unei singure patrii ;
copii — prealăudații veghetori
ai dimineții — aruncă semințe
în calea soarelui
și dintre balanțele miinilor
noastre zboară șoimi de lumină.

E timpul florilor de mai,
timpul unei singure patrii.

POEȚII CÎNTĂ PATRIA

Sediu I.A.S.

V. VINEA

cioplitele cuvinte

cioplitele cuvinte curg solidar,
rotunde cuvinte și mari
și pline de fapte ; le duc
mai departe meșteri pietrari ;

luminează zidirea cea veche
începută de meșteri Manole,
adună în amfore seve
și fantastice-mbinări de corole ;

respiră pământul prin fructe
și omul se zburciună-n zale,
seamănă peste ape și fluturi
formele miinilor sale ;

lanțuri se rup din calcăruri
oprind sălbatice chinuri ;
se schimbă-nțelesul dîntii
prin nașteri și arderi și vinuri ;

la poarta desprinsă din cuie
furtuni nu mai bat cu săgeți ;
a crescut peste timp un măsline
din jertfă și rugă de geți...

MIHAI PĂCURARU

cîntecul meu patriei

Cîntecul meu adunat din munți
spălat în oglindirea rece a
cerbilor insetați de înalt.
Cîntecul meu : rostuire aleasă

din inima pietrei culcată-n
albul deșert descîntat.
Cîntecul meu : zbor cules
dintre păsările ce lovesc
nestingherita zăpadă,
uitată și nouă, lucitoare,
sub discul ce-alunecă secunde,
semințe în oameni și-n pământ.
Cîntecul meu, dezlănțuire gravă
cu vis prelungit înainte.
Cîntecul meu — cea mai
frumoasă dulceață,
culeasă de pe flori de ferigă,
dăruită Patriei la ceas
de-mpîlnire.

STERIAN VICOL

sînt aripa limpede

Azi, trec cu tot dulcele griului din mine
în trupul fiilor mei luminoși ca țara !
Cum aş putea oare să vă spun că
hainele
copiilor mei au aromă de primăvară,
despletită de vînt ?
Întinse pe verticala luminii ca niște
eșarfe albe, între crengile cu zbor verde,
ele sînt pinze de lapte aburind pe
pământul străbun. Lapte cu trup ușor,
cu brațe și mai ușoare.

Țara se-aude cîntînd. Griul cîntă,
bradul cîntă...
Peste jocul fiilor mei, amirosind
a lapte, peste somnul părinților mei
foșnind printre ierburi
Sînt aripa limpede
A steagului viind
Și cîntecul veghez, Și visul veghez !
Și zborul fără moarte !

SANDA GHINEA

pămînt neadormit

Pămîntul acesta nu doarme
cum marea nu doarme la căpătiul lui,
toamna se gurguie în strugurii negri
și aurește-n gutui,
vara, își coace piinea pe coastele mării,
primăvara, înalță puzderia florii spre
cer,

iarna sub cojoc de omături,
leagănă germini și cîntec de greieri.
De mult acest pămînt nu mai doarme —
deșteptat de noi din coșmar
pe cînd îl pășteau de pelinuri
turme cu lapte amar...
Neadormitul pămînt se sărută cu cerul,
rîde rotund și slobod și pur,
împodobit ca o amforă plină
cu mare și griu de jur împrejur.

PETRE VLAD

pămîntul din sîngele meu

Pămîntul din sîngele meu
e o stranie chintesență
a vîrstelor ce se revarsă
în marea de timp.

Poate de-aceia mi-i pulsul
brăzdat de aprinsele vîfore
răsfrîngînd dureroasa lumină
pe seninele bolți.

Și-n febra cu care-mi străfulgeră
brațele-crengi universul,
de stelele coapte mustind,
se aude o țară.

OLIVIU NEGOIȚĂ

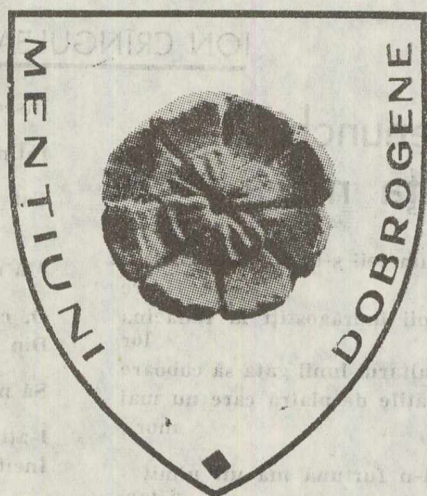
decebalus

Vedeți o urmă lăsată pe piatră ?
Pe-aici a călcat El...
N-a șters ploaia urma.
Nici viscolul.
Căci urma lui
Nu-i
Urma de pe urmă
E urma începutului
Urmă izvod patriei

Auzi vijîind viscolul. Te-nfricoșezi ?
Nu !
Să n-ai teamă !
Ascultă și recunoaște vibrarea
E sabia încovoiată a lui. Ea vibrează.
Cu ea a despiciat El vîntul istoriei în
două...

Și după ce vîntul, turbat de minie,
S-a-nsoțit cu aurul
Cu violența
Cu timpul
Și s-a năpusit asupra lui
Și-a uns cu sînge din propria-i inimă
Sabia lui cea încovoiată
Și-a zvîrlit-o vîzduhului
A zvîrlit-o mai sus de bătaia areului
dac
Mai sus de Sus !

Acolo, la muma stîhiilor
La lăcașul fierbinte al dragostei de
patrie
De-acolo, amarnic vibrează prin veacuri
Peste crugul vremii
Sabia lui încovoiată
Și de acolo, de mai sus de Sus,
și de Zamolxis
Sabia lui
Ne stă de veghe, ne păzește...

MUZEUL MARI

Fascinația muzeelor a bîntuit totdeauna sufletul meu, și
am ieșit totdeauna împovărat de lumină, și-am înțeles că
Spiritul poate fi însămințat cu lumină precum ogorul, și
că devine mai fertil, cu cît trăiești „pe viu” mai multe
evenimente.

Aceste lucruri m-au smuls din nou din reverie, cînd am
văzut Muzeul Mării.

Instalat lângă Turnul Genovez, în apropierea mării, cadru
cald, uman, parcă lăsînd să se înțeleagă că vietățile
de-aici, deși încremenite și rămase numai „turnuri de
oase” sau superbe mulaje, vor porni din nou, prin apele
verzi, o călătorie nedefinită, plină de imprevizibil, bogată
ca orice călătorie marină, în taine, ce rămîn totdeauna în
„Țara Misterului”.

De la melcii minusculi, la crustaceele uriașe din oceanul
Atlantic, de la ghearele în formă de clește (parcă pîndind
și-acum în camere de întineric) ale crabilor și homarilor,
pînă la blinda și frageda lumină ce acoperă peștii aurii,
sau somptuosul zbor al „albatrosului neucis”, totul lasă
în suflet un amestec de vrajă și de nostalgie. Variat și
instructiv, muzeul nu cheamă numai „specialiști” ci mai
ales se-ncumetă prin bogăția-i de culori, de exponate rare
(melcii cu cochiliile ca niște turle gotice, sau superbul
craniu de balenă — acest Moby-Dick — de o valoare ști-
ințifică inestimabilă, cît și flora de un colorit moale și
foșnitor la pipăit, asemenea flăcării străvezii) să aducă o
bogată recoltă de lumină, pentru toate categoriile de oa-
meni. Pentru toți, muzeul constituie, indiscutabil, o stare
de incitație, și cel care l-a vizitat, nu poate pleca fără să
exclame: „astăzi sînt mai bogat cu o lume !”.

ARTHUR PORUMBOIU

MIHAI BENIUC

cărarea mea...

Cărarea mea e lungă și suită
Și-adeșori aveam bocancii rupți
Și-n traistă nici o strujea de pită,
„Dar trebuie, ziceam, să lupți,
să lupți”.

„Ajunge-voi?” m-am întrebat ades
Pe cînd ștergeam sudoarea de pe frunte
Și mai mă-ntreb și-acum, bine-nțeles,
Cînd crivăț simt în pletele-mi cărunte.

A ! lupul, știu, era prin văgăună
La pîndă ori prin negrele desigur,
Rinjea ori furios urla la lună
Ori speriat fugea spre ascunzișuri.

cupa de-ntunerice

Ce pot să cer mai mult decît atît ?
Să-mi țină umbra nopții de urît
Ori într-un grai ce nu-l cunoaștem

S-ascult vorbind izvorul de sub stîncă
Și vîntul prin frunzișul toamnei veșted
O rugă murmurîndu-mi peste creștet.
Trecu pe-aici un înger ori îmi pare ?
O-ntunecime poate e de soare,
Și corbii sînt ca domnii mari în

negru —
Mi-au năpădit grădina pe de-a-ntregu’
Și caută și-așteaptă și se plimbă
Și spun ceva-ntr-o primitivă limbă
Ei între ei cu supărare parcă ;
O gaiță-i îngînă și o țarcă,
Iar către seară însăși noaptea-mbracă
O haină-ntunecoasă și posacă.
O, noaptea mea ca orice zi mai lungă,
Cu gardul tău ce nu cunoaște strungă
Decît din beznă iar în altă beznă,
Simt apa ta de mult mai sus de gleznă
Și de genunchi, de piept — e la bărbie,
Pe semne dată băutură mie,
O băutură fără de mărgele —
În cupa de-ntunerice nu sînt stele.

troglodii

Mai greu ne pare-acuma coborîșul
Decît urcușul, mergem de-a tirîșul
Și de-a-ndăratelea pe brînci,
Ținîndu-ne de stînci
De-asupra unui mal prăpăstios
Cu ape negre jos
Învolburate.
De ce luarăm culmea drept cetate ?
E numai un podiș de piatră seacă,
Nici iarbă nu-i, să prindă promoroacă,
Doar ziua rotitoare acere,
Iar noaptea, sus, stelele agere.
Și iată-ne cercînd acuma cale
Ca niște troglodii,
Greu mistuiți
De visul văilor natale.

FLORIN PIETREANU

astăzi

lui N. S.

În răstimpul tăcerilor
ne privim dincolo de cuvinte
recunoscîndu-ne în gîndurile
celuilalt
ca și cum ne-am mai văzut cîndva,
cînd numai locurile noastre-și
căutau
stelele
sub care să ne primească în lume.
Nu știm cît am umblat
pe drumul fără întoarcere,
cu sufletele în ruină
sau arzînd în lumină înaltă...
Astăzi, cuvintele au devenit mai
grele,
încărcate de timp, de-ntrebări :
De unde ? Încotro ? Cînd ?
Și descoperim că trăim
și izbucnim în strigăt bărbătesc de
uimire...
Doamne, ce copii maturi am ajuns !

Nu mi-a plăcut niciodată cum
arătau gările ziua. Aveau ceva
sinistru în întregul lor și-n
mulți ani din copilărie le-am
evitat așa cum fugeam de ma-
gazinul cu vitrină în care trona
sieriul mic și alb, al domnului
Anton. Și aceasta pentru că mie
mi se părea că ele, gările, în-
terveneau prea brusc în viața
oamenilor, provocînd neliniște
și de cele mai multe ori sufe-
rință, cît despre bucurie, ea
venea rar și cel puțin, nu pen-
tru mine. Dar dacă aceste senti-
mente le trăiam privind gările
în timpul zilei, noaptea ele pă-
reau cu totul altceva. Poate de
vină era și jocul miraculos al
luminilor, roșii și verzi, și al-
bastre, care transformau cenu-
șiul zilei într-un ritual de basm
în care zumzetul oamenilor pă-
rea un cîntec, expresie a puterii,
a vitalității, prin holuri, cori-
doare, săli de așteptare, în care
cuvintele călătorilor întîrziți
nu mai purtau nici o urmă de
deznadejde, în care strigătele
mamelor ce-și căutau copiii și
înjurăturile bețivilor, certurile
din fața caselor de bilete, som-
nul și plictiseala celor de la in-
formații, zgomotul tramvaielor
cotind în fața intrării, sporovă-
iala și risetele unei formații
sportive, pașii unui grup de mi-
litari debarcînd, cîntecele unor
studenți porniți la muncă vo-
luntară, dezlănțuirea muntașilor
ce-au venit la oraș să se foto-
grafieze, bocănitul coaselor mo-
șilor coborîți la lucru în cîmpie,
toate, într-un singur cuvînt, în-
semnau pentru noi cei ce scul-
pam semințe, de fapt specta-
colul, bucuria de a trăi, pentru
care fugiserăm de acasă...

Acum gara era o uriașă ma-
să cenușie în fața căreia tram-
vaiul mă depunea plictisit. Și
eu urcam cele cîteva scări cu
același sentiment și tot astfel
străbăteam coridoarele lungi,
pînă-n aripa din stînga a clădi-
rii unde se afla ieșirea călători-
lor și unde aveam să-l întreb
pe ceferistul de aici dacă călă-
torii mai pot ieși și pe altunde-
va decît prin poarta dinsului.
Răspunsul lui așa și veni, cum
gîndisem pe drum, numărînd
pașii, și iată-mă acum rezemat
de zid și așteptînd. Un tren în-
tră atunci în gară și ușa cefe-
ristului se deschide și un puhoi
năvălește prin coridorul lung,
cu toții obsedați de aceeași
idee, că nu vor reuși să prindă
tramvaiul, că vor trebui să
aștepte, etc., etc... Și iată iar
sala e goală. Eu din nou reze-
mat de zid și ceferistul calm
moțînd pe scaun. Și așa în-
treaga după-amiază, cu aceeași
speranță că unchiul Constantin
va veni. Dar cum în gară so-
sește tren după tren și el nu e
de văzut printre călători, mă
gîndesc că poate nu l-am ob-
servat, sau el nu m-a observat,
căci spera ca în primul rînd
să-l aștepte Ioan. Deci mă duc
și caut prin sălile de așteptare,
pe coridoare, la bufet și la res-
taurant și cum nu e nicăieri,
mă reintorc în coridorul acela
strîmt, mă sprijin de zid și cer-
cețez mai departe cu aceeași
speranță toți călătorii. Pe fața
mea probabil se simte întrea-
ga-mi dezamăgire, și ceferistul
vede că stau de foarte multă
vreme și e poate și curios ce
vreau de eu mă mai duc acasă,
și atunci mă întrebă, și eu
politicos scot atunci din buzunar
biletul pe care Ioan a scris nu-
merele trenurilor la sosirea că-
roa trebuie să fiu prezent, i-l
întind, el citește ce scrie acolo
cu voce tare și-mi spune că nu
mai are rost să aștept, căci tre-
nurile mele au venit cu toatele
și din orașul acela nu mai e nici
o legătură pînă mine la prînz.
Și atunci nu mai știu ce să mă
fac, căci înseamnă că unchiul
Constantin n-a venit și Ioan e
închis și mă știe în siguranță
și mine e înmormîntarea Verei.
Mă-ntorc pe călcie, nu înainte
să-i mulțumesc ceferistului și
să-i urez noapte bună, și o por-
nesc spre ieșire și ochii mi se
umplu de lacrimi, că s-a-nserat
și mi-e frică să mă întorc în
casa noastră pustie, și totuși
va trebui să mă duc acolo și să
aștept trecerea nopții, iar dimi-
neață să alerg la procuror, să-l
implor să-l lase pe Ioan să vină
la înmormîntare, chiar dacă
cercetările continuă, că ce-ar
putea strica asta, doar el e ne-
vinovat, și se va dovedi într-o

NICIODATĂ N-A CREZ

Romanul Sărbători fericite este istoria unei familii de comuniști
privită prin prisma unui copil de 16 ani — depozitarul tes-
tamentar și ctitorul de miine. Pledoarie pentru umanism, roma-
nul este, prin realismul său, de fapt un roman de dragoste față
de aceia care, trecînd prin meandrele istoriei și uneori jertfindu-și
propria existență, au purtat pe înaltele culmi spiritul revoluționar,
profund, dintotdeauna al acestor pămînturi. În fragmentul alătu-
rat se narează un moment de dramatică tensiune a copilului rămas
singur în urma morții mamei și a absenței tatălui.

zi, căci eu n-am de ce să-l mint
doar știu că el e omul legii...
S-ar putea însă tot atît de bine
ca ei să-l fi și găsit pe soldat,
care a confirmat că noi n-avem
nici un amestec în treaba aceea
și-n clipa cînd voi fi eu acolo
Ioan să se și pregătească de
plecare.

Și cu aceste gînduri reușesc să
mă liniștesc, să mă urc în tram-
vai, să cobor și să parcurg dru-
mul pînă la strada unde se află
casa noastră. Și cînd ajung aco-
lo nu mare mi-e surpriza să
văd un individ ce se plimbă pe
sub fereastra noastră, pe urmă
se duce și se așează pe pragul
de la intrare. La-noeput nu pot
să mă dumiresc cine poate fi,
pe urmă recunosc în persoana
aceea pe Grig și mă bucur. Și
el mă zărește și cum eu am
luat-o la fugă spre el, fuge și
dînsul spre mine și la jumăta-
tea drumului ne stringem cu
putere miinile, ceea ce nu obiș-
nuiserăm niciodată pînă atunci.
„Luca, pe unde ai umblat,
te-aștept de-o oră !”
„Am fost la gară, trebuia să
vină unchiul Constantin, l-am
așteptat și n-a venit. Dar tu
cum ai ajuns aici ?”
„Am aflat ce s-a întîmplat...
Primește condoleanțele mele...”
„Mulțumesc Grig”.

„...Nu știu cine mi-a spus di-
mineață și m-am întors acasă
și i-am spus tatălui meu și el a
zis că să-ți iei hainele și să vii
la noi...”

„Vai Grig, cum o să las casa
singură ?” am spus, cînd de
fapt nu mai puteam de bucurie
că se gîndiseră la mine și nu
va mai trebui să stau peste
noapte singur... Nu știu nici azi
de ce-mi era frică...

„Ei și tu, doar n-o duce ni-
meni !”

„Și dacă vine unchiul Constan-
tin ?”

„Ai întrebat dacă mai are tren ?”
„Da. Miine la douăsprezece...”

„Atunci pînă miine mai e vre-
me.”

„Și dacă a venit și eu nu l-am
văzut și ajuns acasă la noi a
găsit casa închisă, s-a dus să se
plimbe și va veni mai tîrziu...”

„I s-a mai întîmplat vreodată ?”

„Nu. Ioan îl aștepta întotdeauna
la gară...”

„Și l-ai căutat în gară ?”

„Peste tot și nu era.”

„Atunci fii sigur că n-a venit.”

„Și dacă îl lasă acasă pe tata ?”
întreb cu emoție în glas.

„Scrie-i un bilet și lasă-l pe
masă.”

Am intrat în casă, am scris bi-
letul, mi-am luat pijama, pro-
sopul, săpunul și periuța de
dinți, le-am îngîmădit pe toate
în geamantanul cel mic pe ca-
re-l folosea Ioan cînd pleca în
deplasare, am stîns luminile, am
verificat toate robinetele — o
veche obsesie de-a mea — și
am pornit. Grig locuia nu de-
parte de noi, într-o casă foarte
frumoasă, cu parc superb, tot-
deauna foarte frumos îngrijit,
ce fusese a unui evreu ce muri-
se într-un lagăr hitlerist în tim-
pul celui de-al doilea război
mondial. În hol ne-a întîmpinat
mama lui Grig foarte neliniștită
de întîrzierea noastră :

„Ce s-a întîmplat ? Unde ați
fost ?”

„L-am așteptat pe Luca, nu era
acasă, era la gară.”

„Cred că ai înghețat.”

„Da, a fost cam frig.”

„Depuneți-vă hainele aici. Și
veniți în casă.”

Ne-am dezbrăcat și privindu-ne
mama lui Grig s-a mai liniștit
și pe urmă ne-a poștit în casă.
Am intrat astfel într-o cameră
mare — nu fusese niciodată
la Grig pînă atunci — aș spune
uriașă, mobilată extraordinar cu
o sufragerie neagră luxoasă, pe
pereți tapetată cu vitrine încăr-
cate cu cărți, bibelouri, porce-
lanuri și spațiile dintre vitrine
tixite de tablouri în rame în-
florate, groase și aurite, sau cel
puțin această culoare o aveau.
În partea dreaptă era un glas-
vand de aproape șase metri ce
ducea probabil într-o altă ca-
meră similară, iar dincolo de
glasvand zăream un uriaș că-
min, în care focul ardea, iar
în fața lui erau așezate două
fotolii cu speteze înalte și-n
mijlocul lor o măsuță cu o tavă
bătută de aramă pe care se
odihneau o pipă și tot felul de
cutii, ce păreau prin aspect și
culoare din același material cu
măsuța. Mai încolo în spate se
mai aflau două uși ce dădeau
probabil în bucătărie și depen-
dințe — Grig avea să-mi con-
firmare această supoziție, iar vi-
zavi cu ele se ridica în tavan o
scară circulară, tot de lemn și
vopsită tot în negru, unde a-
veam să aflui că se află camera
lui Grig și unde urma să dor-
mim noi. Pe partea opusă că-
minului, mai exact aproape per-
pendicular pe glasvand se gă-
seau ușile ce se deschideau spre
verandă, spre parc. Cercetam
totul cu un interes deosebit,
căci nu văzusem niciodată așa
o minunăție, căci casa noastră
și interioarele ei păreau atît de
sărace față de ceea ce aveam
acum în fața ochilor.

S-a auzit atunci un huruit pre-
lung, glasvandul s-a deschis și
în fața mea s-a oprit un bărbat
pirpiriu, slăbuț, c-un barbișon
alb și ascuțit, cu ochii enormi
și negri, cuprinși de un nea-
stîmpăr ce te făcea să rizi căci
prea semănau cu fluturii ce
vara se-nolăcesc neștiutori în
jurul luminilor aprinse.

„Bună seara, Luca ! Condolean-
țele mele...”

„Vă mulțumesc”, am zis și din
nou mi-a venit să plîng. Și-n
timp ce ne așezam în fotoliile
din fața căminului, am plîns, și
printre sughituri i-am povestit
tatălui lui Grig tot ce se întîm-
plase. El m-a ascultat foarte a-
tent, și tu Grig erai speriat, atît
de albă-ți era fața și el a zis la
sfîrșitul spovedaniei mele „dar

asta nu se poate” și
să nu mai plîng căci
dimineața ne vom du-
curatură și el în cali-
cat va face totul ca
se poate face, și va
personal cu procurorul
rile să se elucideze c-
pede. M-a întrebat pe
mi-am rezolvat celela-
me, și eu din nou i-
cum am obținut actele
minunat om e nenea
era să-l dea afară di-
căci are un frate care
să se-nscrie și l-au în-
trebuie multă, multă
a remarcat tatăl lui
am povestit mai depa-
Ghiță, șoferul, cît de
purtase cu mine, și c-
fusesse, apoi i-am sp-
umblat prin gară după
Constantin și cum m-
sem că ei se gîndiser
și Grig mă aștepta c-
fiu sincer, îmi era
asta a fost cuvîntul „
să stau în casa aceea
umă am tăcut și el
nimic. Se gîndea, și
cămîn îi juca pe față
cum îmi trec prin
felul de dobitoceniei i-
tele cele solemne, că-
ceea mi s-a părut c-
Grig e una din acel-
ce trebăluiau în jurul
ce smoală din visul
ciudat, cînd zburaser
mila spre oraș. Și mă
din clipă-n clipă să-l
domnul Grig cum s-
între cornițele ce i-a
majestose de-o parte
frunții. Și mă infurii
că-mi umblă aseme-
prin cap și mi-e rușin
privesc în ochi, cînd
atît de buni cu mine.
ușa de la bucătărie s-
și mama lui Grig ad-
terne masa aici în su-
pe urmă ne poștește la
„Ei, hai, poate o să-ți i-
Și tatăl lui Grig se a-
mul la masă, își pune
ziciune șervețelul pe
și noi nici n-am apu-
așezăm ea el deja și i-
„Aurel, dar așteaptă-
și pe noi !”
„Da, da, dragă, o cli-
să-nghit asta...”
Și-l văd cum își înd-
bine, gura cu salam și
urmă mestecă cu atît
încît nu mă mai pot
dacă pînă atunci șovă-
iau dintr-o farfurie sa-
cum mă întind calm
spune cu o anumită de-
și-mi umplu farfuria
lul de bunătați, ce p-
masă mi se pare că
Cînd termin această
îndeletnicire — săvîr-
să-i privesc pe nici
participanții de la ace-
ridic privirea temător
mai întii la doamna
mama lui Grig, ce-n
față se uită la un tabl-
peretele din stînga —

ION CRÎNGULEANU

În genunchi
în fața mării

Mă uit cum teii s-or îmbolnăvi de
floare
Și de copii îndrăgostiți la rădăcina
lor
Cum stă altarul lunii gata să coboare
Peste cetățile de piatră care nu mai
mor ;
În ape și-n furtună mă uit uimit
și tac,

Insecte ferici

Intinderii d

Tot univers

Mă uit și ia

O, cit noro

Din dragost

Să mă cutre

I-atît de ro

Încît, ca s-o

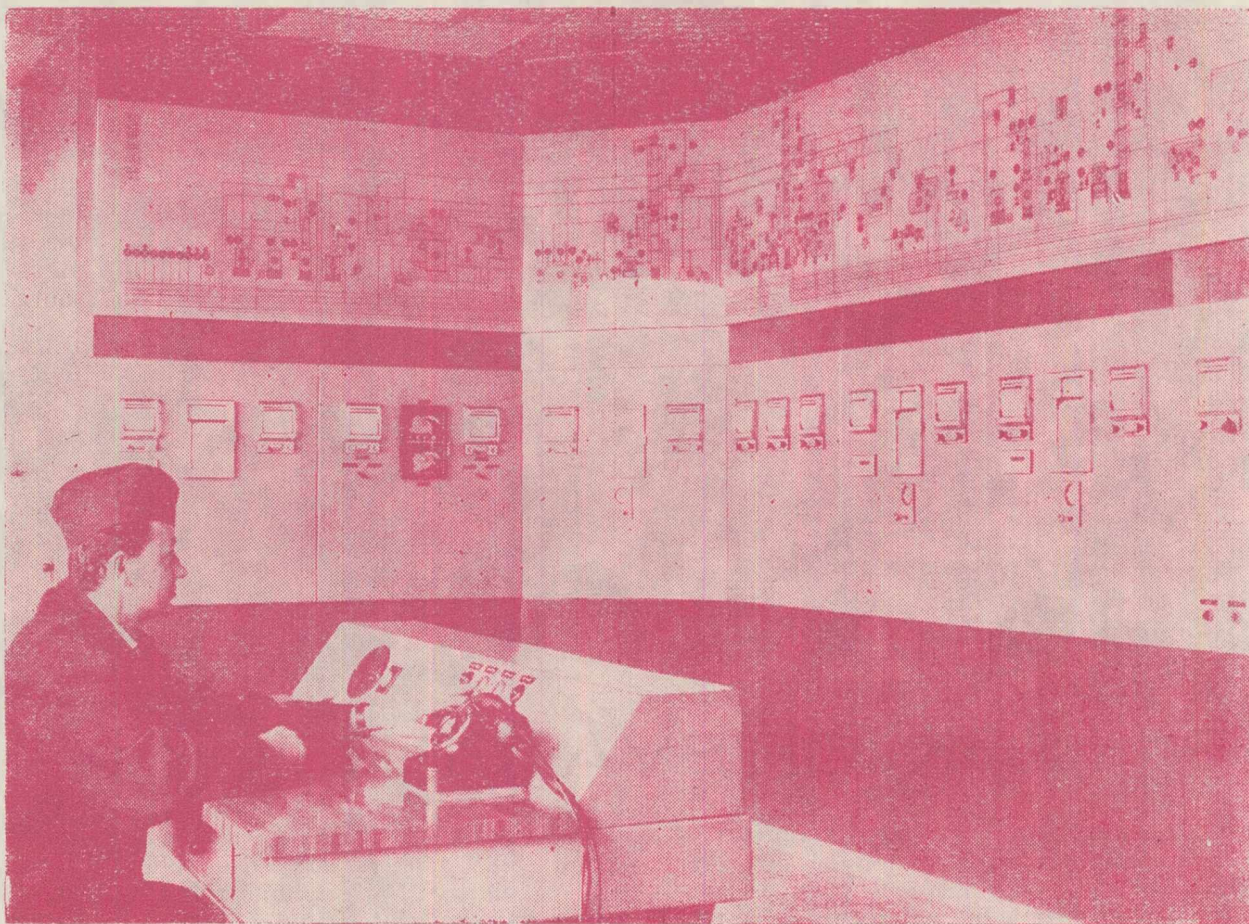
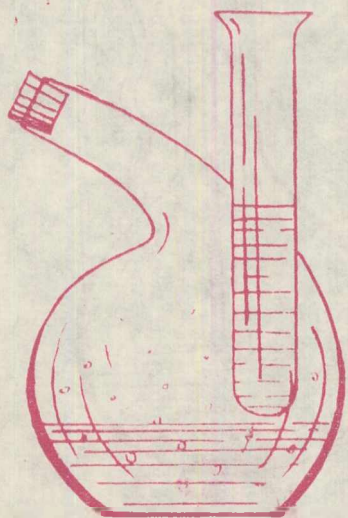
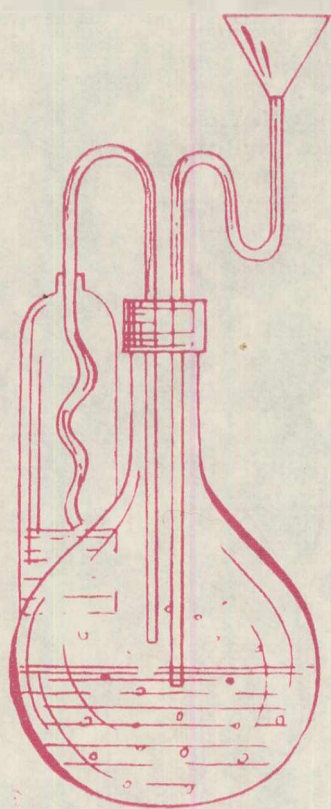
Combinatul Chimic Făgăraș

FILE DE ISTORIE

Gigantul industrial de la poalele Negoiului a sărbătorit anul acesta cinci decenii de existență, numărându-se printre cele mai în vârstă combinate chimice din țară. Un gigant prin dimensiunea instalațiilor, a fabricilor înălțate și a celor care se vor construi în actualul cincinal, prin prezența lui ca producție în economia țării; o „stație pilot” prin faptul că aici s-au născut cele mai de seamă produse chimice românești: fenolul, rășinile sintetice și masele plastice, aici s-au desfășurat cercetările privind granulara azotatului de amoniu și îmbunătățirea calității fenolului. Și la toate acestea vin în completare un entuziasm neistovit, o preocupare permanentă pentru înnoirea tehnică și științifică, spirit novator, continua tendință spre progres și dezvoltare a harnicului colectiv de muncă de la Combinatul chimic Făgăraș.

Adevărata istorie a combinatului începe cu actul naționalizării, când cele două fabrici ale fostei societăți „Nitroamonia” trec în proprietatea statului, a întregului popor. În anii socialismului Combinatul chimic Făgăraș a cunoscut o puternică dezvoltare. Rînd pe rînd au fost date în exploatare: o fabrică de fenol, un grup azot pentru fabricarea îngrășămintelor chimice, un sector de mase plastice și rășini sintetice, o centrală termică, o fabrică de anilină.

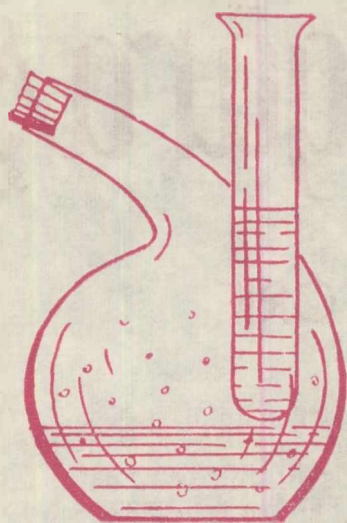
Inițiativa, spiritul creator, experiența colectivului de aici și-au găsit reflectarea în importante rezultate obținute, în dezvoltarea capacităților de producție și asimilarea unei game largi de produse, strict necesare economiei naționale sau solicitate la export. Volumul producției combinatului în 1971 a fost de 14,5 ori mai mare față de anul 1949, iar cel al sortimentelor a crescut de 14,5 ori. Un loc important în producția Combinatului chimic Făgăraș îl

produce și livrează:

• Amoniac comprimat • amoniac în soluție 20-25%. • azotat de amoniu, îngrășămint și tehnic • nitrocalcar • sulfat de amoniu • sulfit și sulfat de sodiu • azotit și azotat de sodiu • calcar (impermiabilizator și accelerator de priză rapidă a cimentului) • oxigen • acid sulfuric 73% (recuperat).
Fenol • celuloid • nitox (insecticid) • acid benzensulfonic • bachelită

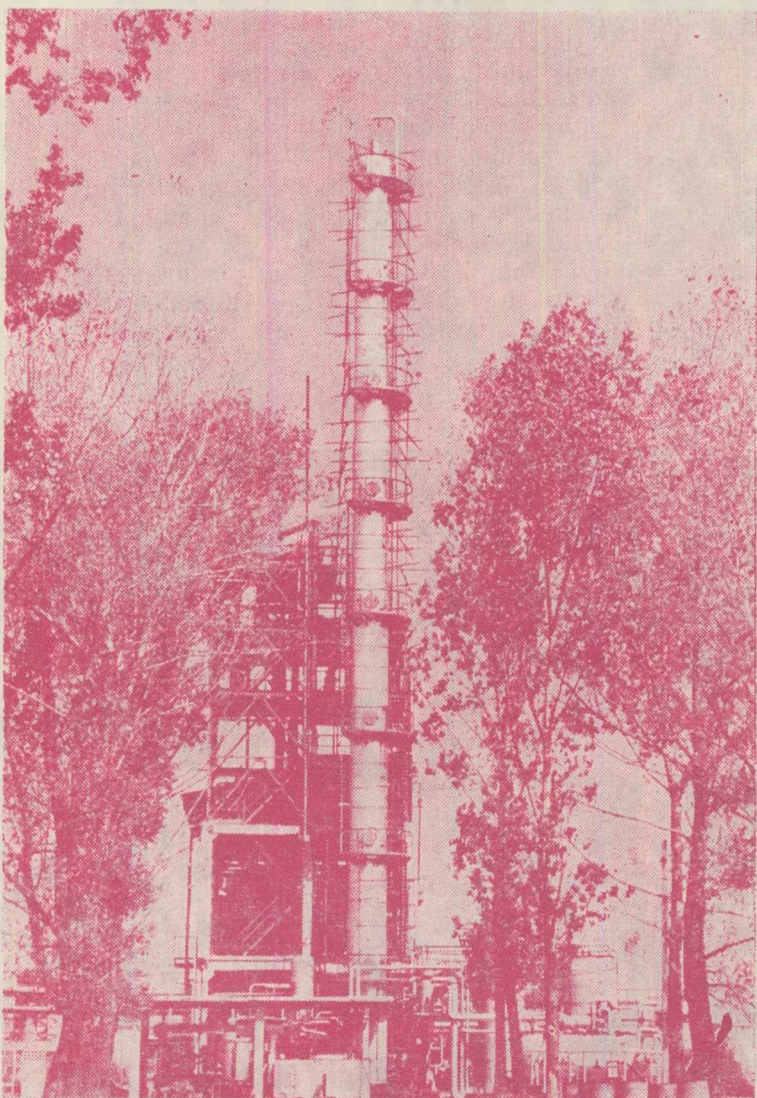
praf normală • bachelită praf rezistentă la șoc I • bachelită praf rezistentă la șoc II • bachelită praf electrotehnică E2 • bachelită textilă • amestec de formare cu autolubrefi F E praf • fenoplast „C” • fenocord • rășină PFL • rășină fenoplac • rășină frigofen • rășină platen • rășină RSA • rășină SR • novolac solid • novolac soluție alcolică • masă pentru chit de becuri • hexasterat de calciu.

dețin îngrășămintele chimice pe bază de azot. Grupul azot cuprinde mai multe fabrici și instalații în care se obțin: amoniac, acid azotic și azotat de amoniu. Azotatul de amoniu este îngrășămintul mineral folosit la noi în țară pe orice tip de sol și la toate culturile. Prevederile planului cincinal actual în ceea ce privește producția de îngrășămintă pentru agricultură îi rezervă un loc important. La început acest îngrășămintă prezenta un mare neajuns, în sensul că în scurt timp de la fabricație, se aglomera sub formă de bulgări, făcând imprăștierea lui pe sol foarte greoaie. După cercetări imense specialiștii combinatului „făgărășan” au pus la punct o nouă tehnologie de fabricație, care asigură obținerea azotatului de amoniu neaglomerabil. În acest sens se situează la nivelul celor mai bune produse similare străine. Având un conținut în azot de

34,5% azotatul de amoniu produs la Făgăraș are marele avantaj de a fi administrat cu mijloace mecanizate. Pentru industria chimică românească de îngrășămintă aceste rezultate au însemnat posibilitatea ieșirii la export cu un produs competitiv cu acelea livrate de țări cu tradiție în producția acestor sortimente.

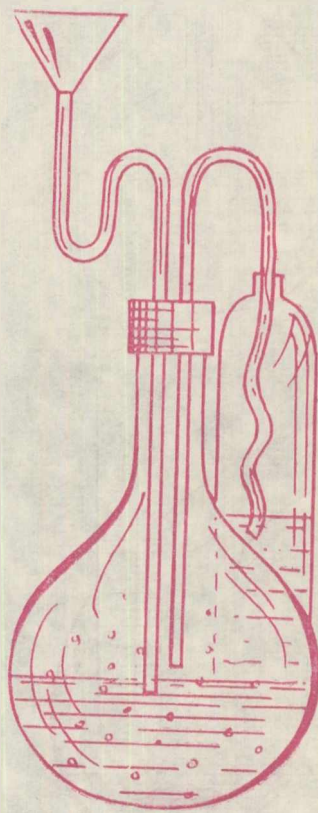
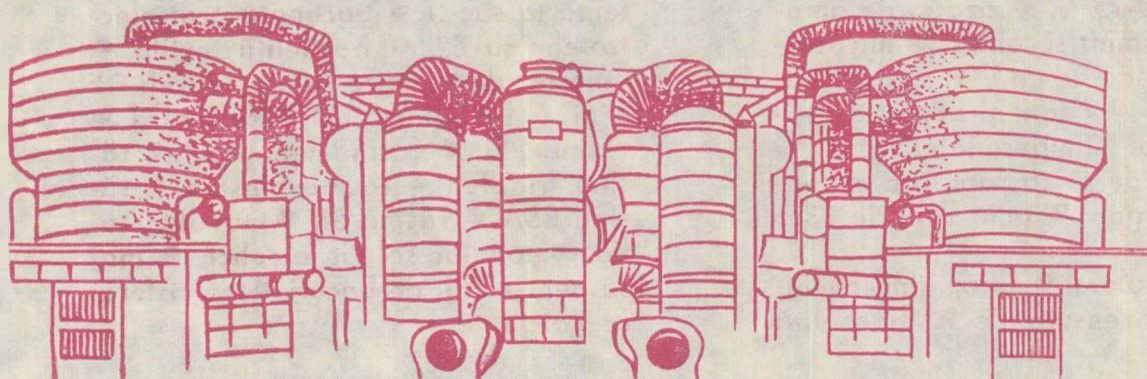
El este exportat astăzi în țări ca: Belgia, R.F. a Germaniei, Danemarca, Franța. Emblema combinatului, reprezentând turnul de granulare a azotatului de amoniu, semnifică totodată garanția unui produs de înaltă calitate. Gama de produse ale Combinatului chimic Făgăraș destinate agriculturii mai cuprinde și insecticidul „Nitox” 14. Produsul se folosește cu bune rezultate pentru combaterea unor insecte dăunătoare, la stropitul de iarnă al pomilor fructiferi și al arborilor în general. Marile realizări obținute de-a lungul anilor în mare parte au la bază munca de cercetare desfășurată de specialiștii combinatului care au reușit cu forțe proprii să îmbunătățească indicii calitativi și cantitativi ai tehnologiilor de fabricație. Totodată aici și-au desăvârșit pregătirea numeroase cadre de specialiști, care, ulterior, și-au continuat activitatea prodigioasă în noile combinate chimice construite în anii socialismului în patria noastră. Îmbunătățirile care se aduc produselor tehnologice nu pot fi concepute fără modernizarea sau completarea utilajelor existente. Atelierul de întreținere și reparații al combinatului, în prezent are în profilul său un sector care se ocupă cu realizarea de utilaje gândite și concepute de specialiștii din combinat. Tot ca urmare a activității de cercetare proprii, pe baza unor programe prioritare, fabricile combinatului au fost în mare parte automatizate. Tot în cadrul preocupărilor colectivului combinatului, pentru ca soluțiile gândite și cercetate să răspundă în mod operativ la îmbunătățirea calității producției și la lărgirea sortimentelor, trebuie amintită noua instalație și procedeul pentru obținerea îngrășămintelor complexe. Cu ajutorul ei producția de îngrășămintă chimice va crește cu 15% și se vor obține reduceri importante ale consumurilor specifice de acid azotic și energie electrică. Pe baza cercetărilor, conform indicațiilor date de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu ocazia vizitei la combinat, până în anul 1975 se va realiza o instalație industrială.

ÎN CÎTEVA CIFRE

La ora actuală peste 80% din producția de îngrășămintă și a altor produse ale Combinatului chimic Făgăraș se exportă în peste 20 de țări. Numai în anul 1971 combinatul a livrat suplimentar la export produse în valoare de 8 milioane lei valută. În primul semestru al acestui an colectivul combinatului și-a îndeplinit și depășit planul la toți indicii. Dând viață hotărârilor Conferinței Națio-

nale a partidului și în cinstea celei de a XXV-a aniversări a Republicii, harnicul colectiv și-a suplimentat angajamentele inițiale pentru anul în curs. Înfăptuirile pe care le-am enumerat reprezintă, de fapt, cartea de vizită a unui colectiv care nu-și precupește eforturile pentru a produce numai sortimente de înaltă calitate, pentru a realiza cincinalul înainte de termen.

T CA VA MURI *)

de ROMULUS GUGA

cu o sublimă ființă goală ce coboară calmă în albia unui riu, în timp ce răsăritul soarelui aurește totul, de simți privind tabloul că aerul e o ușoară pinză de păianjen ce vibrează ușor de respirația ta înfiorată — și doamna Veturia privește parcă cu o anumită invidie, în timp ce automaț mina ei dreaptă coboară în farfurie și ridică de-acolo bucăți de carne și le urcă între fălcile mustind de grăsime, ce mestecă, mestecă fără-nctare, în timp ce ochii doamnei Veturia se dilată de plăcere de parcă s-ar ști pusă pe devoratul acelui tablou a cărui prezență în casă, evident, o supără... Și-n tot acest timp Grig se joacă săvârșind cu cuțitul adevărate măceluri în farfuria din fața sa, și uite așa brinza tăiată în bucăți mărunte e deja așezată în rinduri compacte, pe stînga farfuriei și carnea suportînd aceeași soartă se lăfăie pe dreapta... În mijloc resturi de brinză, firimituri de carne, zăcînd neînsuflețite pe toată întinderea, prezențe ale ciocnirilor anterioare... Și Grig le contemplant, acum cînd se află în fața unui nou asalt, și zîmbește cu oarecare satisfacție, căci el știe doar, că indiferent de rezultatul masacrului cese pregătește soarta ambelor tabere va fi aceeași. Și-l văd atunci cum apucă cu mina stîngă cuțitul și cu dreapta furculița, își ridică miinile în spatele celor două grămezi, stă o clipă, apoi cu putere strînge în mijlocul farfuriei cele două grămezi una într-alta și ele se amestecă, de abia le mai poți deosebi și parcă se zvîrcolesc acolo și își caută cu deznădejde calea de ieșire... Doamne, ce masacru! Doamne, ce mulțumit pare Grig! Și-l văd atunci cum înfige cu o mare plăcere lingura în borcanul cu muștar, și plină pe urmă o răstoarnă peste cele două tabere înclătate în adîncul farfuriei. Muștarul acoperă treptat totul, de parcă peste întinderea acelei cimpii de porțelan s-ar fi revărsat o ciupercă uriașă. Și Grig parcă atît ar fi așteptat. Așează acum cuțitul și furculița calm pe masă, se reazămă de spătarul scaunului și-i contemplantă cu mare cruzime opera.

„De ce nu mănînci?” rostește domnul Florin, tatăl lui Grig.

„O clipă...” răspunde el.

Și eu știu că pentru el „o clipă” înseamnă cu totul altceva decît o pauză obișnuită în timpul mesei, eu știu că el nici nu bănuie că sînt conștient ce tragic a sfîrșit jocul său, iar sub masa aceea de muștar mai există o speranță, o vagă speranță, de care lui îi e teamă și așteaptă ca ea să sfîrșească, să dispară pentru totdeauna... Apucă atunci furculița și înfige în adîncul acelei paste și-l văd atunci că ridică din adîncul de porțelan o bucată ce nu mai știi ce este și și-o indeasă cu mare plăcere

în gura larg deschisă. Gesturile lui devin tot mai repezi, semănînd acum cu ale domnului Florin, din clipa cînd s-a așezat la masă, și-n citeva fracțiuni de secundă totul dispăre și întînderea aceea de porțelan nu mai poartă decît cîteva pete de muștar și ici-colo cîteva firimituri, scăpate numai dumnezeu știe cum de cumplitul dezastru. Dar și soarta lor e pecetluită, căci îl văd atunci pe Grig cum fără-mițează piinea în tot cuprinsul farfuriei, și repede, de parcă ar vrea să isprăvească o dată, înfige furculița în corpul ei moale și peste o coborîre de pleoapă, farfuria e albă, cîmpia de porțelan e pustie și nu știu de ce am senzația că s-a produs un sacrilegiu și de-acum va trebui să treacă sute de ani ca-n locul acela să mai crească un firicel de iarbă...

„Mai mănîncă, Grig, abia ai gustat” mormăie plictisită doamna Veturia, care a terminat și ea, dar acum e profund mîhnită căci tabloul a rămas la locul lui.

„Mi-ajunge...” rostește cu satisfacție Grig.

Cred și eu „că-i ajunge...” Pe urmă îmi vine să rid, doar simțeam că sînt pe cale să adopt un sentiment de antipatie față de Grig, care în definitiv n-a săvîrșit nimic grav, decît ceea ce facem noi de mii de ani...

„Mănîncă, mănîncă!” intervine doct domnul Florin. Apoi spre mine „Dumneata de ce nu mănînci?” Și nu-mi așteaptă răspunsul, căci prins de posibilitatea unei demonstrații, continuă „A minca, dragă băiete, este absolut obligatoriu, căci ființa umană a ajuns aici, unde a ajuns, mîncînd... Eu de cînd mă știu mănînc... Celula nervoasă trebuie îndopată ca ratele, dacă vrei să obții performanțe spectaculoase. E drept, te mai și îngrași, dar asta nu contează, forma fizică nu contează, conținutul e totul... Uite eu sînt avocat în orașul ăsta, de douăzeci de ani, și n-am probleme, n-am probleme... Lumea nu se schimbă, nu se va schimba niciodată”.

„Mama îmi spunea că progresul înseamnă schimbare...” nu știu cum îndrăznesc să-l intrerup eu pe domnul Florin.

„Ei, femeile...” zice cu ironie și continuă să mestece. Aș vrea să-i spun că n-are dreptate, căci eu simț că adevărul e de partea Verei, și e păcat că el crede că lumea nu s-a schimbat, dar într-o zi va trebui toată lumea „să recunoască această realitate” cum spunea Vera, și e păcat! cred eu să trăiești cu iluzii, dar nu spun nimic din gîndurile acestea căci e păcat, doar sînt sigur că domnul Florin s-ar supăra, și eu nu vreau să-l supăr, căci ei au fost draguți și s-au gîndit la mine și-n clipele acestea grele mi-au oferit sprijinul lor, și eu nu pot să-i stric domnului Florin bucuria acestei mese copioase, căci el acumina mestecă cu mare plăcere, contem-

plînd armura medievală din colțul din dreapta al sufrageriei, despre care Grig mi-a spus că tatăl său a primit-o în dar de la un conte bogat ce-și avea conacul, prin împrejurimi, și pe care îl salvase dintr-un mare proces, e drept cu niște tertipuri nu prea cunute, de contele cu pricina mai adăugase moșiei sale cîteva zeci de hectare ale unei obște țărănești, pe care știuse an de an să și-o îndatoreze; și-n ziua cînd procesul s-a sfîrșit, domnul Florin a fost invitat la conac la un prînz pe cinste și acolo văzuse el armura aceea medievală și-i plăcuse pînă la suferință și îi spusese contelui, care-i explică vechimea ei, și care peste două zile, în afara onorariului, din care domnul Florin își luase casa aceasta, îi trimise în dar și costumul acesta de cavaler, pe care domnul Florin îl ține la mare cinste, și acum în timp ce mestecă eu cred că dînsul se vede echipat în această haină de tablă strălucitoare, cu spada grea în mina înmănușată și cu viziera lăsată aude uralele milioanei de ființe ce ridicate în picioare aplaudă cu înuflețire pe cel ce nu s-a sfiit să-și pună viața în joc,

de fapt își leapădă ostentit spada și coiful și cu multă modestie își aprinde o țigară. Iar cînd vocea lui rostește „să ne fie de bine!” știu, simt, că acesta e un semn superb al modestiei sale. Așez și eu șervetel frumos lingă farfurie și miinile mi se împreunează pe genunchi, stau și eu rezemat de spătarul scaunului, cum îi văd pe toți ceilalți și-n clipa aceasta gîndul mi-e la Ioan, și-i spun „somn ușor!” și-l cuprind cu amîndouă miinile și el plînge puțin aplecat pe umărul meu... Eu în schimb îl mîngîi și nu plîng, căci sînt bărbat de-acum, și-l încurajez și-l rog să se întindă și să doarmă căci totul va fi bine.

Toată lumea tace și e o liniște plăcută. Atunci domnul Florin își pune coatele pe masă și cu multă emoție mă întreabă:

„Cum a murit mama ta, Luca?” Sînt atît de surprins de întrebarea lui încît citeva momente nu știu ce să-i răspund; pe urmă îmi cîștig echilibrul și-mi ordonez toate gîndurile și simt că pot răspunde.

„A avut cancer”.

„Ce fel de cancer?”

„În singe”.

„Și n-ai știut, ea n-a știut?”

în ziua de azi toată lumea are... Mai tirziu, cînd a fost internată în spital, într-o zi Ioan l-a cunoscut pe medicul care o tratase și la policlinică, că tot făcea raze pentru niște ganglioni și acela s-a arătat foarte surprins, că sîntem și noi pe lume, căci spunea, mama i-a cerut diagnosticul, cum că n-are apărîtinători și dacă e ceva grav trebuie să-i spună... Și i-a spus că are leucemie și acum era surprins să afle că Vera îl mințise, numai și numai să nu ne sperie pe noi, căci, i-a spus lui Ioan, tatăl meu, cînd a întrebato la spital de ce a ascuns de noi totul, că ce rost ar fi avut să suferiți și voi, că dacă va fi să mor și așa va va fi destul de greu fără mine...

„Și a lucrat pînă în ultima clipă?” întreabă surprinsă doamna Veturia.

„Da, pînă s-a internat în spital”.

„Și n-ai observat la ea nici o schimbare?”

„Nici una, a trăit ca înainte, poate doar a muncit mai mult... Tot timpul trebăluia prin casă și la serviciu rămînea după-amiază, că tata a zis „mai las-o și tu mai încet că doar n-osă faci într-o zi tot ce ai de făcut într-o viață...”

„Sărmana, știa că va muri”.

„Niciodată n-a crezut că va muri”.

„Iubea viața” rosti meditativ domnul Florin.

„Deși nu prea ai ce să iubești în ea” completă doamna Veturia.

„Păi așa sîntem noi oamenii, decît să murim, preferăm viața asta, oricum ar fi ea...”

„Mama niciodată nu s-a plîns de nimic...”

„Ei, ce știi tu...” zise domnul Florin.

„Zău, credeți-mă, noi eram foarte buni prieteni”.

„Bine, bine, dragă...”

Simt că nu mă crede, dar ce pot să fac? Știu că nu-l voi convinge.

„Mama ta lucra tot la țesătorie?”

„Da, era șefă de serviciu acolo”.

„Și tu n-ai fost la spital s-o vezi? Întrebă atunci Grig.

„Ba da, o dată am fost cu Ioan, pe urmă Vera n-a mai vrut să vin, să n-o văd cum arată, zicea...”

„Săraca femeie”.

Și eu atunci izbucnesc în plîns. Doamna Vetunia se scoală de la locul ei și vine să mă liniștească. Cînd reușese să mă stăpînesc, îl văd pe Grig că mă privește tare speriat și pe domnul Florin cum se scobește calm între dinți. Pe urmă lovește cu palma în masă, se ridică și împinge scaunul la loc.

„Asta e, să vă fie de bine... La culcare, că mine dimineată avem de lucru...” zice, pe urmă ne întoarce spatele și intră în camera vecină. Noi urcăm pe treptele în spirală, în camera lui Grig, unde vom dormi. Doamna Veturia a venit cu noi și acum ne face patul, pe urmă ne urează „noapte bună”, îl sărută pe frunte pe Grig, stă o clipă nehotărîtă, pe urmă vine și la patul meu și mă sărută pe frunte și pe mine, mă acoperă la spate, cum făcuse și cu Grig, stinge lumina, și-i aud pașii cum coboară, calm, cu oarecare grijă, scările.

În cameră e aproape întuneric, cald, și hainele de pat au un miros proaspăt, îmbietor la somn. Și totuși nu pot dormi și simt că nici Grig nu poate și deodată îl aud întrebîndu-mă: „Luca, crezi că moartea e un lucru veșnic?”

„Adică cum?”

„Adică că după aceea nu mai urmează nimic?”

„Cred că nu mai urmează nimic”.

„Dar cu sufletul ce se întîmplă?”

„Nu există așa ceva, Grig”.

„De unde știi tu asta?”

„Mi-a spus Vera”.

„Poate n-a avut dreptate”.

„Grig, ea întotdeauna a avut dreptate”.

Și el nu mai zice nimic. Îl aud cum se învîrte de pe o parte pe alta. Și eu fac la fel. Nu-mă vine nicidecum somn.

(Fragment din romanul „Sărbători fescite”)

Femeie in gri

și care de fapt n-a cerut nimic, nici cel puțin onoruri, doar sufletul său nobil păstrat din tată-n fiu — părinții domnului Florin au fost cîsmari, a spus la școală Grig, cînd tovarăsa dirigință ne-a întrebato despre părinții și bunicii noștri — își revela încordat incomensurabila sa dăruire...

Nu pot să-i stric această clipă domnului Florin, ce așează cu grijă furculița și cuțitul în mijlocul farfuriei, căci eu știu că

„Ea a știut din prima clipă, noi am aflat mai tirziu”.

„Cum asta, tatăl tău n-a știut?”

„Nu, sau cel puțin așa mi-a spus”.

„Dar mama ta cum a aflat?”

„Acum vreo șase luni nu se simțea bine, de altfel de un an și mai bine se tot simțea bolnavă. Nouă nu ne-a spus niciodată nimic. Uneori doar motiva că e tare obosită. Ioan îi tot spunea să meargă la un doctor. Ea a zis că-i o simplă astenie, că din astea,

DANIELA CRĂSNARU

SORIN ROȘCA

o, chiar priveliștea

Tot răul, tot binele îngăduit, și nu cunosc un alt fel de a crede... Prin harul căderii frunzei, în toamnă, un joc plănuit se străvede. De curgerea ploii mă îndepărtez, presimt sfîrșit mimînd naturalul, E cineva hohotînd la trapez, Patronînd din penumbra tot balul. O, chiar priveliștea, ochiului dată, pare a fi o gravură străină pe care suav o va lua pentru sine palida lui arlechină.

Neinduplecați, cocorii m-au părăsit într-o noapte pe cumpăna albastră dintre cuvînt și floare spre care șovăielnici, urcau ades zburătorii purtînd pe brațe anotimpuri înșelătoare. Un singe ca un vîfor purpuriu peste silabe

ardea mocnit și silabele se împreunau în cuvînte și dincolo de mine irueau în noapte flori și dincolo de flori se aprindeau semințe.

Era ca-ntr-un joc de copii. Era cald și era lumină și oricînd mă puteam cobori pînă la soare pe funia de iarbă împletită anume.

ără sens, dau viață buimacă de verdeață — frumusețe, fără leac! e, îmi fac un imn întîm: pelulele să poată țîlor, în lume, să mă scoată nt cum sîntem și trăim. tornica planetă e stinge, ne repetă...

● continuări ● continuări ● continuări ●

despre echitate

(Urmare din pag. 3)

factorii enumerați aici pot fi definiți într-o formulă globală: îndatoriri unitare pentru toți membrii societății — șanse unitare de a se realiza. Nonnele eticii și echității socialiste au fost subliniate pe larg la Conferința Națională a partidului, care a pus un accent deosebit pe perfecționarea continuă a relațiilor sociale pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Între cauzele care duc la inequități, care conțin încă o anumită stare de inequități, consemnăm: diferența dintre munca fizică și cea intelectuală, posibilitatea de venituri fără muncă a unor indivizi, unele nemulțumiri personale care perpetuează o stare de nemulțumire psihică etc.

Desigur că rezolvarea acestor aspecte este o problemă de viitor. Ideile socialismului, idealurile noastre tind spre rezolvarea treptată a deosebirilor existente, a oricăror inegalități, prin norme juridice și morale care să ducă la perfecționarea relațiilor dintre oameni în muncă, în activitatea obștească, în viața personală. Ceea ce caracterizează societatea noastră este cel mai înalt umanism, umanismul socialist.

cel doi „despre“

(Urmare din pag. 6)

re care la noi a fost ilustrată într-un mod convingător de către Adrian Marino), frecventarea lor asiduă, specializarea în acest domeniu care astăzi are o asemenea întințare. A fi un critic al criticii a devenit astăzi ceva foarte dificil, iar transplantarea în acest domeniu a unor maniere critice poate pasabile în ceea ce privește literatura propriu-zisă nu duce decât la rezultate rele. Disocierea pe care o propunem mai sus poate fi extinsă în termeni metaforici. Astfel, putem spune că literatura de azi este lumea de ieri, iar criticul de azi este scriitorul de ieri. Critica criticii se află azi deci într-o postură pe care critica a părăsit-o pentru a se lansa într-un demers analog literaturii. Această postură este, azi, mult mai legitimă decât e înțeleasă ca o înaintare de tip științific, o înaintare ce țintește o descriere, o cuprindere prealabilă a materiei. Doar după ce se termină știința poate începe eseu, poate începe construcția arbitrară și frumoasă, se poate încerca ridicarea unor clădiri ce pot reclama un regim de autonomie estetică. Cel de al doilea „despre“ implică, cel puțin deocamdată, rigoare.

Nichita stănescu

(Urmare din pag. 4)

inalți pe virful picioarelor, închizi ochii/ refuzi auzul./ Îți spui în sine:/ acum voi zbura./ Apoi zici:/ Zbor/ Și acesta e

zborul“ — Lecția de zbor), ci și pe aceea, uimitoare, de a face să nu fi existat vreodată ceea ce cindva a fost creat („...După aceasta nu a mai fost absolut nimic./ — De unde știi legenda asta/ mă întrebă ingerul,/ de unde o știi, dacă după aceea/ nu a mai fost absolut nimic?// — Nici n-o știu, i-am răspuns,/ nici măcar n-o știu// — Dacă n-o știi, îmi zise ingerul,/ atunci, atunci de ce o spui?// — Nici n-o spun, i-am răspuns,/ nici măcar n-o spun.“ — Confesiunea răului visător).

Poet fără termen de comparație în actualitate, Nichita Stănescu are darul atit de rar de a decola spre alte orizonturi ale cunoașterii punind în mișcare carul greoi al limbii.

radu mareș

(Urmare din pag. 6)

de expresie pe care autorii înzestrați le-au creat dintr-o necesitate a exprimării mai sugestive a ideii, a obsesiei, a mesajului opere. Se ajunge în acest mod la **decadența unui stil**, la acel moment indecent în care surogatul vine să concureze fără sfială esența veritabilă și caligrafii. prozatorii adevărați.

Analiza minuțioasă a mediului, investigația psihologică, retrospectivă, vagul cu care ne-a familiarizat o literatură parabolică, dezordinea prozei de reconstituire etc. sînt de găsît laolaltă în starea exercițiului pur în **Anna sau pasărea paradisului** (ed. Dacia, 1972) de Radu Mareș. Inexistența vreunei idei, a unei fabule, sau măcar a unui fir epic ne întărește convingerea că ne aflăm în fața unor bruioane cu pretenții de roman, în care există unele pasaje notabile. Cartea are pe alocuri pagini lizibile unde se însăilează o poveste cu niște personaje suspendate într-o ciudată nedeterminare, cu un tîrîr ce rememorează citeva fragmente de viață și o tîrîră regi-zoare ce încearcă să pună în scenă o piesă de Shakespeare într-un teatru de provincie. Legătura lor ne scapă. Păstrînd cu tenacitate cuvîntul de ordine al obscurizării totale, autorul spune în treacăt în ultima pagină a cărții că este vorba de un joc în care două persoane se amuză, dintr-o traumă obscură pentru cititor, sau poate din plictiseală, cu inventarea de situații posibile. Dar cine sînt de fapt personajele, care este rațiunea lor de existență, ce semnificație pot avea unele capitole în care e cert că nu ni se prezintă doar niște „jocuri“ ale lor, nu vom afla niciodată.

Scrisă și într-un stil greoi, abstract, copleșit de eufemisme și false disociații ce se străduie să imprime un spor de intelectualitate, cartea denotă chiar o lipsă de inteligență artistică de vreme ce găsim fraze stupefiant de genul: „Dar eu nu-i voi spune ce-ți ziceam că am de gînd să-i zic“; „pentru că numai datorită cuvîntelor sînt împiedicat să mă gîndesc... etc.

În cercetările lui Tudor Vianu, un loc central l-a ocupat problema raportului dintre universal și specific în dezvoltarea culturii. Faptul e vizibil atit în prima perioadă a activității sale, („Raționalism și istorism“, „Filozofia culturii“ etc.), cit și în cea de-a doua — după 1948 („Goethe și ideea de „literatură universală“, „Formarea ideii de literatură universală în prima perioadă“, „Literatură universală și literatură națională“ ș.a.) Criticînd concepția raționalistă a culturii pentru absolutizarea rațiunii — „omul nu este o ființă pur rațională; ci este și o ființă sentimentală“ — Vianu înclină totodată să admită că, independent de condițiile felurite ale existenței — naționalități diferite, medii diverse, grad de producție mai mult sau mai puțin ridicat, colectivități mai restrînse sau mai largi etc. — în cultură subzistă un element general-uman, universal, în indisolubilă legătură cu elementul specific.

Aducînd obiecții împotriva concepției raționaliste a culturii, Vianu nu-i neagă orice merit. Mai ales în împrejurări în care datorită conflictelor sociale, se încearcă absolutizarea relativității valorilor, sau în perioade de răsturnări sociale, în care se neagă — uneori categoric — valorile trecutului, a pune accentul pe rațiune și deci asupra a ceea ce este generalitate umană, înseamnă a promova o poziție autentic umanistă.

În fața concepției istorice a culturii, Vianu observă ca primă dificultate, **fuziunea continuă a acestora cu raționalismul, ceea ce face „aproape imposibilă o concepție istorică pură“**. Vianu sesizează o stare de fapt: imposibilitatea unei concepții „pure“ asupra culturii, fie ea istorică sau raționalistă. Motivarea însă pe care el o dă acestei stări, afirmînd că, spre deosebire, de pildă, de un Tucydide, modernii ar avea „perspectiva trecutului ca o mișcare care s-ar fi desăvîrșit în urma noastră, ca o curgere a timpului“, ar avea deci „sentimentul infinitului în trecut“, nu explică decât pe plan psihologic lucrurile. Cauza mai adîncă o constituie legătura indisolubilă dintre general și specific, așa cum ea se manifestă în dezvoltarea istoriei; după cum se accentua, pe plan-teoretic, o latură sau alta, explicațiile primeau un caracter raționalist sau istoric. Hegel, cu un acut simț al dialecticii, a surprins unitatea reală a celor două laturi și a exprimat-o în sistemul său idealist, iar mai tîrziu, de pe poziții consecvent materialiste, această unitate a fost explicată de către Marx și Engels. Fuziunea raționalismului cu istorismul pe plan ideal, teoretic, este determinată, în ultimă instanță, de către unitatea universalului cu specificul pe plan istoric real. Procesul dialectic real trebuia să fie în cele din urmă exprimat de către o gîndire dialectică.

TUDOR VIANU
DESPRE
CARACTERUL
UNIVERSAL
AL CULTURII

Vianu critică atit raționalismul cit și istorismul pentru unilateralitatea lor, dar nu neagă nici caracterul universal, nici pe cel specific (național) al culturii. Dimpotrivă, în studiile sale de literatură universală și comparată, el urmărește permanent interferența dintre universal și național, unitatea în diversitate. Ideea sa fundamentală este aceasta: **există o unitate de cultură a dumii**. Din însuși modul cum înțelege conceptul modern de literatură universală rezultă că Vianu a rezolvat de pe pozițiile dialecticii raportul dintre universal și specific, căci pentru el, la baza acestui concept stă tocmai conștiința umanității în diversitate. Premisele lui Vianu — care pot fi considerate în același timp și concluzii — converg, de asemenea, spre o înțelegere dialectică, muanțată, patriotică și internaționalistă, a locului și rolului literaturii, al culturii în viața popoarelor contemporane.

Primul, după cum se știe, care folosește cuvîntul de literatură universală — **Weltliteratur** — este Goethe. Ideea de literatură universală — arată Vianu — s-a format ca urmare a luptelor împotriva absolutismului și a expresiei lui literare — estetica clasicismului, și a deșteptării conștiinței naționale la burgheziile din Occident. Este vorba deci de perioada de apariție și dezvoltare a capitalismului și odată cu el a pieței mondiale, care a permis schimbul de cultură dintre națiuni. Vianu se referă la pasajul din **Manifestul Comunist** în care Marx și Engels spuneau: „În locul vechilor izolări locale și naționale se dezvoltă schimbul mondial, dependența națiunilor una de alta. Și, ceea ce este adevărat pentru producția materială, este tot atit de adevărat și pentru producția intelectuală. Creațiile intelectuale ale unei națiuni devin proprietatea comună a tuturor. Îngustimea și exclusivismul național devin pe zi ce trece tot mai cu neputință; din numeroasele literaturi naționale și locale se formează o literatură

universală“. Din chiar ideile lui Goethe — afirmă Vianu — literatură universală trebuie concepută ca fiind „totalitatea laturilor celor mai de seamă din diferitele creații naționale“. Prin literatură universală, schimbînd bunuri ideale, popoarele se pot cunoaște reciproc și, cunoscîndu-se mai bine, se pot apropia și înțelege. Pentru Vianu, incapacitatea unor aspecte ale creației literare de a se comunica provine din lipsa lor de umanitate. Subliniînd ideea lui Goethe despre caracterul general și universal-uman al poeziei, el consideră că „ceea ce s-a numit universal-umanul este mai degrabă un rezultat decit un punct de plecare în evoluția omenirii; nu atit rădăcina din care se ridică munca de cultură a omenirii, cit marile cuceriri ale acesteia, însumate de-a lungul mileniilor“. Oricît de mare ar fi splendoarea creațiilor unui popor, el nu se poate închide în marea tradițiilor sale. „Nu există popoare mici și mari decit ca o expresie statistică, scrie Vianu. Popoarele cele mai puțin numeroase au dat și continuă să dea opere în care sufletul omenesc trăiește în forme de mare originalitate și seducție. Nimeni nu se poate dispensa de a cunoaște mesajul artistic provenit de la neamurile multă vreme oprimate și exploatate, care trăiesc în părțile răsăritene și sud-răsăritone ale Europei. Aceste neamuri au ajuns astăzi la o nouă conștiință a misiunii lor“.

Ca membru în Comisia Națională a țării noastre pentru UNESCO, Vianu a militat pentru umanism. La Conferința generală a UNESCO din 1962, el a fost acela care a propus proiectul de studii balcanice — regiune în care, în lungul trecut, popoarele au fost împiedicate să dea întreaga măsură a geniului lor. În care civilizațiile se înfruntau, dar care azi devine un loc de întîlnire, căci civilizațiile balcanice au înclinarea de a ușura înțelegerea între Răsărit și Apus. „Ne aflăm poate — spunea Vianu cu acel prilej — în pragul unei epoci de sinteză, adică în pragul unei epoci în care umanismul se va instaura din nou în știință, ajungînd în același timp să inspire prin dreptate și prietenie, relațiile dintre oameni în cadrul unei națiuni și relațiile dintre națiuni“. Această atitudine a lui Vianu l-a determinat pe René Maheu, director general al UNESCO, să vorbească cu multă admirație despre el ca despre „desăvîrșitul umanist, care a știut să vadăască în mod strălucit propria sa cultură și în același timp să se angajeze cu întreaga-i generozitate în marea acțiune modernă de cooperare internațională...“.

Se poate spune că Vianu concepe și prezintă raportul dintre universal și specific (național) în mod științific, dialectic, așa cum acest raport se manifestă în viața culturii.

TRAIAN PODGOREANU

nicolae titulescu la constanța

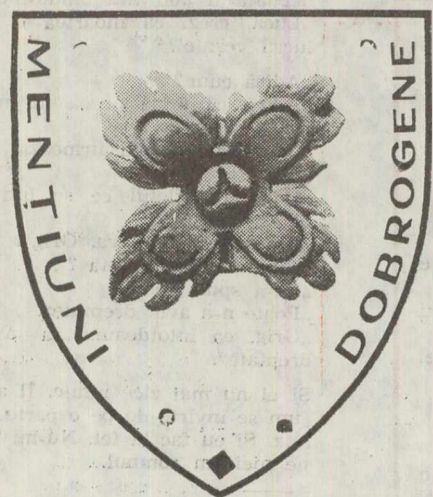
În 16 iunie 1954, acum 38 de ani, ziaristul constănțean N. Duployen publica în cotidianul local „Dobrogea Jună“ interviul luat la Mamaia unuia dintre cei mai mari diplomați europeni dintre cele două războaie mondiale, Nicolae Titulescu.

Cu citeva zile mai înainte, în calitate sa de ministru de externe al României în acea vreme, el reușise să încununeze la Geneva împreună cu omologul său sovietic Litvinov, străduințele lor îndelungate pentru normalizarea relațiilor dintre cele două state vecine, contribuind prin aceasta la lupul ducă de el pentru crearea securității co-

lective în Europa, într-o vreme cînd fascismul începuse să-și arate colții. Deși despre acest mare succes politic vorbise pe larg reprezentanților presei din Capitală, el își reexprimă satisfacția și aici: „Se știe cit preț am pus întotdeauna pe chestiunea stabilirii de raporturi cit mai bune cu statele vecine și sînt bucuros a constata că sub raportul acesta am avut o mină fericită și atit rezultatele de pînă acum cit și cele pe care le scontez de azi înainte îmi dau prilej să mă declar mulțumit“. Trecînd în revistă modul satisfăcător în care reușise să dezvolte politica pacifistă a țării în această perioadă de început a presiunilor fasciste, el nu ascundea greutatea întîmpinate și simțea cu atit mai mult nevoia unui moment de relaxare: „La acest rezultat s-a ajuns printr-o perseverență activitate diplomatică de o parte și de alta și dacă am venit acum

ROMEO PROFIT

(Continuare în pag. 13)

pontica '72

ECOURI

În cele opt zile, oamenii muncii din orașul și județul Constanța au luat parte la manifestările acestui festival de cultură și artă, care începe să-și contureze o personalitate proprie, distinctă, în peisajul cultural al țării.

Pontica '72 a organizat numeroase întâlniri între public și oameni de creație din domeniul literelor, artei, științei. Le-am solicitat unora dintre distinși oaspeți opinia despre **Pontica '72**, sugestii și propuneri necesare viitoarei ediții.

☆

Radu Boureanu,
poet :

„**Pontica '72** are un program complex cu largi semnificații politice și cultural-artistice. El merge la structura, la esența fenomenului de cultură, îmbrățișând eforturile cele mai cuprinzătoare, fizice și spirituale, ale acestui județ care este o mândrie a țării. Primul secretar, tovarășul Vasile Vilcu, este un catalizator de inițiative creatoare îndreptate spre sudarea armonioasă a verigilor trecutului încărcat de valori cu cele ale unui fascinant și tulburător prezent. **Pontica** rămâne pentru noi scriitorii o permanentă invitație la actul creației“.

Constantin Țoiu,
prozator :

Pentru mine, a fost o teri-

bilă experiență descoperirea Constanței. Orice scriitor, orice artist poate cunoaște mai bine un oraș dacă îi știe tradițiile. Din acest punct de vedere, **Pontica '72** este o inițiativă ideală pentru oamenii de cultură, pentru că pornește de la tradițiile cetății. Constanța este un oraș al orizonturilor largi, al căutărilor spre mai bine. **Pontica** este inițiativa cea mai interesantă pornită de la un județ spre țara întreagă“.

Traian Coșovei,
poet și prozator :

„Este un festival de cultură foarte reușit. Prima surpriză plăcută : în Dobrogea, cresc tineri poeți și prozatori de talent, schimbul nostru de miine. Iată, la Medgidia, la întâlnirea cu publicul, au citit alături de noi și autori locali pe care îi apreciez în chip deosebit“.

Mircea Mureșan,
regizor de film :

„Mă bucură prezența artei filmului la manifestările **Ponticii '72**. Varietatea programului îi conferă originalitate și prospețime. Am un singur regret : din motive tehnice, n-am putut aduce la Constanța noul meu film, **Bariera**. O premieră pe țară, în programul **Ponticii**, ar fi fost

cea mai frumoasă răsplată a eforturilor noastre“.

Prof. dr. doc. **Radu Vulpe,**
istoric și arheolog :

„Sesiunea anuală de comunicări științifice a Muzeului de arheologie, înscrisă în ciclul de manifestări **Pontica**, depășește prin tematica și valoarea lucrărilor cadrul orașului și județului Constanța. Bucureștiul nu are încă capacitatea de a organiza așa ceva, astfel că cetatea dv. a devenit capitala arheologiei românești. La Constanța sintem întotdeauna primiți cu cordialitate. Tovarășul Vasile Vilcu ne-a încântat cu bunăvoința și înțelegerea dezideratelor noastre arheologice. Sesiunea actuală a avut o notă în plus de interes științific față de cele anterioare. Reuniunea noastră de aici nu e cu nimic inferioară marilor congrese internaționale. Această afirmație îmi dă posibilitatea să propun crearea la Constanța, pe lângă Muzeul de arheologie, a unei filiale a Institutului de arheologie. Muzeul a devenit de fapt un centru de cercetări. N-ar rămâne decît să capete o legalizare formală“.

Constantin Lucaci,
sculptor,
președintele Fondului
Plastic din R.S.R. :

„În **Pontica '72**, arta plastică a descoperit la Constanța, Medgidia, Năvodari noi prieteni. Trebuie să fim recunoscători organizatorilor acestui festival de

cultură, care ne oferă fericitul prilej de vizite și întâlniri de lucru cu oamenii muncii, adevărații beneficiari ai operelor noastre“.

Laurențiu Profeta,
compozitor,
vicepreședinte al Uniunii
Compozitorilor :

„Sintem oaspeții **Ponticii** pentru a doua oară. În toamna trecută am venit la întâlnirea cu aceste gazde, fără egal în ospitalitate, cu mîinile goale. Astăzi aducem cu noi aproape 30 de cintece. **Pontica** este un festival de artă cum puține întîlnim în țară. Din păcate, este puțin cunoscut. Ziarele, televiziunea ar trebui să popularizeze aceste frumoase manifestări. Pe noi, compozitorii, **Pontica** ne ajută să cunoaștem viața, oamenii. Vă mulțumim !“.

George Sbircia,
muzicolog :

„Aseară am făcut o plimbare în oraș. Este fermecător ! Despre **Pontica**, numai cuvinte bune, de respect și apreciere. De la intrarea în Dobrogea, unde am fost primit cu flori și fete frumoase, la întîlnirile cu publicul și spectacolele vizionate, pretutindeni se disting organizarea ireproșabilă și conținutul de valoare al acțiunilor“.

Dumitru Capoianu,
compozitor,
directorul Filarmonicii
„George Enescu“ :

„**Pontica '72** mi-a dăruit, prin-

tre multe bucurii, una de mare preț : corul pionierilor din Constanța, pe care îl apreciez atît de mult încît aș vrea ca Ateneul Român să fie gazda unui concert al acestui cor, susținut în fața copiilor din București“.

Temistocle Popa,
compozitor :

„Obligațiile profesionale ne rețin în București peste voința noastră. Compozitorii sint invitați în țară la diferite festivaluri, concursuri, întîlniri. La unele nu putem merge, deși am dori. Cînd e vorba însă de Constanța, de **Pontica**, există la noi, la Uniunea Compozitorilor, o unitate de gîndire și acțiune. Lăsăm totul la o parte și venim. Meritul aparține organizatorilor care ne-au oferit întotdeauna un program de lucru atractiv, interesant, util.

☆

Aprecieri măgulitoare care trebuie să mobilizeze spre mai bine pentru că resursele de perfecționare a programelor sint inepuizabile. Sugestii și propuneri — care sint o invitație spre analiză și decizie pentru cei în drept. Au fost și ezitări și nesincronizări. Dar **Pontica '72**, la a doua ediție, este — în ciuda acestor mici neîmpliniri — un succes indiscutabil, o verificare convingătoare a capacităților de creație ale municipiului și județului. Și, mai ales, o certitudine și o necesitate a aspirațiilor de viitor.

JEAN BADEA

JURNAL

● În ziua de duminică 22 octombrie a.c. a avut loc întîlnirea scriitorilor participanți la zilele **Ponticii**, cu studenții Institutului pedagogic de trei ani din Constanța. În sala intimă a clubului, plină pînă la refuz cu studenții facultății de filologie, au citit poezii Traian Iancu, Radu Boureanu, Ștefan Popescu, Grigore Sălceanu, Ștefan Careja, Traian Coșovei, Nicolae Motoc, Traian Lalescu, Mihai Gavril, Constantin Nisipeanu, Ion Crînguleanu, Liviu Bratoloveanu, Rusalim Mureșan, Sanda Ghinea, Gheorghe Istrate, Mircea Dinescu și proză Adrian Cernescu și Marin Porumbescu.

● În după-amiaza zilei de 23 octombrie, un grup format din scriitori invitați să participe la manifestările **Ponticii** și din scriitori locali a vizitat Fabrica de hirtie și celuloză Constanța și a susținut, în fața unui public numeros reunit în clubul întreprinderii, un recital liric. Deschizînd manifestarea, poetul Traian Iancu, directorul Fondului literar al Uniunii Scriitorilor din R.S.R., a situat întîlnirea cu muncitorii, inginerii și tehnicienii fabricii constănțene în contextul marilor sărbători cul-

turale ale **Ponticii** și a făcut apel la spiritul critic al amatorilor de literatură din sală pentru a realiza, și pe calea aceasta, o mai bună colaborare între scriitori și cititori. În continuare, au citit din creațiile lor și au fost aplaudați Ion Dragomir, Mircea Dinescu, Marin Porumbescu, Ion Crînguleanu, Ștefan Popescu, Liviu Bratoloveanu și prozatorii Adrian Cernescu și Marin Porumbescu.

● Luni, 23 octombrie, la Casa pionierilor, cei mai tineri cititori și creatori din Constanța s-au întîlnit cu scriitorii. Recitalul de poezie și proză la care au participat poezii Mircea Dinescu, Gheorghe Istrate, Traian Lalescu, Traian Coșovei, Constantin Nisipeanu, Ion Crînguleanu, Ștefan Popescu, Liviu Bratoloveanu și prozatorii Adrian Cernescu și Marin Porumbescu s-a împletit spontan cu recitalurile micilor poeți Lidia Moise, Rodica Popescu, Ileana Vasilescu. Din partea revistei **Tomis** au participat la șezătoare Ion Bădică, redactorul șef al publicației, Mirela Roznoveanu și Octavian Georgescu.

● Marți, 24 octombrie, Hirșova

a găzduit o fructuoasă întîlnire între un grup de scriitori participanți la manifestările **Ponticii** și amatorii de literatură din localitate. Prezența de Geo Vlad, directorul Casei de cultură din Hirșova, Mihai Gavril, Liviu Bratoloveanu, Radu Crișan, Adrian Cernescu și Nicolae Motoc au citit în fața unui public spontan și sensibil poeme primite cu aplauze și amplificatoare de comentarii și întrebări în legătură cu condiția literaturii moderne. Printre alții, eleva Doina Ionescu s-a interesat de modul în care se reflectă în conștiința artistului posibilitatea perenității operei sale. În răspunsul său Mihai Gavril a acordat publicului cititor prima șansă în discernerea acelor opere literare care pot supraviețui timpului.

Alături de invitați, au citit din creațiile lor și autori locali.

● Ziua de 25 octombrie a adăugat încă o strălucită filă : vernisajul expoziției de artă plastică a Filialei Constanța a U.A.P., deschisă în prezența tovarășilor Brăduț Covaliu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din R.S.R., Gh. Munteanu, președintele Comitetului județean Constanța pentru cultură și educație socialistă. Au fost de față membrii biroului filialei Constanța a U.A.P., zia-

riști, un numeros public. Cu acest prilej, am solicitat tovarășilor Brăduț Covaliu și Octavian Barbosa, critic de artă, cîte un scurt interviu.

REP. : — Puteți face abstracție de faptul că sînteți pictor pentru a deveni, cîteva clipe, critic de artă ?

Brăduț Covaliu : — Despre expoziția pe care filiala Constanța o deschide în cadrul manifestărilor „**Pontica '72**“, pot să spun — fără a mă considera critic — că am o impresie bună. Deoarece această filială are cîteva personalități și, după părerea mea, și un contur bine precizat. Ne pare bine să salutăm o manifestare prestigioasă care se înscrie ca un omagiu adus de plasticienii celei de-a 25-a aniversări a Republicii“.

REP. : Știu că niciodată un critic nu se grăbește ; de aceea nici m-am să vă cer aprecieri definitive...

O. Barbosa : — Primul contact cu opera de artă — și nu numai cu opera de artă ci cu omul, în general, este cel mai sincer, pentru că e cel mai direct. În acest sens, aș putea spune că primele impresii fixate în conștiința și în sensibilitatea noastră sint de natură să ne facă să revenim în această expoziție deschisă de constănțeni și care prezintă o serie de personalități

bine conturate, venind să confirme, într-un fel, ceea ce se poate spune despre plastica românească în general, și de azi, și din trecut, anume că nu cunoaște excese, forme de „experimentare“ extremiste.

● Relatarea întîlnirii simple, fierbinți, la un diapazon emoțional înalt, a artiștilor plastici cu cobadinenii nu poate fi înghesuită în tiparele notei seci, protocolare și nici măcar într-acelea mai largi — dar tot tipare — ale excesului de vorbă. De aceea preferăm să transcriem din luările de cuvînt : „Am descoperit o lume nu în peisajul Topalului — cîteierasem, de altfel, Dobrogea — ci în sufletul oamenilor, în căldura inimii lor“ (Sever Frențiu).

„Artistul surprinde clipa și-i dă nemurire în operă ; este o modalitate de a propaga dragostea pentru o localitate și oamenii săi. Topalu, în sens mai larg Dobrogea — sint prezențe care trebuie celebrate“ (Ion Sălișteanu).

„După cum ați fost cu dragoste primiți la Topalu, și noi am fi bucuroși să vă avem musafiri la Cobadin. Tablourile lucrate acolo sint de admirat. Am vrea să le admirăm, tot așa, din tot sufletul, și pe cele pe care artiștii le-ar lucra la noi, cobadinenii“ (Sabri Emurla).

DIALOG PERMANENT, FERTIL

Convorbire cu tovarășul Gh. Munteanu, președintele Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă

— Vă rog să-mi spuneți care considerați că este importanța, din punctul de vedere al „comenzii sociale“, a unei tabere de creație cum a fost cea de la Topalu ?

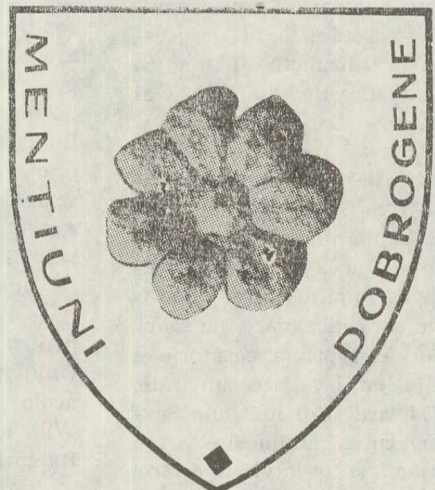
— Cred că însemnătatea activității unei tabere de creație ca aceea în discuție derivă mai ales din faptul că se instituie o legătură intimă între creator și oamenii locului. Artiștii cunosc viața, oamenii, sub toate laturile. Pe de altă parte, apropie cetățenii, tineretul, în special, cum a fost la Topalu, de problemele creației artistice — în ultimă instanță de artă. Se realizează un dialog, o receptivitate mai adîncă față de creația artistică, o înțelegere mai

completă a ei. Deci, subliniez, receptivitate și înțelegere a artei.

— Cum apreciați, în calitatea dumneavoastră, contactele directe dintre creatorii din orice domeniu al artelor și public-receptor de artă ? Mă refer la întîlniri.

— Este nevoie de un permanent și viu dialog al acestor doi factori, în egală măsură trebuitori pentru ca arta să ființeze ca atare. Cele mai acute, mai stringente probleme ale oamenilor și locurilor intră în sfera cunoașterii artistului care le transfigurează și le dăruiește, le restituie sub forma operei. Întîlniri ca aceea de la Cobadin, dintre plasticienii și membri ai conducerii U.A.P., pe de o parte, și cooperatori, pe de altă parte, de față fiind și foarte mulți tineri de vîrstă școlară, aduc un îndoit cîștig : pun pe artist în directă legătură cu oamenii iar acestora le amplifică gustul pentru frumos, le înlesnesc educația estetică.

AL. MIHALCEA

O dată cu anotimpul rece începem să ne aprovizionăm cu povești.

Întreaga presă britanică saluta, anul trecut, o producție dintre cele mai valoroase ale studioului național de televiziune, gă-sindu-i nu numai calități artistice deosebite, dar, mai ales, însușirea cu totul neobișnuită de a evoca timpul și personalitatea unei femei care a inspirat numeroase opere celebre în istoria literaturii, teatrului și filmului, la fel de bine ca cele mai bune dintre ele. Pentru englezi, un film istoric despre Elizabeth I Tudor, ar echivala, pentru români, cu unul despre Mihai Viteazul, erou cu care, de altminteri, marea regină din septentrion fusese contemporană, ca și Cervantes și Lope și William Shakespeare. De aici și dificultățile și rezistența pe care o asemenea producție le are de întâmpinat din partea criticilor avizați, dar și din partea milioane de spectatori care și cunosc istoria și nu-s totdeauna dispuși să accepte fanteziile cineaștilor.

De data asta, cum spuneam, noul film serial a avut succes și a fost judecat ca o producție de zile mari din clasa aceluia neuitat **Forsythe Saga**. De aceea consider că merită să nu trecem cu vederea avantajul de a-l vedea și pe ecranele noastre de televiziune și mi-a făcut plăcere să-i prefățez seara de spectacol inaugural la postul nostru, dar, mai ales, pentru un motiv pe care nu-l mărturisesc decât aici : acest lung

al 8-lea, Catherine Parr, — care-i va supraviețui „câpcăunului” protestant, — va fi luată de nevastă de fratele lui Jane, ușuraticul Thomas Seymour, cu pieirea căruia începe istoria filmică, în „capitolul” intitulat **Pui de leu**.

Pentru clarificarea acestor încalcite relații din familia ultimilor regi Tudori, vom recapitula, făcând unele precizări. Începutul acțiunii filmului se petrece sub scurta domnie a lui Edward, un băiețel firav și bolnav, mort înainte de a împlini 15 ani. Poate că pe unii dintre cititori i-ar interesa să știe că el este eroul princiar al romanului lui Mark Twain — **Prinț și cerșetor**, care n-are însă nici o bază istorică.

Urmează la tron, Mary, supranumită „cea singeroasă” fiindcă a vrut să reintroducă cu forța religia catolică în Anglia, răsturnând reforma anglicană introdusă de tatăl ei. Dar pentru englezul de rînd, catolicismul echivala cu imperialismul spaniol, cu Inchiziția și cu ocupația străină. De aici și Opoziția nonconformistă, victimele și martirii ei.

În sfîrșit, Elizabeth, inteligentă, dîrză, abilă, e adusă la tron în toamna anului 1558. Simțul ei politic a fost extraordinar, iar demagogia ei, de o înaltă artă actricească. Și va domni apoi singură și uitată pe rînd de toți bărbații (cu care n-a vrut să se mărite), pînă în 1603, cînd moare în vîrstă de 70 de ani și cînd va veni la tronul Angliei tocmai fiul Mariei Stuart, rivala, pe care ea o trimi-

poveste de iarnă

film cu „va urma”, — distractiv și interesant, — îi ajută pe tinerii noștri studioși, ca și publicul larg al spectatorilor de teatru, să înțeleagă mai bine sursele și ambianța exactă a dramelor istorice ale lui Shakespeare, jucate și în țara noastră.

Cele șase filme, însumînd 540 de minute de proiecție, ne vor oferi de-a lungul celor 12 serii ce vor urma, ecranizarea unei biografii istorice excepționale, fresca unei epoci fără pereche, **epoca elizabethană**, căreia, — precum bine se știe —, i-a aparținut și Anglia lui Shakespeare. A fost o epocă singeroasă și sălbatecă, abia trezită din obscuritatea evului mediu, în care și filozofia era „slujnica teologiei”.

A fost însă și una din cele mai glorioase epoci din istoria europeană, de renaștere a artelor, a culturii, a științelor, descoperirilor geografice și tehnice.

Titlul filmului reia numele și titlul femeii energice care a domnit, singură și fără soț, în Anglia, în toată a doua jumătate a veacului al 16-lea, iscă-lindu-se **Elizabeth R.** (adică Regina). Era fiica lui Henric al 8-lea, regele cu șase neveste, și a nefericitei Anne Bullen (sau Boleyn) pe care regele a decapitat-o ca să se-nsoare, după două săptămîni, cu Jane Seymour. La acea dată, micuța Elizabeth împlinise trei ani. Avea o soră mai mare, pe Mary Tudor, din prima căsătorie a tatălui lor și va avea un frate, pe Edward (fiul lui Jane Seymour), ce va rămîne și el orfan de mamă și tot la vîrsta de trei ani. Ultima soție a lui Henry

sese la eșafod după o lungă detențiune solitară. Acest capitol de groază va fi cel care va pregăti și sfîrșitul epocii zugrăvite în acest film și sfîrșitul unei regine și al unei femei bătrîne care își dă seama, cu o tragică luciditate, că au venit timpuri noi și că totul trece în lume, începînd cu gloria și terminînd cu puterea. Filmul e scris de șase autori, fiecare alt capitol, după criteriile obișnuitelor biografii romanțate, dar nu e lipsit, cîtuși de puțin, de omogenitate. Unitatea lui, — asigurată de un fond dramatic de aur în care recunoaștem trăsăturile de penele ale epopeii dramatice naționale făurite de dramaturgia istorică a lui Shakespeare, — se datorește mai cu seamă interpretelor rolului titular, actrița Glenda Jackson, de o excepțională prezență și acurateță profesională, pe care n-aș exagera numînd-o de pe acum, memorabilă.

Toate aceste informațiuni preliminare, puține și neînsemnate, pot avea aerul unor recomandări pentru „cinemateca copiilor” și s-ar cădea ca un asemenea subiect să solicite o prezentare mai savantă, cu atît mai mult cu cît nu ducem lipsă de savanți, în toate lucrurile care se știu și mai cu seamă în celelalte.

Acest „prolog” nu pretinde însă a fi mai mult decît începutul unei povești care se spune în serile reci, la gura sobei, pentru copiii de toate vîrstele. Unul dintre cei ce-au aflat-o, acolo și atunci, a fost marele Will, care la suirea pe tron a Reginei nu se născuse încă.

MIHNEA GHEORGHIU

ecran

CINEAȘTII ȘI LITORALUL

Spre deosebire de alte zone geografice ale țării, litoralul Mării Negre a atras destul de tîrziu atenția realizatorilor noștri de filme artistice. Mai bine zis, din momentul în care arhitectura modernă și cura balneară le-au oferit cineaștilor decorul favorit îndeosebi comediilor și filmelor de aventuri.

Nu este însă menirea articolului de față să întocmească o „filmografie a mării”, în care s-ar include și acele pasaje din filmele ce-și poartă eroii, cîteva secvențe, pe plaja litoralului nostru. După cum, iarăși, nu vom cerceta în aceste rînduri documentarul, — gen cu mult mai prolific pe o asemenea temă, care poate deschide aria unor considerații de cu totul altă natură decît filmul artistic. Ceea ce impune discuția în cauză, este faptul că în răs-timpul ultimului an cîteva creații succesive ale ecranului și-au plasat anumite acțiuni și eroi de o anumită factură, la tîrmul mării. Astfel, după „A-sediul” de Mircea Mureșan, evocare a primăverii fierbinți 1945 la Constanța, au urmat rapid cîteva pelicule de actualitate — „B. D. la mare și la munte” de Mircea Drăgan, „Aventuri la Marea Neagră” de Savel Stiopul. În același sens, mai poate fi amintită și comedia „Astăseară dansăm în familie” de Geo Saizescu, pentru pasajul plasat pe litoral.

Dacă ne referim pur și simplu la decor, acesta ține în filmele amintite pasul cu publicitatea turistică obișnuită : peisaj atractiv, confort, antren nocturn în localuri și așa mai departe. Acesta ar fi un bun comun în care deseori cineaștii își află nu numai o prezentare lucitoare a acțiunii dar și unele „umpluturi” de circumstanță cum ar fi lansarea unei bucăți muzicale (vezi „Abracadabra” cîntată de Corina Chiriac în „Aventuri la Marea Neagră”), unor montări coregrafice etc. Efectul de impresie este, în această privință, mai mare pentru spectatorul care nu cunoaște locul turistic respectiv dar există riscul ca pentru acel ce-l cunoaște insistența publicitară să devină cauza unei detașări critice, căutarea miezului dincolo de ambianța rămasă simplu ambalaj devenind unica sa țintă în ora și jumătate de proiecție. Dacă este însă necesar să ne aplecăm asupra conflictelor și caracterelor descoperite exclusiv în sezonul estival în filmele noastre artistice turnate pe litoral, pentru a putea să le con-

ferim o apreciere de fond, atunci trebuie să o spunem fără reticență că acesta este punctul cel mai vulnerabil.

Este, dacă vreți, de-a dreptul curios că factori care au prin definiție viziunea de ansamblu a producției de filme n-au remarcat categoria de întâmplări căreia i se adresează peliculele de actualitate amintite. Din tot ceea ce s-ar putea imagina că fac oamenii într-o vacanță la mare, în chip cu totul ciudat, cei trei cineaști de fehurită experiență au gravitat în jurul aceleiași teme, cîntată în minor sau în major : de la echipa restrînsă a măruntilor borfași care se văd implicați într-o afacere cu droguri în „B.D.”-ul litoralizat, la anvergura fictivă a unor spioni care vor să ne fure un nemaiauzit combustibil pentru rachete în „Aventuri la Marea Neagră” — aici, pe litoral, nicidecum în altă parte ! — panorama vacanțelor la mare — s-o recunoaștem — nu e prea ispititoare ! Vilegiaturistul dornic de recreere și destindere ar trebui să șteargă definitiv acest meleag incîntător de pe harta concediilor sale. O adevărată oglindă strîmbă, în genul celor care ne amuză o clipă la Moși, deformînd incredibil de violent imaginea litoralului nostru cu pretenția artistică de a ne convinge că sînt totuși producții cinematografice realiste.

De ce oare, între atîția eroi posibili aducînd în zilele de vacanță ecoul preocupărilor lor, trăind aici în punctul incandescent al cunoștințelor multiple cu alți semenii — unii chiar de peste mări și țări —, stabilind raporturi cu oamenii locului, completîndu-și impresiile și experiența de viață, nu s-au găsit decît acei care profită de aglomerația și traficul intens, de bunăvoința unora și naivitatea altora, ba chiar de ascunzișurile hotărului de apă, pentru a-și atinge țeluri imunde ? Nu se poate prezuma o viziune deliberat negativă a cineaștilor căci, la drept vorbind, peliculele în cauză se încheie prin acte justițiare. Independent însă de final, existența acestor personaje care poluează moral vacanțele în stațiunile litoralului nu este de natură să dea contur unui tablou optimist pe toate planurile, inclusiv cel social.

S-ar putea obiecta observațiilor de față un moralism îngust, bi-got care împinge la tratarea trandafirică a realității, chiar pe

litoral. La urma urmei, elemente antisociale există în orice așezare umană și decelarea lor trebuie să revină și artei. Nimic de contrazis, numai că nici un film nu ne-a pus în fața unui caz a cărui rezolvare să trezească meditații profunde. În fapt, schema iese la iveală foarte ușor în țesătura dramatică a acestor filme, ea fiind tipată după intrigile de factură net comercială. Cursa urmărit-urmăritor nu are prea mult inedit, iar miza este cînd măruntă cînd fantezistă.

Iese, deci, în relief și cu această ocazie o cerință veche de cînd e arta : aceea de a nu face creație pînă nu știi bine ce ai de spus. Nu am putea spune însă că filmele amintite nu ne comunică ceva. Dar acest „ceva” nu este fantezie pe temeiul realității ci împrumut și imitație din alte filme, de prin alte părți ale lumii unde, într-adevăr, în stațiuni se adună fauna de sezon, trăind după exemplul celor care cheltuiesc prin cazinouri, adică tot fără muncă. Ispita de a recrea la noi atari ambianțe este de fapt o renunțare comodă la a cunoaște litoralul, evenimentele și oamenii lui, vizitatorii ocazionali sau pe cei veniți la cură. N-am văzut, de pildă, în nici unul din aceste filme un cit de modest eșantion al manifestărilor organizate an de an pentru celebrarea mării și slujitorilor ei încercați — marinarii — sau orice alt prilej de distracții inteligente, unele folclorice, ce sînt organizate pe acest meleag cu străvechi și multiple tradiții. Să ne amintim cîtă culoare și prestanță spirituală confereau asemenea elemente filmului „Zodia fecioarei” de Manole Marcus. Ele continuă să fie prezente în numeroase manifestări organizate aici în sezonul estival, atît pentru vilegiaturistul român cit și pentru cel de peste hotare. Ar fi deci cazul să renunțăm definitiv la a improviza mediocre programe de bar și a închipui recreația pe litoral exclusiv pe fundalul etichetelor de băuturi străine.

Litoralul rămîne deocamdată pentru cineaști o mină neexplo-rată pe dimensiunea unor veritabile semnificații umane. Oricît de greu ar fi s-o recunoaștem, trebuie totuși să spunem adevărul că filmul artistic a găsit pînă acum în litoral un pretext. Să sperăm că filmele pe care el le merită nu se vor lăsa prea mult așteptate.

EUGEN ATANASIU

gh. vlăduțescu:

ETICA LUI EPICUR

„Ajutînd omului să-și sporească umanitatea, Epicur va fi întotdeauna actual, pentru că este al omului și al luptelor acestuia”, afirmă Gh. Vlăduțescu în cartea sa despre Epicur (Editura Științifică, București, 1972). Sint aici două idei care circumscriu perfect definiția filosofiei constructive: ideea de înțelepciune care potențează zestrea de umanitate a insului în sensul unei etici superioare și, în al doilea rînd, conceptul de gînditor pus în slujba oamenilor, a cărui filosofie, deci, nu înseamnă un eșafodaj de speculații ci un îndrumar practic. Punctul de plecare al autorului, într-o demonstrație ale cărei argumente sînt de nezdruccinat și care se încheie cu afirmația de mai sus, este o schiță istorică a doctrinei epicuriene a plăcerii, termen înțeles într-o sumedenie de chipuri, încît puține concepte filosofice au avut parte de o atît de proteică interpretare. Timocrates, arată autorul, l-a acuzat pe Epicur de lăcomie, iar „Epicet il numește pornograf și-l acoperă de insulte” (Cf. Diogenes Laertius în „Despre viețile și doctrinele filosofilor, X, III, 6); Cicero, spune Gh. Vlăduțescu, „la rîndul său, găsea o sumedenie de rele în doctrina epicureană și ținea să le divulge cu o satisfacție plină de suficiență. Epicur, triumfa romanul, nu știa „care e realitatea plasată sub acest cuvînt” (plăcerea adică). Interpretări care au denaturat fondul de aur al gîndirii lui Epicur, al doctrinei sale morale, au dat și Plutarh și, în timpurile noastre, Alfred Croiset (în „Histoire de la littérature grecque”, Paris, 1938). Epicur, însă, dovedește autorul, stabilește „în plăcerea cîrnilor” principiul și rădăcina binelui fiindcă se conformează unei „înțelepciuni” naturale, unei necesități impuse de structura ființei noastre. Epicur n-a propovăduit niciodată excesul, nici

renunțarea irațională; dimpotrivă, învățătura lui este aceea a echilibrului chibzuit deoarece „plăcerea autentică este posibilă doar ca echilibru, ca dreptă măsură, ca linie de mijloc” (p. 31). Întreaga cercetare a lui Gh. Vlăduțescu duce la concluzia că doctrina lui Epicur, așa cum și-a formulat maestrul ideile, este, fără nici un fel de exagerare, actuală (să ne gîndim, de pildă, la adevărul pe care atenianul îl găsește cu atîta dreptate: pe un oarecare „il doare mai mult decît se cuvine cînd trebuie să se lipsească de ceea ce produce plăcere, așa că plăcerea însăși îi produce durere”; există în această rostire atît de concisă, de proprie, o întreagă doctrină nu numai în ordinea morală ci și în aceea civică, perfect aplicabilă unor noxe ale secolului în care trăim, mai cu seamă patimii „beției albe”). Plăcerea, spune istoricul de filosofie, este, în accepțiunea pur epicureană, condiția noastră existențială, în consecință nu poate fi redusă la „simpla desfătare”, sensul ei adevărat este integrarea în valorile înalte ale naturii umane (p. 34). Superba strădanie a atenianului de a dovedi că fericirea este cu totul posibilă „prin chiar natura noastră și în limitele ei” (p. 41) are o însemnătate aparte pentru istoria gîndirii, căci stă în relație directă cu efortul omului de a cunoaște și de a-și desăvîrși viața în deplină știință a limitelor sale firești, nu într-o pretinsă lume postfizică. Încît, încheie Gh. Vlăduțescu această carte perfect argumentată, scrisă cu har literar și culoare care izgonesc orice umbră de ariditate dintr-o materie nu întotdeauna foarte accesibilă, cel pe care l-au iubit filosofi ca Erasim, Montaigne și Gassendi, „atîta cît omenirea nu și-a pierdut sensul și simțul valorilor... nu-și va pierde actualitatea”. M. A.

Activitatea productivă este un element structural al procesului complex de formare a tinerei generații. Prin resursele ei educative, munca productivă a elevilor amplifică rolul școlii în acțiunea de modelare a tinerei generații și de pregătire a ei pentru îndeplinirea sarcinilor sociale. Activitatea omului nu poate fi disociată de contextul său social, de configurația culturală și comportamentală a societății în care trăiește. De aceea, procesul de formare a tinerei generații vizează o integrare socială cît mai deplină. În acest sens, activitatea productivă a elevilor prezintă o funcționalitate educativă multiplă: **informațională**, contribuind la lărgirea orizontului cultural; **de maturizare** a factorilor psihogeni ai personalității; **integrativă**, formîndu-l pe individ pentru acțiuni sociale în contextul societății socialiste. Desfășurată într-un sector productiv al zonei socio-economice în care funcționează școala, activitatea productivă a elevilor depășește stadiul și funcționalitatea unui exercițiu pregătitor pentru muncă, devenind o activitate producătoare de bunuri și un exercițiu social pentru tînrul în formare. Referindu-se la legarea școlii de producție, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia necesitatea de a asigura școlii de cultură generală noi dimensiuni educative: „**Noi trebuie să avem un liceu care să educe tînrul în spiritul muncii, să-l învețe să muncească în orice domeniu de activitate, pentru că orice muncă folositoare societății este o muncă de onoare; în acest spirit trebuie să formeze școala noastră tînrul**”. Conferința Națională a partidului din iulie a.c. a reafirmat cu o deosebită pregnanță însemnătatea practicii tehnico-productive în toate liceele și școlile de cultură generală, ca factor hotărîtor pentru îmbunătățirea substanțială a gradului de pregătire și educare a tînrilor, orientarea învățămîntului către nevoile practicii, așezarea acestuia pe o bază modernă, în concordanță cu cerințele dezvoltării armonioase ale economiei noastre socialiste. Eforturile școlii sînt îndreptate spre realizarea a trei obiective

școala

FORMELE DE PREGĂTIRE PRACTICĂ A ELEVILOR

fundamentale: preocuparea pentru asigurarea unor condiții materiale optime, corespunzătoare etapei actuale, diversificarea formelor de instruire tehnico-productivă a elevilor și întărirea legăturii dintre învățămînt și producție.

În anul școlar trecut, anul de debut al practicii productive în programa de învățămînt a școlilor de cultură generală, s-au depus eforturi susținute în vederea asigurării unor condiții materiale corespunzătoare muncii productive în școli. Astfel, în județul Constanța au fost amenajate și construite 268 de ateliere, din care 43 ateliere mixte, 54 ateliere lăcătușerie, 65 tâmplărie, 86 croitorie-lenjerie, 7 mecanică, 3 electrotehnică.

Profilarea și utilizarea atelierelor s-au realizat mai mult prin autodotare, unele dotări și înzestrări speciale fiind în funcție de disponibilitățile în umelte și aparate ale unităților economice. În consecință, practica elevilor s-a realizat în funcție de utilajul furnizat de întreprinderi și nu după o programă riguroasă pentru această disciplină, ea nefiind corelată în toate cazurile cu cerințele industriei municipiului și județului Constanța și ale economiei naționale, care se dezvoltă pe baza tehnicii moderne. Totuși, eforturile conjugate ale conducătorilor școlilor, maștrilor-instructori și conducătorilor unor unități economice, au dat rezultate promițătoare, au fost făcuți pași însemnați pentru a deprinde pe elevi cu munca productivă. Nu putem însă afirma că s-a reușit să se găsească cele mai adecvate căi și metode pentru obținerea unor rezultate cu adevărat meritorii.

Inspectoratul școlar trebuie să asigure, în acest an, organizarea unor astfel de ateliere-școală care să corespundă într-adevăr cerințelor majore ale economiei: pregătirea tînrului pentru integrarea în producție, în conformitate cu necesarul de cadre pentru industria județului nostru și industria națională. Această presupune în principal reprofilarea atelierelor existente (asigurarea ponderei necesare atelierelor de electrotehnică, mecanică-mecanizare, mecanică-auto, mecanică fină etc., cu reducerea corespunzătoare a celor de artizanat, croitorie, gospodărie

etc.), în așa fel încît structura și profilul atelierelor să reflecte nevoile actuale și de perspectivă ale pregătirii forței de muncă. Din totalul atelierelor școlare numai 1 la sută au fost profilate pe electrotehnică, 2,8 la sută pe mecanică, 17 la sută pe profile complexe, deci mult sub necesitățile economiei județului nostru. În plus, instruirea fetelor nu a fost în concordanță cu nevoile județului nostru, sfera ei fiind restrînsă mai ales la atelierele de croitorie-lenjerie, ceea ce este prea puțin. La aceasta se mai adaugă: grija pentru elaborarea sarcinilor de plan concrete pe școală, clasă și elev în ceea ce privește realizarea produselor finite, cuprinse în planul de producție al întreprinderii patronatoare; elaborarea planului de venituri și cheltuieli. Este necesar ca întreprinderile să doteze cu utilaje atelierele-școală în așa fel încît să poată să le ofere din planul de producție executarea de repere posibile de realizat cu elevii. În viitor s-ar putea studia problema ca întreprinderile mari cu necesități de forță de muncă să patroneze mai multe școli și să ofere un număr sporit de locuri de practică în producție. Aceste întreprinderi sînt D.N.M., S.N.C., C.E.I.L., Integrata de lînă, Chim-pex etc. Pentru ca elevii la absolvirea școlii de cultură generală să poată primi un atestat într-o anumită meserie, o condiție importantă este și asigurarea pregătirii lor de către cei mai buni muncitori și maștri, și nu de cadre din sectoarele administrative, cum se mai întîmplă pe la unele întreprinderi. Se pune problema realizării unui contact nemijlocit al elevilor cu tehnica modernă pentru a determina la aceștia un interes sporit în cunoașterea utilajelor și curiozitatea de a pătrunde în universul științei și tehnicii moderne.

În acest sens, organizațiile de partid, conducătorii școlilor și maștrii-instructori trebuie să aibă în vedere că pregătind cadre pentru o economie așezată pe temeiul celor mai înalte cuceriri ale științei și tehnicii, cu multiple posibilități de automatizare, cum practică stau deja lucrurile la S.N.C., U.S.A.S. Năvodari, întreprinderea metalurgică de utilaj Medgidia, Integrata de lînă Constanța etc. și la altele ce se vor construi în actualul cincinal, sau la multe activități din sectoarele agriculturii.

Iată de ce nu trebuie să privim realizarea instruirii tehnico-productive a elevilor numai prin atelierul școlar sau prin lotul agricol, ci să subordonăm acestui scop conținutul lecțiilor, lucrările efectuate în laboratoarele de fizică, chimie, științele naturale, în cercurile pe obiecte, munca productivă în întreprinderea patronatoare și activitățile patriotice.

După cum s-a subliniat la Conferința Națională a partidului, colaborarea dintre școală și întreprindere va trebui să ridice activitatea tehnico-productivă din învățămînt pe un plan superior. Relația școală-întreprindere va fi întărită și astfel orientată încît să se asigure cereri și oferte din ambele părți.

ALEXE PRUNDEA

ION B. NIȚU

Femeie în interior

nicolae titulescu la constanța

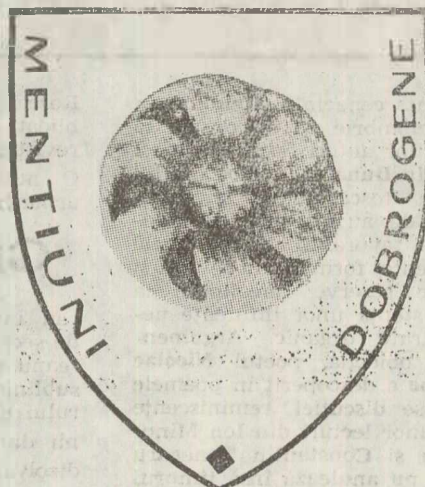
(Urmare din pag. 10)

la mare, să mă recreez o zi două, socot aceasta ca o bine-meritată odihnă”.

Evadat dintre multiplele preocupări ce-l împovărau nu numai pentru soarta țării, ci și a lumii, pe întinsul nesfîrșit al nisipului ce căpăta sub soarele dimineții scilipiri de aur, în fața imensității albastre a mării și a cerului, marele om politic încerca să se bucure din plin de o fugară clipă de destindere: „Marea asta frumoasă predispuie la meditațiune”. Și: „marțialitatea mării cît și seninătatea albastrului ei nesfîrșit constituie elemente psihologice de prim ordin pentru zămislirea ideilor mădri și generoase și deschide în minte porți largi pentru noi orizonturi de activitate, iar nesfîrșitul ei zbugium un îndemn la munca neîntreruptă în slujba unui ideal”.

De bună seamă că el era un vechi prieten al acestor locuri ale fării sale, de vreme ce prefera Mamaia plajelor de pe Coasta de Azur pe care abia o părăsise și remarcă cu mare plăcere orice nouă realizare săvîrșită aci: „Sînt cu atît mai bucuros că am venit la Constanța, al cărei aspect îl găsesc mult schimbat în bine, dovadă monumentala construcție a pavilionului ridicat aci cît și a celorlalte lucrări de edilitate ce s-au înfăptuit în ultimul timp punînd Constanța pe picior de egalitate cu stațiunile balneare din apus; iar primul port maritim al României în situațiunea visată de cei ce l-au conceput”. După părerea lui, statul nu trebuia să se dea înlături de la nici un sacrificiu, pentru a face ca acest oraș să „atingă culmile cele mai înalte ale civilizației”.

Prezența lui Nicolae Titulescu la Constanța era semnalată de presa locală adeseori, în sezonul estival. Se va fi creat desigur o apropiere spirituală între el și mare, între el și oraș, dar și o mare admirație și dragoste pe care conștiința n-au pregetat să i-o arate.

Eseistica românească se află într-o eflorescență continuă, și exponenții de prestigiu ai acestei specii la noi, un G. Călinescu, un Mihai Ralea, un Tudor Arghezi sau Ion Barbu, își află continuatori de marcă în câmpul gândirii contemporane. Ceea ce trebuie să subliniem în consecință, este diversitatea neobișnuită a zonelor abordate, capabilă să cuprindă sfera tot mai largă a ceea ce înțelegem astăzi prin conceptul de cultură. Aplicat unui segment sau altul al ideologiei, artei sau științelor, eseul își dovedește capacitățile sintetizatoare și elasticitatea, răspunde într-o formă cuprinzătoare și plastică întrebărilor și setei de informare a omului de astăzi. Un loc însemnat tinde să-l ocupe, în acest spațiu de proliferare, eseul dedicat problemelor de prezent și de viitor ale științei și tehnicii. Faptul este în esență pozitiv și cu atât mai valoros cu cât acest fel de eseu este practic de savanți, un Grigore Moisil, un Edmond Nicolau, ca să nu consemnăm decât aceste nume. În acest context al eseului „scientist” înscrîm și cuvintele rostite sub formă de esuri ale lui Mircea Malița. Problemele complexe pe care le impune astăzi revoluția tehnico-științifică, cit și întrebările privind prospectarea viitorului, își află în autorul „Cronicii anului 2000” un spirit responsabil, capabil să opineze cu discernămint și cu o logică inventivă asupra multor aspecte controversate. Dincolo de analiza lucidă și riguroasă a fenomenelor, cantitatea, definită ca sumă și varietate a informației, dar și ca posibilitate de legături, de sinapse, uneori între date aparent neconciliabile, se transformă, prin operații logice succesive, în calitate, în ipostaze novatoare, în soluții generoase. Un eseu este dedicat însuși acestui proces al gândirii științifice în comparație cu ceea ce pot face la ora actuală creierul electronic și întrebarea dacă acestea pot fi creatoare duce la o teorie a hazardului, a unui hazard subsumat însă calculului probabilităților. Argumentele de natură matematică sau sociologică, creditul nelimitat acordat utilității și utilizării creierelor electronice, și, alături de acestea, observațiile judicioase privind continuitatea valorilor și adaptarea lor la cerințele viitoare, nasc tot atâtea încrângături de idei pertinente. La întrebările care neliniștesc astăzi atîția gînditori și oameni obișnuiți privind efectele nocive ale civilizației tehnice, Mircea Malița dă răspunsuri de o „calmă convingere”. Afirmațiile „pro domo” sînt motivate cu date din domenii diverse, chiar dacă la capătul u-nora se reafirmă mersul implacabil al lucrurilor, cu un fel de candoare a logicii impecabile. Ceea ce reținem este încrederea în capacitatea minții umane de a găsi soluții, de a-și prelunge posibilitățile prin instrumente noi și perfecționate, cit și drumul umanității prin cunoaștere și perfecționare către eliberarea de orice umbre. Vedem astfel cum, dincolo de pledoaria me-

reper

marginalii

la „aurul

cenușiu “*)

(II)

nită să apere și să consolideze pozițiile în continuu avans ale progresului științific, stă viziunea cuceritoare a meditației umaniste.

Cu cit înaintăm pe drumul civilizației, cu cit sînt mai numeroase și mai rapide mutațiile din societate, cu atît mai puternice sînt resursele puse în mișcare pentru a afla soluții noi. Creierul uman are posibilități nelimitate de adaptare și inventivitate. Societatea însăși are posibilități nelimitate de evoluție. Omul și-a făurit un univers artificial în care va trebui să se așeze cit mai confortabil. El trebuie să supună în continuare natura, dar și ecranul care-l desparte de natură, ecranul gros al civilizației. El va fi mai lucid, mai intelectualizat, prin aceasta însă nu-și va pierde din esența sa umană: „pierderea unor etaje inferioare ale emoțiilor noastre nu este dezumanizare” (pag. 27). Sînt cîteva idei din eseul intitulat „Stăpînirea ecranelor”.

Alte eseuri se ocupă de metode și programe privind „folosirea optimală a timpului” înțeles ca viață consacrată studiului, ca perfecționare perseverentă, definind o „lege a cunoștințelor utile descrescînde” care avantajează pregătirea în orice domeniu prin sintetizările succesive care au loc în fiecare știință, în fine, un eseu tratează problema „universității viitorului”. Autorul desfășoară cinci argumente principale ca pe tot atâtea avantaje care demonstrează că „universitatea va fi o instituție centrală a următorului secol”: universitatea este multidisciplinară, ea poate asigura o pregătire polyvalentă; ea răspunde cel mai bine cerințelor educației permanente; universitatea este capabilă să realizeze unirea dintre știință și ceilalți factori de cercetare cu producția; bibliotecile universității pot fi surse dintre cele mai competente de informare pentru toate categoriile de specialiști; în fine,

Roșca, autor incurajat și publicat consecvent în paginile revistei **Tomis**.

O nuvelă amplă, dramatică, urmărind comportarea unui ță-

CENACLU

ran într-un ținut incremenit de secetă, a citit Ovidiu Dunăreanu. Comentatorii nuvelei au subliniat capacitatea prozatorului de a crea atmosferă, u-nii dintre ei denunțînd însă dizolvarea prezenței umane în ambianță. Reluînd ideea, pro-

universitatea este larg prospectivă, ca oază de meditație și idei. Ceea ce este esențial în desfășurarea acestor argumente este accentul apăsător pus pe eficiența unei universități văzută ca instituție dinamică și utilă în toate compartimentele ei. Trecem peste eseurile întrunite sub titlul „Extensiunea limbajului matematic” care reiau și amplifică argumentele în favoarea diverselor utilități ale calculatoarelor electronice, pledoarie deschisă încă în primul eseu al cărții de față („Creierul și mașina”). Ne rețîn, mai departe, atenția cele 6 discursuri: despre calitate, despre gust, despre stilul vechi și nou, despre spiritul de echipă, despre proiect, despre țara omogenă. Este poate partea cea mai variată și delectabilă, în care eseul se află „acasă”. Calitatea nu este văzută doar în sens economic sau, cum ar vedea-o un specialist în marketing, ca însușiri combinate: tehnice, economice, ergonomice, estetice și psihologice ale unui produs, ci ca un proces al autodepășirii, al exigenței continue, al perfecționării. Ea este abordată filosofic: „Are ceva comun calitatea bunurilor, calitatea pregătirii oamenilor și calitatea vieții? Cred că poate fi identificat un resort psihologic al calității: intransigența”. Și, mai departe: „Sufletele moarte nu pot genera calitatea. În devizul economic al lucrului de calitate intră implicarea, dăruirea, participarea intensă, cu întregul lor pachet de energii morale și intelectuale”. (V. pag. 114—115). „Discursul despre gust” ne surprinde prin intenția de precizie și sistematizare în domeniul de astă-dată mai puțin determinat, dacă nu aleatoriu, al preferințelor, modelor, culorilor și formelor. Observațiile, însă, nu sînt lipsite de interes și sugestiile ne pot capta. Aceași nigoare se desfășoară la fel de agreabil și în „Discursul despre stilul vechi și nou”. Cu o reținere însă: ceea ce poate fi valabil în ce privește comunicarea științifică, nu poate opera în alt gen de comunicare.

OCTAVIAN GEORGESCU

* Editura DACIA, Cluj, 1972

zatorul Octavian Georgescu a recurs la o analiză amănunțită a nuvelei, disociînd valoarea de improvizație și pledînd pentru o perspectivă mai umanistă în abordarea raportului dintre om și natură.

În încheierea discuțiilor, criticul Alexandru Protopopescu a salutat în Sorin Roșca și Ovidiu Dunăreanu doi autori cu individualitate distinctă, exprimîndu-și satisfacția că cenaclul **Ovidius** își ridică, prin ei, nivelul exigenței artistice.

I. M.

MARIA BĂRBULESCU. — Poezie elaborată în respectul normelor tradiționale, cu calități muzicale și plastice. Iată un fragment din „La vatră”: „Pe un ulcior ai desenat Minuni fără pereche, Ca să te-ndemni la închinat Cu vin de viță veche. Din fir de cînepă și în Ai pus război să țeasă, Mai albă decît miez de crin Spumă de pinză deasă. Pe poale lungi ai potrivit În fluturi flori o mie Și vreme lungă ai tivit Mărgelele pe ie.”

E bine, dar aveți nevoie de lectură și asimilarea marilor moderni, fără de care, chiar ajungînd la perfecțiune în această manieră și stăpînind toate tainele artizanatului, va fi greu să depășiți o zonă de onorabilă periferie a mișcării literare. Reveniți.

NICOLAE HALMAGHI. — Producție ocazională, lipsită de orice interes.

N. COJOCARU. — Problemele ridicate în articolul dv. au fost tratate mai pe larg, în repetate rînduri, în paginile revistei **TOMIS**. A le relua acum, în forma pe care ne-o propuneți, nu mi se pare util. Poezia e simplu exercițiu de amator, fără altă semnificație.

BOTEZATU NINI. — Versurile s-or fi rătăcit; se pot eventual retrimite, dacă ați păstrat copie. Cît privește cererea, administrația a luat notă.

POȘTA REDACȚIEI

IACCHUS. — Logica imaginii: „Între mine de azi și tine

de ieri se-ntînd punți ce le simt, nevăzute

șesînd pînza zilei de mîine.” Metafora uzînd de elemente ale industriei casnice: a țese, a urzi, a încheia (de la cîlți!) e intrată adînc în graiul nostru cel de toate zilele; poetul însă n-are voie să nu cunoască în toate micile lui mistere materialul cu care lucrează. Dar nu vreau să vă șicanez, așa că voi recunoaște prezența a ceva care seamănă a promisiune în „Muzicală” și mai ales în „vis”.

AUREL MANTA. — „Joc” începe bine:

„Fulgere ochiul ierbiile-n

schimbare...” Și cu aceasta am citat cam tot ce se poate cita din cele două foarte scurte poezii. E prea puțin.

LAURA. — „Mă îndrept din nou spre tine, întinzînd mîinile amîndouă spre veșnica îmbrățișare.” E unul din multele mesaje, pe cit de telegrafice, pe atît de colcăitoare de pasiune, trimise revistei. Trebuie să vă spun că îmbrățișarea proiectată nu va avea loc. Nu merg pînă la a întoarce împotriva autoarei propriile sale versuri / „Și-am

înțeles că ar fi fost mai bine de nu te cunoșteam pe tine, dragă...” / dar zestre propusă nu cuprinde altceva decît niște încercări naive, pe măsura scri-sorilor însoțitoare.

MARIAN BODEA. — Arbitrarul în construcție, lipsa de rigoare în dezvoltarea unei idei, de măsură în expresia împiedicată, siluită și stîlcită de tot felul de stridențe fac ca scrisul dv. să pară mai obscur decît e în realitate. Cele cîteva scăpărări de poezie mă îndeamnă să cred că un efort de disciplinare și limpezire se va putea dovedi a nu fi zadarnic:

„Și orice dimineată e o prea frumoasă ferecată-n stropi de

rouă cu-n ochi albit de la un fum de stea și altu-ntors să vă slujească vouă...”

„...unde va s-a zămislit un domn alb prea cîstint cu umbra de-o șchioapă cutreerată de apă...”

„...În munții tineri efebi căutau Pasărea albă a o străpungă Cu glas de vis în ierbi tăceau Silvani și nimfe să nu alunge...”

LĂSÎND LA O PARTE pastșa mai mult sau mai puțin voluntară, inspirarea din, circulația firească de motive, sînt gata să înțeleg într-un fel pînă și — oroare! — plagiatul. E un lucru reprobabil, fără îndoială, și nu eu am să încerc a-l justifica, fiind vorba în primul rînd de însușirea unui bun ce nu-ți aparține. Numai că dincolo de

aspectul juridic și moral al chestiunii se poate ascunde și o formă excesivă, aberantă a admirației, dusă pînă la uitarea și anihilarea de sine, la predarea necondiționată pe mîinile și pe limba altcuiva. Dar a merge pînă acolo încît să înțelegi cu totul pe dos o cunoscută parodie a lui Topirceanu — și anume „Misterul nopții”, atribuită unei domnișoare de pension — să o iei de bună și să visezi pe marginea ei, să-i răspunzi cu bruma ta de vibrație personală, să-ți o însușești și să o transcrii cu ușoare adaptări și îmbunătățiri — iată ce mi se pare dovada supremă a unei infinite candori (ca să nu-i zic altfel).

Peste toate, mica hoată mă mai și îndeamnă la meditație, căci îmi trimite și cîteva produse pîrice aparținîndu-i într-adevăr: „Mă numesc... (așa și așa, zic eu), sînt din Iași, și vă rog foarte frumos să meditați și asupra tinărului meu talent.”

...Hm! ION BĂDULESCU. — Nimic nou. Un oarecare dar al povestirii nu vă lipsește, dar și „Răz-bunarea” e simplistă, vulgar-senzațională.

EL. IRIMESCU, IOAN MARIA.

— Nu.

IOANICHIE OLTEANU

Tu alergai — ochiul meu deslușea Umbra ta ca o arcă de fum...

amurg

Amurgul ninge cu berze albastre și suave miresme de tei, Peste coline nimbate de crînguri și preacurate izvoare.

Noi, numai noi închinăm aceiași vechi clopoței, Rostogoliți peste lunci ca un bulgăr de soare...

Tulburătoare pe cîmpuri de aur șoptit, Curînd vor năvăli stelele-n beții să ne-ngroape Și cîntecul meu de lebedă neauzit Va-nngenunchea de umărul tău tot mai aproape.

A rugă va-ngenunchea de umărul tău tot mai aproape...

Sedința cenaclului **Ovidius** din 18 octombrie a fost consacrată tinerilor autori **Sorin Roșca** și **Ovidiu Dunăreanu**. Poeziile lui Sorin Roșca, suave și sentimentale, au fost primite în general favorabil, din rîndurile asistenței formulîndu-se însă și unele rezerve referitoare la persistența unor influențe ne-integrate organice. Argumentînd obiecția, poetul **Nicolae Motoc** a descoperit în poemele supuse discuției reminiscențe ale unor lecturi din Ion Minulescu și Constantin Tănaseanu care nu anulează însă timbrul original al poeziei lui Sorin

MANUSCRISE

GAVRIL RUSU

umbra ta

ca o arcă de fum

Ți-amîntești ziua aceea cînd Șerpuiam printre cîntece goi? Mistuiți de iubiri și-aiurînd, Copacii-alergau după noi.

Ziua uimită fugise din ea — Cometă de aur foșnînd. Tu alergai, alergai, se oprea Amurgul în ierburi foșnînd...

Ți-amîntești? Seara castă năștea Iezi albi pe cîmpuri de scrum.

TRIDENT

EDITORIALUL „Contemporanului” (nr. 45/3.XI.a.c.), „Nevoia de a crea și răspîndi cultură”, semnat de C. N. Constantiniu, are de data aceasta funcția de introducere într-o pasionantă dezbatere asupra problemelor specifice muncii culturale de masă în etapa pe care o străbate societatea românească. Rememorînd tradițiile activității culturale a județului Suceava, autorul întreprinde totodată un dialog firesc și fertil cu factorii responsabili ai teritoriului citat. Sub titlul generic „Suceava — Prezența creatoare a intelectualei”, o întreagă pagină a prestigioasei reviste este pusă la dispoziția sucevenilor înșiși. Rezultatul: un spectru larg de probleme, opinii personale exprimate limpede, vădită și meritorie tendință de alungare a șabloanelor. Citeva titluri: „Fiecare intelectual, un animator al culturii” (Valentina Vranău, președintele Comitetului de cultură și educație socialistă — Cimpulung Moldovenesc), „Ple-doarie pentru educația artistică” (D. Loghin, secretar al cenaclului U.A.P. Suceava), „Muzeul lemnului” (G. Găină, muzeograf) ș.a. compun o pagină de interes aparte pentru fiecare intelectual. Ecou direct, considerăm, al importanței articol „Reconsiderarea conceptelor perimate în cultura de masă” de Dumitru Popescu, președintele Consiliului Culturii și Educației Socialiste („Era socialistă”, nr. 1/1972), inițiativa revistei „Contemporanul”, de a aborda problemele culturale specifice diverselor zone ale țării, este, sub dublu aspect — teoretic ca și practic, relevantă. Nădăjdum așadar că va fi urmată cu consecvență.

FASCINAȚIA CONVORBIRILOR. Sub titlul *Fascinația istoriei literare*, pe prima pagină a revistei *Orizont* (joi 26 octom-

brie 1972) descoperim încântați un interviu cu academicianul Șerban Cioculescu, semnat de C. Ungureanu. Profităm de acest prilej pentru a sublinia o dată mai mult farmecul și însemnătatea pe care le au aceste modalități publicistice, mai ales atunci cînd ne înlesnesc apropierea și cunoașterea unor personalități de marcă ale culturii noastre. Fără a lipsi din paginile revistelor, interviul, dialogul, convorbirea răzbat totuși rar sub ochii cititorului curios și dornic de comunicare. În acest sens, merită aprecieri zbu-ciunute stăruință a lui Adrian Păunescu. Demnă de invidiat și întotdeauna citită este pagina cu profil înrudit din revista *Arges*, semnată de Florin Mugur. Nimeni, credem, nu s-ar alarma dacă și celelalte reviste de cultură ar izbuti să hrănească atare rubrică cu oameni și idei contemporane, cu gânduri și simțăminte ce ne frământă pe toți. Condiția valorică a unor atari întreprinderi este absolută, fiindcă altfel întrebări și răspunsuri banale, terne, circumstanțiale întîlnim la tot pasul. Avem însă nevoie de cuvîntul sculptor al unor poeți, proza-tori, critici fără de care actualitatea noastră literară ar fi de neconceput, dar pentru stimularea cărora nu facem întotdeauna tot ce ne stă în putință. Să ne gîndim cit de prețioase și instructive ar fi fost astăzi niște cărți de interviuri cu E. Lovinescu, G. Călinescu, Vl. Streinu, M.R. Parascivescu etc. E păcat să lăsăm timpul să treacă. Avem între contemporanii noștri veritabile cetăți de talenți, de experiență și de înțelepciune pe care trebuie să le cucerim cu înțelepciunea și pasiunea noastră

în numele omeniei și al adevărului. Fiindcă în atari clipe ale confesiunii elevate se pot nemuri frumuseți unice ale spiritului, cum sînt și aceste (din păcate prea puține), cuvinte ale lui Șerban Cioculescu: „La 70 de ani, nu te mai gîndești la viitorul propriu. Văd sfîrșitul meu în ordinea lucrurilor, fără emoție. Șaptezeci de ani e o vîrstă de culme. Am călcat pragul mediei de vîrstă, sînt un delincvent. Știi anecdota cu cardinalul căruia Curio i-a sărbătorit 70 de ani? I-a urat o sută de ani. „Nu puneți o limită bună-voinței providenței”, a răspuns cardinalul.”

DIN NOU DESPRE TRADUCERILE. Intenția noastră nu e să consolidăm fama de traducător a lui Aurel Rău, unul dintre poeții contemporani cu un autentic simț al tezaurului liric universal. Vrem pur și simplu să evidențiem o pagină cu excelențe talmăcirii din poezia persană, pe care ne-o oferă revista *Steaua*, în nr. 20 al seriei sale noi. Chiar dacă valoarea reală a unei traduceri nu poate fi stabilită decît prin confruntare cu originalul, ciclul lui Aurel Rău se impune prin eleganța și frumusețea în sine a versurilor. E limpede că nu avem de-a face cu o simplă mecanică a echivalențelor cînd întîlnim atari admirabile scene votive („Noi ne închinăm milostivului Sraoș.../ Pe care patru cai iuți, / Albi, luminoși, scinteietori./ Divini, învățați, fără umbră/ Te poartă prin largul cerului”), cînd traducătorul valorifică miraculoasa licență eminesciană („O tu al cărui vîfor îmi umple trupul de-o viață nouă/ Inima-mi n-ar ști obiect de adorare merit să-ti fie asemănat/ În fiecare clipă, a tale bucle atee impun o altă credință fervorii mele/ Săgeata pe care-n fiecare clipă o trimiți ochiada ta îmi străbate c-un alt vîrf ochii sufletului.”) sau cînd cuvîntul bogat, sobru șlefuit ne face să simțim „foșnirea” marii poezii: „Aseară am văzut îngeri bătînd la poarta tavernei/ Am luat în mîini lutul lui Adam și-am modelat din el cupe/ Cei ce trăiesc în imperiul din azur, neîntîlnați printre foșniri/ Au stat și-au bătut cu mine, hoii-narul și cerșetorul.” (Hafiz — *Noaptea din urmă*).

IOACHIM VENTURA

MASA ROTUNDĂ a „Convorbirilor literare” (30 oct. 1972) intitulată „Poezia la modul critic” prilejuiește întîlnirea mai multor poeți invitați de redacție, să dezbată în colocolul lor, asupra condiției poeziei. Sub aceste imperative ce propuneau o cercetare critică a poeziei din chiar punctul de vedere al poezilor, asistăm la un comentariu pătimaș al criticii.

Astfel: „critica se orientează greoi cînd se află în fața unei noi structuri. Rămîne puțin perplexă... Unele concepte ca tradiție și inovație, sînt niște categorii inventate de critici „abstracte” pentru că „la urma urmelor, tradiție și inovație nici nu există”. I se reproșează criticii „prea multul amatorism”. I se fac recomandări: „Critica noastră judecă o carte de poezie mai mult din punctul de vedere al literaturii înșă poezia trebuie judecată în structura ei intimă” (!)

Se fac statistici: „Nu avem mai mult de 3 astfel de critici” (de poezie).

Se dau verdicte: „Cum ești consecvent unui stil, cum ești manierist. E și așa un manierism al criticii”. Se propun noțiuni noi criticii ca termenul „ilicit” — pentru a desemna „stilul agonisit cu greu”, deplîngîndu-se jalnica stare în care s-a ajuns: „...din păcate, în critica de poezie, pur și simplu se folosează...”; „Noi n-avem critici de poezie, noi avem istorici literari” etc. Criticii „nu se citesc nici morți unii pe alții”. Un poet e nemulțumit că „nu a văzut un critic care să moară pentru o carte bună”. Altul se jură că orice critic „îgnoră nouă zecimi din volume și te citează cu ce ai mai prost”.

După mai multe, altele, criticul este sfătuit cu înfinită subtilitate să ia aminte, că „lipsa de prejudecăți înalță critica”. Poate că acolo unde i-ar fi imposibil, spre satisfacția poezilor, să-și mai exercite vocația.

M. R.

I.V. PREAMBUL

— Iată încă un telespectator zgometos care se încumetă să iasă din anonimatul confrăților săi întru recepție, pentru a intra — poate — în anonimatul opiniilor. Întreținerea nu-și asumă deci pretenția unei intervenții inedite, nici măcar pe aceea a unor virtuți stilistice deosebite cu care îndeobște îți mai poți salva prăpăstioasele enunțuri; va crește și ea alături de celelalte similare, lingă gardul televiziunii, sperînd în reluarea unui dialog mai susținut al acesteia cu abonații ei. — Dintre toate comentariile posibile, cea mai susceptibilă de egoism pare a fi o rubrică T.V. fiindcă din fluxul cu adevărat generos de imagini, timpul nostru scurt trebuie să aleagă. Consensus cititorilor ei poate fi cîștigat sau pierdut încă de judecățile sau de prejudecățile selecției; e un risc pe care mi-l asum dar și unica șansă de a-mi găsi, dacă nu o individualitate a intervenției, cel puțin justificarea ei. Ascuns în anatomia impresionantă de lămpi, rezistențe și tranzistori a televizorului, ne pîdeste pericolul excesului, pierdem contravaloarea în timp a unor emisiuni ce se dovedesc în cele din urmă a fi proaste sau străine de preocupările noastre fatal diferențiate. Aprecierea tardivă a cronicarului, oricît de consonantă cu aceea a noastră, a tuturor, nu ne restituie timpul sau prietenii pe care i-am abandonat într-un ungher al încăperii, obligîndu-i să ne audieze opiniile de tele-

spectator, mai mult sau mai puțin dezarticulate. Așa fiind, rubrica de față are nostalgia unui rost anticipativ (discutînd nu atît emisiunea cît genul cutare de emisiuni curente) sperînd totodată că programul scris al televiziunii și avanpremierile ei vor deveni mai explicite. — Sosit relativ tîrziu la masa laudelor, subsemnatul nu are altceva de făcut decît să-și adauge propria admirație la admirația unanimă față de zelul cu care lucrătorul televiziunii împlinește o înaltă misiune socială. Să poți fi oriunde și-o cere acest freamăt colectiv și să realizezi o imagine tumultuoasă din infinitele lui componente pentru a-l restitui, autentic, colectivității, reprezintă mai mult decît o virtute profesională. Am fost martorii eforturilor dramatice de recuperare a bucatelor pe care o toamnă ostilă ne-a împiedicat să le numărăm în liniște și am simțit prezența, sub același cer prăbușit peste cîmpuri, a reporterului însuflețindu-ne prin imagini sentimentul viu al solidarității. Comentariile la cele patruzeci de steme ale județelor sînt tot atîtea drumuri însutite spre întreprinderi, cooperative agricole, instituții și inimi de oameni, străbătute de neobositul reporter cu o pasiune ce n-are nimic de-a face cu patima comună a drumeției. Sînt numai două exemple luate din această toamnă, două exemple de devotament civic între multe altele. Ce păcat însă că uneori imaginile cer cuvinte patetice pe măsura, și în locul lor se desfășoară un comentariu sec, care identi-

fică automat spontaneitatea cu prospețimea și concizia cu puținătatea textului! Nu pentru că subsemnatul e constanțean (sau poate tocmai de aceea, fiindcă cunoașterea locurilor îmi dă un plus de luciditate) dar „comentariul” la stema județului Constanța a părut mai degrabă împlinirea unei datorii față de rubrica redacției decît față de scopul acesteia; la stereotipia de structură și cea a imaginilor, inerția textului, depășind rareori tonul discursiv-declarativ care tînde, pare-se, să se substituie oricărei alte modalități de expresie în emisiunile de această natură. Fie ea lirică, dramatică, stenică sau tihnită, imaginea rabdă relativ același tratament sonor, uniform și în consecință păgubitor pentru idee.

— Reușita emisiunii *Prim-plan* de luni, 30 oct., al cărei erou a fost Petru Constantin, miner din Lupeni, mi-a limpezit prin reflex pricina unei insatisfacții mai vechi și deseori reînnoite pe vizionarea unor emisiuni similare. A intrat în obișnuința televiziunii colocolul cu oamenii muncii, personalități a căror bogăție sufletească și înțelepciune constituie deopotrivă o revelație și indemn la trăire sinceră și angajată. I-am urmărit cu interes dar deseori am încercat senzația unei conversații crispate pe care, în lipsa altei explicații, am dat-o pe seama fatalei inhibiții în fața obiectivului. Un marinar, vorbind despre meseria lui, afirma că aceasta presupune o luptă neîncetată cu forțele dezlănțuite ale naturii; un strungar vorbea despre strungul lui carusel ca despre un gigant de oțel; în gura unui meșter iscusit

de hidrocentrale, barajul devenea un piept de granit stăvilind viitoarea apelor. Dintr-o superficială deducție ai fi dispus să accepți că, abandonîndu-și graiul pitoresc și individualizator, eroii conversației apelează la mijloacele comune ale limbajului; deși asta nu-ți poate suprima regretul de a-i vedea detașați parcă de propria lor natură, invăluindu-și într-un limbaj de circumstanță pasiunile ce-i definesc și i-au adus, în fond, în fața noastră. Oare limba noastră literară să exercite un asemenea efect sterilizator încît să diminueze șansele unei exprimări pitorești după vîrstă, duh și breaslă? Ascultîndu-i uneori cum rotunjesc cuvintele în fraze dinainte inventate, cum toarnă patimă fierbinte în tipare reci de spuză, mai că mă cuprîndea un dor nepermis după un dezacord eretic sau după o interjecție trîntită fără menajamente acolo unde limba literară le interzice.

Reușita emisiunii invocate la început, aceea unde Manase Radnev întreabă și minerul Petre Constantin răspunde mi-a limpezit prin reflex pricina acelei insatisfacții mai vechi și mi-a domolit întrebările puse mie insumi; constrînsă în tiparele unei chestionări stîngace, neadekvate la natura interlocutorului, bogăția sufletească a acestuia se resimtează la o artificialitate și sumară divulgare. Prețuind subtilitatea întrebărilor puse de reporter șefului de echipă din Lupeni, simțeam, retrospectiv, răzbunarea subtilă a atîtor altor interlocutori dinaintea lui pe stîngăcia celor ce-i ispoteau la vorbă.

C. NOVAC

SPORT

CU HAȘOTI ANTRENOR...

N-a fost 1—0 cum ne temeam noi înaintea meciului cu reprezentativa Albaniei, dar a fost 2—0. Mai bine zis a existat o repriză de 2—0 și una de 0—0 ca la marile antrenamente ale lotului cu Metalul Plopeni. Ei, aflați că regret cele două goluri din ultimele secunde ale primei reprize, fiindcă cele două baloane trimise prin hățis în plasa albanezilor pot fi două burdufuri cu somnifere din care noi toți să ne îndopăm pînă la primăvară. Gîndiți-vă ce minunat ar fi fost un 0—0 cu Albania, la București, în preliminariile C. M.... Ar fi fost exact așa cum se putea citi pe fața spectatului Necula Răducanu, spre care luneta operatorului de televiziune se îndrepta ori de cite ori albanezii se apropiu de careul nostru. Sînt convins că dacă Răducanu ar fi fost în teren alta ar fi fost soarta meciului. Adică ar fi fost o soartă mai dreaptă și pentru noi și pentru adversarii noștri. Fiindcă acel 2—0 este în mare parte nedrept. Pano și Bizi nu au jucat mai slab decît Dobrin și Dumitrache, iar privită în ansamblu, echipa lor a fost mai bine orientată tactic decît a noastră. Și Răducanu vedea asta, vedea și doarea restabilirea adevărului și dacă s-ar fi aflat în poartă sînt sigur că i-ar fi dăruit o minge lui Parnaska sau măcar n-ar fi plonjat la picioarele înaintașului acela albanez ajuns unde pe vremuri Eusebio nici nu visa. Dar de-acolo, din tribună, ce puteai face?... Cel mult să te resemnezi și să vezi cît de injust poate fi destinul în deplasare. Îndrăznesc să cred că în aceeași zi la Tirana, echipa Albaniei ne-ar fi surclasat. Fiindcă linia noastră de fundași este complet desuetă în felul cum își imbie adversarii spre careul de 16 m., fiindcă Deleanu nu se mai poate ține nici după o bibilică dar mite după o extremă de 23 de ani, fiindcă Sătmăreanu joacă prea mult roluri de travesti prin careurile adverse, fiindcă Dumitrache nu-și mai amintește decît o singură fentă, iar pe Dobrin, cînd se lasă seara, și se-aprind luminile la mahala, îl cuprînde-un fel de bonomie somnoroasă. Cît despre Iordănescu ce să mai vorbim! Curată paită, timp de 25 de minute cît s-a zbatut ridicol pe partea stîngă a terenului. Sigur că în aceste condiții Antonescu a fost cel mai bun din unsprezecele nostru. Și nu știu dacă, trimisă în teren, întreaga echipă a Farului nu ar fi făcut un 3—0 cu Albania. Uite așa, cu Hașoti antrenor...

GOLGETER

abonați-vă
la revista

T O M I S

pentru
anul 1973!
un
abonament
anual, 36 lei

Istanbul — trecut și prezent

După numai zece ore de navigație de la Constanța, intrăm în apele de un albastru intens ale strimtorii Bosforului, care a făcut din Bizanțul de altă dată un adevărat nod comercial al lumii de răsărit influențând și azi, ca și odinioară, viața oamenilor de pe cele două maluri ale uriașei căi fluide care desparte și leagă în același timp Europa și Asia.

Timp de o oră alunecăm pe Bosfor, ornat ca un decor de teatru cu moschei și zveltele lor minarete, cu albe seraiuri, cu buildinguri moderne ce țînesc din verdele crud al vegetației. Peisajul are în centru, ca o diademă, silueta podului care curind va uni malurile celor două continente.

Ancorăm în fața gării maritime Yolcu Salonu. Orașul ne cheamă în chip irezistibil dar Istanbulul nu poate fi cunoscut în întregime atât de ușor. Vestigiile succesivelor civilizații se întrepătrund la tot pasul, alături de zgirie-nori, de magistralele invadate de automobile și de parcurile cu foșnet mătăsoas ale orașului modern, într-o halucinantă dezordine arhitectonică. Poposim la obiectivul cel mai apropiat de port: muzeul „Topkapı”, fosta reședință imperială a sultanilor, construită de către Mohamed Cuceritorul între 1465 — 1478, extinsă și modernizată până în secolul al XIX-lea, după gustul și fantezia fiecărui sultan. Această construcție, considerată ca fiind dintre cele mai însemnate din lume, este situată pe una din cele șapte coline al Istanbulului, cu o vedere minunată asupra Bosforului. Aici se află fabuloasa trezorerie națională, obiecte de aur și pietre prețioase, tronul încrustat cu briliante al sultanilor Ahmet I, Murat IV și Selim I. În numeroase săli sint prezentate diferite arme ale conducătorilor imperiului, începînd cu temuta spadă a lui Fatih, cuceritorul Constantinopolului. Fostele haremuri, cu pereții îmbrăcați în ceramică fină, adăpostesc, la rîndul lor, bogate colecții de broderii, de porțelanuri, catifele, mătăsurii, basoreliefuri, sculpturi și obiecte de artă orientală din diferite epoci. Un pavilion amenajat în secolul al XVIII-lea, de către Ahmet I, adăpostește o expoziție de broderii și brocarturi caracteristice artei musulmane. Într-un alt pavilion se află o bogată colecție de porțelanuri de China, provenind, în cea mai mare par-

te, din daruri primite de către sultani. Tot la Topkapı sint depozitate arhivele statului și documentele istorice, diferite biblioteci cu un număr mare de volume și manuscrise vechi, de o valoare inestimabilă. Într-unul din pavilioanele de la etajul doi vedem costumele și portretele tuturor sultanilor care au domnit și condus imperiul otoman pînă la proclamarea republicii în 1923, cînd seraiul și haremul au fost transformate în muzeu.

Traversăm vastul parc al muzeului și ieșim în aglomerata piață Bayazid, de unde ne îndreptăm către Marele Bazar (Capalı Ciarsi); multiplele sale alei și străduțe acoperite cu sticlă multicoloră îi dau aspectul unui oraș în miniatură, în care-și dau întâlnire cele mai diverse mărfuri. Străzile mai largi au arcade construite în stil oriental. În mijlocul bazarului, se află marea sală acoperită care se numește Bedestan,

escale contemplative

în inima unui veritabil labirint. Această parte a bazarului este cea mai veche: a fost construită în anul 1461, din ordinul lui Mohamed Cuceritorul și era rezervată pe atunci vinzării covoarelor prețioase și bijuteriilor. Astăzi, această arteră este rezervată antichităților și armelor albe și de foc. În secolul al XVI-lea, din ordinul lui Soliman Magnificul, bazarul a fost extins și tot atunci a fost dat un ordin (care se mai respectă și azi), ca fiecare străduță, alea sau cartier să aibă un singur fel de marfă. Nu lipsesc din bazar nici străzile cafenelelor, cu măsuțele împinse pe trotuare, unde se joacă table toată ziua iar narghilele fumegă imbiator și albastru.

...Ne desprindem din „labirintul” cu cele 4200 de magazine (care este ca mărime al doilea din lume — primul fiind bazarul din Hong-Kong) și reintrăm în forfota orașului modern, cu zgirie-nori și bulevarde invadate de limuzine. Facem al doilea popas la catedrala Sfînta Sofia, uriașa clădire construită în anul 347 de către Arthemios din Thales, din porunca împăratului Constantin cel Mare. Un pas mai apăsător, și sunetul urcă pînă la cupola enormă sprijinită de pilaștri de marmură revenind

amplificat ca de cutia unei uriașe viole de piatră, sub privirea nișel stîngerită parcă a sfinților pictați de marii maeștri ai iconografiei bizantine, scoși, frescă după frescă, de sub tencuiala împodobită cu arabescuri care-i acoperise, ca un mozzint multicolor, din 1453, cînd Fatih, cuceritorul Constantinopolului, a poruncit transformarea locașului în moscheie, zidindu-i patru zvelte minarete. Sfînta Sofia este a patra catedrală, ca mărime, după St. Paul din Londra, Domul din Milano și San Pietro din Roma. Ea a constituit ultimul loc de rezistență al bizantinilor în fața invadatorilor islamici. Pe o coloană de marmură se păstrează urma rotundă lăsată de copita calului căpeteniei grecești în lupta inegală și fără sorți de izbîndă. Firește, disperarea, spectrul negru al morții au făcut din apărătorii bisericii adevărați eroi de legendă. O clădire mai mică din curtea catedralei-muzeu adăpostește o mulțime de arme și steaguri de luptă, împreună cu oasele îngălbenite ale mușirilor și generalilor turci căzuți în acest ultim asediu. Acum, în splendida construcție domnește liniștea. Sfinții cu bărbi albe și ochi senini hălăduiesc laolaltă cu splendide arabescuri, într-o poliromie nemaiîntîlnită niciunde. La numai 200 de metri de Sfînta Sofia se ridică spre cer, într-un grațios zbor de piatră, cele șase minarete ale Moscheii Albastre, riposta pe care sultanul Ahmet I, prin intermediul arhitectului său Mehmet-aga, a ținut s-o dea splendorilor bizantine. În interiorul cascadelor de cupole intri într-o lume de basm, 21.000 de plăci din ceramică fină, azurie, iradiază lumina cernută de 200 de fante tăiate în ziduri, despletind o rece văpaie albastră. Interiorul este ornat cu covoare viu colorate, arabescuri de o neîntrecută finețe, candelabre încrustate cu diamante care fac din opera lui Mehmet-aga cea mai frumoasă moscheie a lumii, mai frumoasă chiar decît celebra moscheie din Mecca, orașul sfînt al islamului, cu toate că, spre a nu-l supăra pe profet, sultanul ctitor a împodobit-o și pe aceasta din urmă, așa cum îi ceruse marele calif, înspăimîntat de frumusețea construcției lui Mehmet-aga care amenința supremația orașului sfînt...

SERBAN GHEORGHIU

Citind, cu un an în urmă, lucrarea „Pentru om”, am avut ciudata impresie că autorul acestui patetic discurs de antropologie filozofică este un „personaj”, o ființă creată pe tărimurile fabuloase ale artei, în țara atotstăpînitorei imagini, acolo unde metafora împărătește peste gînduri, sentimente, întîmplări. L-am cunoscut pe Mikele Dufrenne în toamna acestui an, cu prilejul unui prestigios congres de estetică, și locul personajului fantastic plăsmuit de mine l-au luat pe rînd: profesorul-pedagog modern, de o înaltă erudiție, admirator al tinerei generații și iubit, la rîndul său, de studenți; esteticianul-riguros, exact, dar în același timp fermecător și spontan, cucerind auditoriul cu temerara sa conferință despre „Artă și politică”; personalitatea-vedetă asaltată — și răsfățată — de ziariști, studenți, colegi; „omul de lume” — răspunzînd cu extremă amabilitate tuturor acestor solicitări, mereu zimbitor, mereu îndatoritor, și, firește mereu grăbit, mereu în dispută cu timpul. Care anume dintre toate aceste fapte este într-adevăr, Mikele Dufrenne? Poate fiecare, pe rînd, poate toate, laolaltă, poate...

M. F.

— Răspundeți-mi, vă rog, domnule Mikele Dufrenne, credeți în experiența estetică, în calitatea ei susceptibilă de a fi praxis, de a fi interpretată și aproximată după rigorile conceptului mediu de praxis uman?

MIKELE DUFRENNE:

„deci,
să vorbim
despre om”

— Există o experiență a practicii artistice și o experiență de receptare a operelor de artă; aceste două experiențe pot fi solidare și, în acest caz (fericit) se confundă. Rigorile care se pot aplica experienței artistice sunt cele generale, munca și jocul. Acestea se identifică pentru că semnifică omul.

— Discuțiile despre „moartea artei”, deși se pare că au iritat multe spirite extrem de exigente au fost totuși foarte animate. Să procedăm socio-estetic: arta nu vrea să moară sau nu poate să moară?

— Artă nu vrea nimic; oamenii sint aceia care vor. Artă aparține artiștilor, ea are o funcție catalitică. Viitorul artei depinde de viitorul umanității. Să vorbim, deci, despre om!

— De acord, vă propun un risc de cugetare, o întrebare dintre acelea pe care artiștii le rezolvă

făcînd artă inexplicată: individul, lui însuși își este eroare?

— Nu își este eroare, dar există o realitate. Problema raportării la realitate implică posibilitatea mai multor erori decît raportarea la sine. Nu ațiț eu cunosc lumea, ciț mai degrabă lumea se cunoaște în mine.

— Pentru disciplina gîndirii, estetica își poate asuma răspunsuri la toate întrebările omului, la toate nevoile omului de a-și pune întrebări frumoase și de a găsi răspunsuri frumoase?

— Cultura presupune cultură. Nu este numai vorba de a ști dacă războiul sau opresiunea sint un rău și nici dacă cutare operă de artă este frumoasă, estetica poate concepe omul ca pe o ființă vie, în imensa proliferare a vieții; cine își semnează opera spune de la ceea ce a scris. Există nevoi primare; la baza tuturor acestor nevoi, modelabile prin cultură, poate fi nevoia de joc. Dar, se poate extinde această formulă și la istorie? Cultura este alcătuită tocmai din reguli impuse modelului.

— Spirit științific deci? Bineînțeles, spiritul științific nu exclude nici visul, nici imaginația spontană; fiind spirit științific. Ce exclude totuși?

— Dacă presupunem că spiritul științific implică o concepție elastică despre structură, răspunsul cel mai concret este un semn de întrebare.

— În felul acesta, deși am ocotit toate întrebările directe pînă

acum, trebuie să vă întreb: „qui est l'homme d'aujourd'hui pour vous”?

— Există niște oameni, diferind după clase și după țări.

— Poezia poate fi comună tuturor? Poezia poate fi o concepție a lumii estetice?

— Da, se poate avea o viziune poetică asupra lumii.

— Mai rămîne o chestiune: necunoscutul, inefabilul necunoscut. Pentru ce este mereu inefabil și de atîtea ori rău înțeles?

— Dacă s-ar ști pentru ce necunoscutul este necunoscut, el nu ar deveni prin aceasta mai puțin necunoscut; șansa inefabilă a omului și a umanității. Prin aceasta lumea se umanizează, iar omul se determină și se produce ca om.

Interviu consemnat de MARIANA FILIMON